

ŽIVOT

KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ ČASOPIS • APRÍL • DUBEN • KWIECIEŃ • 1994 • Č. 4(431) CENA 5000 ZŁ

Talentovaná huslistka Monika Žolkošová a krakovský džezmen v spiškom kroji Jerzy M. Bożyk počas fašiangovej prehliadky v Krempachoch. Podrobnejšie o podujatí na str. 16-17. Foto: M.Klimkiewicz

V ČÍSLE:

Obvodná volebná schôdza na Spiši	1-2
Bojoval som v Povstaní	3
Neverili, a predsa dokázali	4
Pomáhali celé rodiny	5
Jaroslav Hašek v Kielcích	6
Zo schôdzi miestnych skupín na Orave	6
TANAP nás potrebuje	7
Nové divadlo na Orave	8
V chudobe žiť a chudobe slúžiť	9
Muž s čarovným prútikom	10
Hrboľatá cesta k spolupráci	11
Novozvolené výbory KSSČaS	12-13
Z české literatury	14-15
Fašiangy v Krempachoch	16-17
Povedka na voľnú chvíľu	18-19
Čitatelia - redakcia * Redakce - čtenáři	20-21
Prehliadka pred oltárom	22
Poľnohospodárstvo	23
Mladým - mladším - najmladším	24-25
Šport a hudba	26
Móda	27
Naša poradňa	28-29
Psychozábava - humor	30-31

Adres redakcji:

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7
tel. 33-09-41

ORGAN TOWARZYSTWA
SPOŁECZNO-KULTURALNEGO
CZECHÓW I SŁOWAKÓW W POLSCE
(ORGÁN KULTÚRNO-SOCIÁLNEJ
SPOLOČNOSTI ČECHOV A
SLOVÁKOV V POLSKU)
31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/4
tel. 34-11-27

Wydawca

Zarząd Główny TSKCiS

Sponsor

Ministerstwo Kultury i Sztuki

Redaktor naczelny
JÁN ŠPERNOGA

Zespól

Vlasta Juchniewiczová,
Beata Klimkiewiczová, Eugen Miśinec,
Jozef Pivovarčík

Społeczne kolegium doradcze

Augustín Andrašák, Žofia Bogačíková, Jozef Čongva, František Harkabuz, Žofia Chalupková, Zenon Jersák, Bronislav Knapčík, Lídia Mšalová, Anton Pivovarčík

Skład i łamanie
"IKTUS"

Druk
Drukarnia TSKCiS
31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

Warunki prenumeraty

Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje
Zarząd Główny TSKCiS w Krakowie w
terminach:

do 30 listopada na I kwartał,
I półrocze oraz cały rok następny;
do 15 czerwca na II półrocze
roku bieżącego.

Cena prenumeraty:

jeden numer - 5000 zł, kwartalnie - 15000 zł,
rocznie - 60000 zł.

Cena prenumeraty zagranicznej jest wyższa
o 100%

Nie zamówionych tekstów, rysunków i
fotografii redakcja nie zwraca i zastrzega
sobie prawo skrótów oraz zmian tytułów
nadanych tekstów.

Predsedníctvo obvodnej schôdze v Kacvíne. Pri prejave A. Pivočarčík

OBVODNÁ VOLEBNÁ SCHÔDZA NA SPIŠI

Predzajzdovú kampaň v miestnych skupinách KSSČaS na Spiši uzavrela tradične obvodná volebná schôdza, ktorá sa po rokoch opäť uskutočnila v Kacvíne (27.II.t.r.), v miestnom hasičskom dome. Zúčastnilo sa jej skoro 50 delegátov MS, medzi nimi i predseda a tajomník ÚV Eugen Mišinec a Ľudomír Molitoris, predsedov OV na Orave Augustín Andrašák, šéfredaktor Života Ján Špernoga, ako aj pozvaní hostia - prednosta Obvodného úradu v Spišskej Starej Vsi Jozef Harabín, prednosta Obecného úradu vo Veľkej Frankovej František Krempaský a prednosta Obecného úradu v Osturíni Jozef Smoleniak.

Za predsedov schôdze, ktorú otvoril predseda domácej MS Jozef Kuchta, zhromaždení navrhli kr. Jána Molitorisa a Františka Kurnáta. Zvolili tiež sčítaciu, ako aj návrhovú komisiu, ktorá mala, na základe záverov zo správy OV a diskusie, pripraviť návrh uznesenia.

Ako vyplývalo zo správy o činnosti spišského obvodného výboru v medzizajzdovom období, ktorú prednesol predseda OV Anton Pivočarčík, spišský obvod je po členskej strane nadálej najväčší a v 17 miestnych skupinách má vyše dvetisíc členov. V uplynulom volebnom

období sa OV zišiel na 5 riadnych schôdzach, venovaných o.i. problematike školstva, slovenských bohoslužieb, volieb, ako aj otázkam bežnej krajanskej kultúrej a organizačnej práce.

V správe sa zdôrazňovalo, že OV prakticky od svojho zvolenia začal pôsobiť v kvalitatívne nových podmienkach vyplývajúcich z pádu totality a budovania demokratického systému. Malo to pre našu organizáciu a celé krajanské hnutie veľký význam. Štát si začal menšiny všímať a riešiť niektoré ich problémy, vláda vydala nariadenie upravujúce zásady výučby materinského jazyka, k Novej Belej a Krempachom pribudli na Spiši ďalšie 4 obce, kde sa odbavujú slovenské bohoslužby - Kacvín, Nedeca, Vyšné Lapše a Jurgov. V tomto období Spiš navštívili významní slovenskí štátenci a iní činitelia, v tom premiér SR Ján Čarnogurský, predsedov Matice slovenskej Jozef Markuš, poslanci SR, ordinár Spišskej diecézy, otec biskup František Tondra, veľvyslankyňa býv. ČSFR Markéta Fialková a ďalší.

Riešenie problémov menších - ako zdôrazňovala správa - prebieha, žiaľ pomaly. Pomaly tiež prenikajú demokratické zmeny do gmin a obcí. V súvislosti s tým sa stretávame so stupňujúcimi

sa útokmi proti našej menšine, vo viacerých školách sa nezlepšil postoj k výučbe slovenčiny. Preto sú opodstatnené obavy, že sa situácia môže zhoršiť, keď školstvo prejde pod správu gmin. Na druhej strane za úspech označila správa možnosť štúdia krajanskej mládeže na stredných a vysokých školách na Slovensku, spoluprácu s Maticou slovenskou a vznik miestnych organizácií Spolku sv. Vojtecha a Matice slovenskej.

V diskusii, ktorá sa po správe rozprádila, delegáti hovorili o problémoch svojich miestnych skupín, ale aj všeobecných celokrajanských otázkach a predložili rad návrhov, s ktorými pôjdú na IX. zjazd KSSČaS. Zvlášť veľa pozornosti venovali krajanskej mládeži, a najmä: že ju treba vychovávať v slovenskom národnom duchu a zapájať čoraz širšie do práce v Spoločnosti, že všetkým záujemcom treba zabezpečiť možnosť štúdia na Slovensku a so študentmi organizovať pravidelné stretnutia, že sa sami - rodičia a výbory MS - musíme starať o rast počtu žiakov na výučbe materčiny atď. Stažovali sa, že školy (napr. vo Vyšných Lapšoch) obmedzujú počet hodín slovenčiny buď ju v rozvahu hodín umiestňujú ďaleko po vyučovaní.

Nové členky OV - Mária Brijová (v strede) a učiteľky
M. Kačmarčíková a Ž. Chalupková

Nech sa páči kávička...

Jurgovčania a ďalší počas zasadania

Krempašania vždy spolu

Krajania upozorňovali, že sa proces zavádzania slovenských bohoslužieb na Spiši zastavil a dôrazne žiadali, aby boli čo najskôr obnovené vo všetkých farnostiach, a súčasne zabezpečení kňazi so znalosťou slovenčiny. Navrhovali tiež rozhodne zakročiť proti všetkým snahám administrátorov farností o odstraňovanie slovenských nápisov a iných pamiatok v sakrálnych objektoch.

Delegáti vyjadrovali radosť, že Slovensko si vybojovalo samostatnosť a stalo sa nezávislou republikou, ktorá si všíma krajanov a v rámci svojich možností sa im snaží pomôcť. Zároveň zdôrazňovali, že sa nikdy nevzdali slovenského občianstva, v súvislosti s čím žiadali, aby im toto občianstvo bolo prinavrátené.

Viacerí diskutujúci konštatovali, že činnosť mnohých miestnych skupín, najmä menších, badateľne ochabla, keďže zostali ponechané samým sebe. Žiadali preto, aby im ÚV a OV venovali väčšiu pozornosť. Príčinu ochabnutia kultúrnej práce vidia ďalší v obmedzovaní štátnej dotácie, čo spôsobilo o.i. zánik viacerých súborov buď obmedzenie ich činnosti na sporadické akcie.

Počas diskusie sa viacerí krajania zamýšľali aj nad prípadnou zmenou názvu našej Spoločnosti. Keďže medzi krajanmi boli aj hlasys proti zmene, zhromaždení rozhodli, že v tejto otázke rozhodne demokraticky IX. zjazd KSSČaS.

V mene pozvaných hostí prehovoril prednosta Obvodného úradu v Spišskej St. Vsi Jozef Harabín, ktorý o.i. zdôraznil, že je potrebné, aby sme sa lepšie poznali a zároveň začali sústav-

nejšie spolupracovať. Možnosti je veľa, predovšetkým v oblasti kultúry, športu, ba aj ekonomiky. Pri tejto priležitosti p. prednosta pozval naše súbory na Zamagurské folklórne slávnosti.

Po diskusii zhromaždení pristúpili k voľbám. Navrhli 25 kandidátov do obvodného výboru a revíznej komisie a zvolili delegátov na IX. zjazd. Predsedom OV sa stal opäťovne kr. Anton Pivovarčík, ktorého voľbu prijali zhromaždení dlhotrvajúcim potleskom. Slová uznania a podákovania za doterajšiu obetavú prácu vyjadril A. Pivovarčíkovi predesa ÚV Spoločnosti Eugen Mišinec.

Uznanie a vdak za vzornú prípravu schôdze si zaslúži aj aktív Miestnej skupiny KSSČaS v Kacvíne. Delegátorom spišských MS dokázal na rokovania vytvoriť príjemné prostredie a kacvínske krajanky aj chutné pohostenie.

J.Š.

mladú Slovenskú republiku - našu starú vlast' a želajú jej a všetkým jej obyvateľom veľa úspechov. Spoločne s nou preživame všetky jej radosti, úspechy, ale aj strasti. Delegáti vyhlasujú, že Slováci na Spiši boli, sú a budú. O tunajšej prítomnosti svedčia dejiny, naši predkovia, my a výsledky našej práce. Sme nadalej odhadní čeliť všetkým ohováračským kampaniam falošných historikov a dosvedčovať našu existenciu každodennou prácou a činnosťou v kultúrnej, spoločenskej a osvetovej oblasti.

Vyjadrujeme našu srdečnú vdaku všetkým spoločenským činiteľom, ktorí nežište a obeťavo pôsobia v prospech krajanského hnutia na Spiši. Srdečné podákovanie patrí doterajšiemu predsedovi a členom ustupujúceho obvodného výboru.

Obvodná volebná schôdza plne schvaľuje doterajšiu prácu obvodného výboru a odporúča nadalej realizovať činnosť vypĺňajúcu zo stanov Spoločnosti, najmä v oblasti spoločenskej problematiky, kultúry, školstva a otázok cirkevného a náboženského charakteru. Zvlášť odporúča vyuviať aktívnu činnosť pre plné zaistenie slovenských bohoslužieb vo všetkých farnostiach na Spiši, pre prinavrátenie krajanom slovenského štátneho občianstva, ako aj pre ochranu slovenských kultúrnych a historických pamiatok v našich obciach. Odporúča tiež udržiavať úzke styky so starou vlastou, a to prostredníctvom Matice slovenskej, Spolku sv. Vojtecha a formou zvyšovania štipendijných miest pre krajančíckych študentov.

Kacvín 27.II.1994

UZNESENIE

OBVODNEJ SCHÔDZE

Delegáti výročnej volebnej schôdze obvodného výboru Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov na Spiši srdiečne zdravia

Domáci Kacvínčania sa posadili v jednom rade. Snímky: J.Š.

Najviac pochvál na porade získsali kacvínske krajanky - kuchárky

BOJOVAL SOM V POVSTANÍ

Blíži sa 50. výročie Slovenského národného povstania, ktorého význam v dejinách 2. svetovej vojny nie je zanedbateľný.

O jeho priebehu, dôležitosti a dosahu sa napísalo veľa historických aj umeleckých diel, no v poslednom čase sa naň pozérame trochu z iného zorného uhlia. V inom svetle - ovela bledšom, sa napr. javí úloha KSS v povstani, zato výraznejšie vidíme postavenie armády, ktorá bola hlavnou ozbrojenou silou SNP. Aj keď hlásaná za posledné desaťročia jediná oficiálna verzia o povstani je už spochybnená, nemôžeme spochybiť úlohu slovenského národa, ktorý bol do boja priamo zapojený.

Krajania v povstani

Aj medzi našimi krajanmi zo Spiša a Oravy sa ešte nájdú priami účastníci SNP, ktorí si na tento úsek svojej mladosti živo pamäťajú. Medzi nich patrí ALOJZ GALUŠ, jeden z 13 odbojárov v Krempachoch.

Napriek svojim siedmim krížikom (narodil sa 29. septembra 1923), je ešte stále aktívnym činiteľom našej Spoločnosti. V súčasnosti plní funkciu člena Hlavnej revíznej komisie KSSČaS a v minulosti bol dlhé roky kultúrnym inštruktorom na Spiši. Ční sa však aj v inej oblasti - odbojárskych zväzoch v Poľsku a na Slovensku. Skutočnosť, že sa Alojz Galuš stal v minulom roku členom Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov v Poprade, svedčí o priaznivej zmene politickej situácie na Slovensku. "K slovu" ho pustili až v 92., keď sa ako člen predsedníctva ZKBWP (Związek Kombatantów i Byłych Więźniów Politycznych) v Novom Targu snažil nadviazať spoluprácu s oboma organizáciami. V Poprade už veľa vysvetľovať nemusel. Stačilo spomenúť mená svojich veliteľov a spolubojovníkov, hneď ho prijali medzi seba. V januári 1993 dostal tiež čestné uznanie za zásluhy pri rozvíjani protifašistických tradícií a odkazu SNP.

Problémy s príslušnosťou

Naši krajania majú v nejednom prípade paradoxnú situáciu. Narukovali počas 2. svetovej vojny do Slovenskej armády, keďže Spiš a Orava vtedy patrili k slovenskému štátu. Po 45. sa situácia zmenila a bývalý ZBOWID nechcel našim vojakom uznať účasť v priamych bojoch v 2. svetovej vojne. Slovenský zväz ich zasa nemohol prijať do svojich radov, pretože mali trvalý pobyt v Poľsku.

Je preto obdivuhodné, že sa ľadu prelomili a krajani Alojz Galuš sa snaží zviazať pretrhnuté konce nite. Neoficiálne som sa dozvedela, že v spolupráci so Slovenskom bude v roku 1995 pripravované 50. výročie oslobodenia spišského a novotarského územia.

Dvadsať vojnových mesiacov

Osudy našich krajanských vojakov boli nevyspitateľné. Tí, ktorí sa stretli v jednej jednotke alebo prípore, vojenský život znášali rezkejšie.

- *Akože mi bolo dobre, - hovorí A. Galuš, - keď som vedel, že na mňa medzi chlapcami čakajú Krempašania Pavel Surma a Jozef Lukáš. Keď som sa jedného dňa pri obrane mosta v Sučanoch stratil, všetci si mysleli, že som zahynul. Po návrate sme sa s nebohým Lukášom od radosti až vybozkávali.*

Alojz Galuš chce však rozprávať všetko po poriadku. Vidieť, že si na povstanie spomína veľmi často, lebo dátumy, mená a miesta mu nerobia ľahkosť. Potvrzuje to aj jeho manželka Mária, ktorá tento kus história dôverne pozná, akoby v SNP bojovali bok po boku.

Krajan Galuš narukoval do Levoče 1. októbra 1943 a slúžil v 5. pešom pluku, pri ťažkých guľometoch. V 44. však 2 východoslovenské divízie, do ktorých patrila aj jednotka v Levoči, boli v rámci príprav povstania preložené a rozmiestnené v Karpatoch. Galušov transport, ktorého veliteľom bol Alexander Vitalay, sa stále premiestňoval - od Brezna, cez Diviaky pod Strečno, až do Vrútok. Tam mladí kamaráti zažili prvú "vojnovú prírodu", keď ich pri výbuchu zasypalo. Nikomu sa nič vážneho nestalo a po týždenom pobytu v nemocnici pokračovali v boji proti Nemcom.

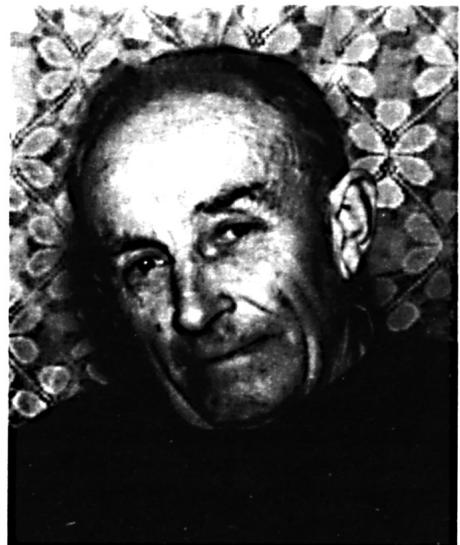
Potom nasledovali Sučany, kde bol A. Galuš zranený. Gulká sa naštastie nedostala až ku kosti a rana sa čoskoro zahojila.

- *Bola to strašná noc - spomína A. Galuš. - Hľadali sme jednotku a cestu sme si klesnili tmavým lesom. Vláčil som na pleciach ťažký guľomet - starý typ bez koliesok. Guľky okolo nás len tak svišťali. A keď sme vyšli z lesa jednu som dostal.*

Koncom septembra 44. sa jednotka pomaly stáhovala k Hornej Štubni, kde Alojz Galuš druhý raz skladal vojenskú príslušnosť. Tentoraz 1. československej armáde, ktorá sa začala tvoriť až v bojoch s Nemcami. Jej veliteľom bol Ján Golian. Okrem nových súl do nej vstúpili aj stovky vojakov z rozpadávajúcich sa východoslovenských divízií. Alojz Galuš si spomína, že po čase sa k nim pridali aj utečenci Varšavského povstania, ktorí sa sem dostali po jeho porážke. Na tomto úseku bojovalo asi 48 Poliakov a spolupracovali aj s francúzskimi partizánmi. Po vydarenej akcii proti vlasovcom A. Galuš dostal hodnosť slobodníka.

Koncom októbra sa jednotka pripravovala na presun cez Tatry až k Nowemu Sączu, ale v predvečer odchodu ich pomocou sedliaka kolaborujúceho s gardistami, napadli a zajali Nemci.

- *Bolo to pod Ďumbierom a zdalo sa nám, že nás v horách neobjavia. Ale gardisti poznali*

chodníčky z dediny do dediny a sprevádzali Nemcov. Vedeli ešte aj meno našich dôstojníkov. Všetko nám zobraťi a odviedli nás do kasárne v Ružomberku. Nikdy na ten dátum nezabudnem. 29. októbra nás zajali a 1. novembra, keď ľudia íšli z cintorína, nás transportovali do Nemecka.

S kúskom chleba so salámonou od červeného kríža sa viezli vo vagónoch pre dobytok až do Žagane, do medzinárodného koncentračného tábora. Po 4 mesiacoch sa A. Galuš (číslo 12.843) a jeho kamarát Jozef Fronc z Nedece dostali do tábora vo Wałbrzychu, kde pracovali v uhoľných baniach. Tu stretli ďalšieho krajana z Veľkej Lipnice Andreja Kuceka (číslo 12.842). Po ťažkých troch mesiacoch ich 19. mája 1945 oslobodila Červená armáda.

- *A tak sme sa zrazu mohli vrátiť domov. Ešte aj teraz sa mi vtlačia do očí slzy, keď si predstavím mestské námestie. Nebolo vidieť žiadnych vojakov len samé ženy a kvety. Mal som 36 kg a ani neviem ako som došiel domov.*

Taktôž zakončil svoje rozprávanie krajan Galuš, ktorý sa ešte stále teší zdraviu a elánu. A práve táto životná sila ho inšpiruje k činnosti, ako napríklad obnoviť krajanské divadlo v Krempachoch.

Text a foto:
VLASTA JUCHNIEWICZOVÁ

DAR SRDCA

Uvádzame mená ďalších darcov, ktorí finančne prispeli do našej akcie DAR SRDCA. Tentoraz sú to:

Žofia Chalupková, Beata Skvareková, Cyril Šturek (všetci z Novej Belej) - po 40.000 zł, a Jozef Zigmund z Krempáčov - 40.000 zł.

Ktokoľvek chce podporiť našu Spoločnosť, môže prispievať na adresu: Zarząd Główny TSKCiS, ul. św. Filipa 7/4, 31-150 Kraków. Konto:

BDK w Lublinie,
II/0 Kraków,
nr 333401-2017-132.

NEVERILI, A PREDSA DOKÁZALI

V jednom z predošlých čísel Života sme písali o ľažkostiah a radostiach výstavby kostolíka v Repiskách-Briovom Potoku. Stavebné práce tam aj naďalej pokračujú. Dnes chceme ukázať, že na Spiši už stojí ďalší nový kostol - v Čiernej Hore - Zahore, o čom pravdepodobne nevedia ani mnohí Spišiaci.

Dlhá cesta k samostatnosti

Čierna Hora sa rozprestiera na dvoch svahoch jedného kopca. Táto spišská obec má jedného spoločného richtára, dve základné školy a dvoch kňazov. V Čiernej Hore od Jurgova pobožnosti v miestnej kaplnke vykonáva kňaz z Jurgova, kým v Čiernej Hore od Tribša majú obyvatelia svojho farára a svoj kostol. Žiaľ, aj oni sa museli predtým, ako mi povedal jeden z krajanov, poriadne natrápiť. Každú nedelu totiž chodili do kostola v Tribši. Podľa neho to nebolo príliš pohodlné, lebo Tribšania vraj vždy obsadili všetky miesta na sedenie a prišelci museli stáť vzadu. A tak sa Čiernochorci rozhodli, že budú nezávislí a v roku 1948 si postavili väčšiu kaplnku. Odvtedy už kňaz z Tribša prichádzal každú nedelu k nim. Veriaci boli spokojnejší, a hlavne samostatnejší. V posledných rokoch však do kostolíka začala pretekať voda. Keďže hlavným stavebným materiálom boli okruhlíaky z nedalekej rieky Bialky, voda si našla cestu v kamenných škárah. Čas robí svoje a voda nie je vždy najlepšou služkou. Vedeli o tom i obyvatelia Čiernej Hory, ale nenašli žiadne riešenie.

Blahoslavení tí, čo nevideli a uverili

Čiernochorci pochybovali, že by si v súčasnej hospodárskej kríze mohli dovoliť taký špás, akým je výstavba vlastného kostola. Tým viac, že farnosť má len 406 osôb. Farár otec Hubert Kasztelan, ktorý prišiel do tejto spišskej obce pred vyše 15 rokmi z cisterského kláštora z Mogily pri Krakove, pristúpil k plnej stavebnej realizácii. 21. mája už stáli základy na mieste starej kaplnky, a hned' na to si veriaci zvolili i výbor pre výstavbu kostola. Zaujímavé je jeho

Otec Hubert Kasztelan

zloženie. Vo výbere je totiž zastúpený príslušník každej domácnosti, a tak sa vopred vyhlo nedozozneniam a zbytočným predsudkom. Tehlička k tehličke a práca sa rozbehla na plné obrátky. Čiernochorci sa ani nenazdali a ich kostol už bol na jeseň hotový. Samozrejme v hrubom stave. Pred zimou ho ešte stihli zastrešiť a zhotať okná a dvere. Aká bola radosť domáčich, keď sa už na vianočnej polnočnej omši mohli stretnúť vo vlastnom kostole! Vznikol v priebehu siedmich mesiacov! So starou kaplnkou si občania rýchlo poradili, zbúrali ju v priebehu troch dní.

Z prázdnego ani Šalamún nenaleje

A veru, je tomu tak. Ako nám otec Hubert povedal, Čiernochorci začínali stavebné práce so skromnými finančnými prostriedkami, ktoré im stačili akurát na kúpu stavebného materiálu. Veľa obyvateľov, v tom aj našich krajanov, sa odtiaľo vysťahovalo do cudziny, najmä do USA. Tam Čiernochorci, ktorí pamätali na svoj pôvod, zozbierali za niekoľko rokov celkom slušnú sumu - 20 tisíc amerických dolárov. Trošku doložili aj majetnejší domáci. Kvapka finančnej pomoci prišla i zo susedných farností Spiša a Podhalia: Bukowiny, Repíšk, Jurgova, Lapšanky, Novej Belej, Krempách a Kacvín. No najväčšie ocenenie patrí, podľa slov otca Huberta, obetavým obyvateľom obce. Dovedna na stavbe odpracovali 3158 pracovných dní, niektorí až 60, a niektorí iba 2.

Čaká ešte veľa práce

V srdciach obyvateľov tejto spišskej obce bude určite dlho vládnúť radosť a spokojnosť. Neverili, a predsa dokázali! Niekoľko impulz a dobrý príklad. Od úplného zavŕšenia tohto veľkolepého diela ich však delí ešte veľa práce. Treba urobiť kostolnú dlážku a celú stavbu omietnuť. Najviacou prekážkou pred úplným finišom však bude zavedenie ústredného kúrenia. Preto sa obraciame o pomoc ľudí dobrej vôle, aby pomohli dokončiť toto obetavé dielo.

Pohľad na nový kostol

Všetci pomocníci budú zapísaní v pamätnej knihe a bude odbavená svätá omša. Slávnostné otvorenie kostola, ktorého súčasťou bude i zamurovanie pamätného kameňa, by podľa predpokladov malo prebehnuť v máji. Presný termín jeho vysvätenia ešte nie je známy. Predpokladáme však, že sa už čoskoro budeme môcť tešiť s obyvateľmi Čiernej Hory a spolu s nami i naši čitatelia.

Každý človek chce po sebe zanechať nejakú pamiatku a spomienku na svoju skromnú osobu. Takým je aj hrdina nášho dnešného príbehu - otec Hugo Kasztelan z Čiernej Hory. Ako sme už povedali, na tomto mieste pôsobí takmer 15 rokov. Predtým bol predstaveným kláštorom cistersov v Mogile pri Krakove. Tam zas jeho príčinením zrekonštruovali celý kláštor, podľa niektorých vraj najkrajší v celom Poľsku. Je aktívnym a činorodým kňazom, hoci už prekonal ľažký infarkt. Počas pôsobenia v tejto spišskej obci sa mu okrem kostola podarilo postaviť aj rekolekčný domček pre cistersov a malý plavecký bazén pre tunajšiu mládež. Prajeme veľa zdravia!

Text a foto: JOZEF PIVOVARČÍK

Pekná vstupná brána pred kostolom

POMÁHALI CELÉ RODINY

Jablonka je najväčšia obec na Orave. Má vyše 5000 obyvateľov bývajúcich nezriedka veľmi ďaleko od centra obce. Donedávna všetci chodili do jedného farského kostola, vybudovaného na začiatku 19. stor. Dnes už majú dva veľké kostoly. Ten druhý, ešte neúplne dokončený, stojí v časti obce nazývanej Bory.

Výstavba kostola bola pre farníkov vždy veľkou a ťažkou záležitosťou. Tak bolo v minulosti a tak je aj dnes. V posledných desaťročiach, keď o všetkých verejných investíciách rozhodovali straníci funkcionári, ktorí všemožne obmedzovali cirkevnú výstavbu, získať povolenie na stavbu kostola bolo oveľa ťažšie, ako napr. zhromaždiť stavebný materiál. Stávalo sa, že potrebný súhlas sa nedalo získať celé desaťročia. Oravskí ľudia však vedia byť trpežliví, húzovnatí a predovšetkým veľmi vynaliezaví. Neraz dokázali šikovne obísť aj tie najprísnejšie predpisy, ktoré boli v rozpore s prirodzenými ľudskými potrebami. Ani v Jablonke nebolo inak.

Budovali dom a mysleli na kostol

V 70. rokoch bol farárom v Jablonke kňaz Adam Bogucki, veľmi oblúbený duš-pastier a obratný hospodár. Práve on bol iniciátorom výstavby nového kostola. Ochotne ho podporili Borania, ktorým sa zapáčila myšlienka, že môžu mať kostol, tak povediac, poruke. Najsamprv bolo treba získať primerane veľký pozemok, navyše na vhodnom mieste. Prešlo však niekoľko rokov, kým sa im podarilo kúpiť od Jána Stachulaka-Góru pomerne veľkú parcelu. Aby nedráždili úrady, o budovaní kostola nič nespomínali. Mali vraj stavať dom, v ktorom sa bude vyučovať náboženstvo. Zasvätený do zámerov Jablončanov zakopiansky architekt Tylka tak projektoval novú budovu, aby sa v budúcnosti dalo vedľa nej postaviť riadny kostol. Stavbu dokončili v roku 1976. Je to poschodová budova s obytnými priestormi na poschodí a veľkou miestnosťou na prízemí, v ktorej sa istý čas odbavovali nedelňajšie sv. omše. Ak všetko pôjde dobre - hútali Jablončania - raz bude v tomto dome fara.

Predsavzatie treba uskutočniť

V roku 1987 vznikol v Jablonke-Bory Dobrovoľný výbor pre výstavbu nového kostola. Patrili doň Karol Sandryk - predseda, Alojzy Stachulak, Karol Nowak, krajan Alojz Páleník a neskôr - dnes už nebohý - Józef Pawlak. Po slubných skúsenostíach pri budovaní spomínaného cirkevného domu sa Borania tentoraz pustili do oveľa ťažšieho diela - výstavby kostola. Vzhľadom na to, že v Boroch je len asi 150 usadlostí, bolo to veľké predsavzatie, ktoré

od každého obyvateľa vyžadovalo mnoho dobrovoľnej práce a nemalé peňažné príspevky. Medzičím do Jablonky prišiel nový farár, ktorý výstavbou ďalšieho kostola vo svojej farnosti nebol nadšený. Neskoršie však zmenil postoj, ba aj sám na stavbu finančne prispel. Borania, napriek počiatočnému neprajnému stanovisku nového farára, boli odhodlaní svoj zámer stoj čo stoj uskutočniť.

- *Ludia pracovali s obrovským zápalom* - hovorí kr. Alojz Páleník, - *každý podľa svojich možností: jedni zvážali štrk, piesok a kamenie, ďalší pomáhali pri skladaní dovezeného materiálu alebo pri kopaní základov, bud' jednoducho pomáhali murárom počas stavania. Na stavenisko prichádzali celé rodiny, muži, ženy a mládež. Ešte predtým sa naši Borania zmohli na veľkorysý dar, a súčasne vymedzili niekoľko roľí, na ktorých vyrobili a vypálili tehly potrebné na stavbu. Na každej roli stála jedna pec. Ide o role nazývané Vicaňovka, Dziubkovka, Dziolek, Novákova, Kubová a Stašová. Všetko drevo potrebné na stavbu daroval mestny urbársky spolok. Pomohli nám mnohí, nie som v stave ich všetkých vymenoval, ale prostredníctvom Života im chcem vrele podakovať.*

Stavebné práce vykonali murárski majstri z okolitých dedín, podobne elektrické vedenie a mramorovú podlahu, ako aj netypický drevený strop. Aj obraz pre hlavný oltár - podobizeň sv. Brata Alberta, ktorému je kostol zasvätený - namaľoval oravský maliar ... Pieronek z Podvlnky. Taktiež lavice urobil tunajší stolár v Boroch J. Litwiak. Prirodzene hlavná pracovná a finančná farcha spočívala na obyvateľoch Borov, hoci im pomohli aj iní. Medziiným určitou čiastkou prispela ostatná časť Jablonky, peniaze na výstavbu kostola im pravidelne posielali rodáci bývajúci v Spojených štátach a Kanade, podporila ich tiež Metropolitaná kúria v Krakove a západonemecká dobročinná organizácia Kirche in Not, Gminná rada v Jablonke, Družstevná banka a ďalší.

Dve slávnosti

Uhoľný kameň slávnostne vymurovali 31. októbra 1989 za účasti krakovského metropolitu kardinála Fr. Macharského. Výstavba sa rozbehla naplno a ľudia uverili, že kostol naozaj vybudujú. Skutočne, za tri a pol roka bola v obci druhá slávnosť: 20. júna 1993 sa v Jablonke-Boroch uskutočnila slávnostná posviacka nového kostola sv. Brata Alberta. Posvätil ho krakovský biskup K. Nycz za spoluúčasti kňazov z celého oravského dekanátu, mnohých hostí, staviteľov, darcov a samozrejme hádam všetkých obyvateľov Borov. Vyhrávala oravská muzika, mládež sa vyobliekala do krojov a ľudia so slzami v očiach spievali ďakovné piesne. Bola to

Nový kostol v Jablonke-Boroch

zároveň prfležitosť podávala všetkým, ktorí prispeli k výstavbe kostola. Slávnostnou sv. omšou uviedli do funkcie druhý kostol v Jablonke.

Dieľo treba dokončiť

- *Máme u ľudí isté finančné podľžnosti* - hovorí A. Páleník. - *Nie sú to však veľké sumy, preto dôfame, že ich v dohľadnej dobe vyplatíme. V tejto súvislosti chcem vyzdvihnúť veľkú obetavosť obyvateľov Borov, ktorí okrem dobrovoľnej práce a pomerne vysokých peňažných príspevkov a iných darov, požičali na výstavbu kostola aj svoje súkromné peniaze.*

Práce na stavbe kostola pokračujú. Treba ešte o.i. otepliť strop, nahradíť dočasné kúrenie trvalým a úspornejším, urobiť vhodnú výzdobu a pod. V kostole chýba krížová cesta, ale tú im slúbili uhradiť Borania pracujúci v Spojených štátach. Výjavu všetkých štrnásťich zastavení budú vyrezáne v dreve. Plánujú tiež postaviť dva bočné oltáre: Ježiša Krista a Matky Božej, no a napokon objednať a inštalovať zvonky.

Perspektívne myslenie týchto ľudí udivuje. Ešte nedokončili stavať kostol a už nabízku kúpili 23-árový pozemok na cintorín. Sama Anna Sandryková darovala na tento účel 9-árovú parcelu. Je to súčasť otázka budúcnosti, ale na základe doterajších skúseností možno usudzovať, že neveľmi vzdialená.

Dnes sa v Boroch pravidelne každú nedelu slúži sv. omša o 10.³⁰ hod. a podľa možností miestnych kňazov aj vo všedné dni - spravidla o 7. hod. v piatok. Borania dôfajú, že v dohľadnej dobe budú mať aj svojho farára.

Máloktoľá údalosť dokázala tak zmobilizovať a zjednotiť obyvateľov Borov ako práve výstavba kostola. Verím, že táto súdržnosť sa bude nadáľ upevňovať.

Text a foto: EUGEN MIŠINEC

JAROSLAV HAŠEK V KIELCÍCH

Poslám vám článek o pobytu Jaroslava Haška v Kielcích. Je to fakt dosud neznámý. Na základě zmínek v archiválních ruských gubernátora Kielc se můžeme se značnou pravděpodobností domnívat, proč se Hašek ocitl v Miechowě a Kielcích, a proč ten pobyt později tajil, nebo si vymýšlel vysvětlení. Myslím, že by ten článek mohl zajímat čtenáře Života.

R. LESZCZYŃSKI

Krátký život autora proslulých Osudů dobrého vojáka Švejka uzavírájí data končící trojkou: 1883-1923. Loni tedy uplynula dvě "kulatá" výročí - 110 let od narození a 70 let od smrti Jaroslava Haška. Bylo však i třetí "trojkové" výročí. V polovině svého života, v roce 1903 se Hašek ocitl na Kielecku. Nevědí o tom široké kruhy čtenářů Švejka, nezabývali se tím polští znalcí Haška a jeho hrdiny, kteří znají celou cestu českého autora po Haliči a vážně diskutují o tom, ve které ulici v Sanoku byl veřejný dům, z něhož Švejk vytáhl opilého poručíka Duba. Znají let komára a zapomněli o ... motýlu.

Je pravda, že k tomu přispěl i sám Hašek. Zatímco barvitě líčil jiné své cesty a dobrodružství, o kielecko-miechowské epizodě mlčí. Rovněž v úředních registrech cizinců v kielecké gubernii není ani stopa po Haškově, ačkoliv carské úřady byly v těchto záležitostech velice přísné.

Ze skoupých informací samotného Haška vyplývá, že poznal v Zakopaném archeologa

Szczeszyńskiego (?) a vydal se s ním do okolí Krakova bádat prehistorické kurhany. Ten nejdůležitější ležel přímo na rakousko-ruské hranici. Když se Čech s Polákem blížili k cíli své pouti, z kroví na ruské straně vyskočili dva donští kozáci a s výkřikem "imeješ rubla?" je zatáhli přes hranici, čili do velké a slavné kielecké gubernie. Naši cestovatelé neměli ani pas, ani peníze na úplatek, ocitli se v miechowském vězení, kde nebyly ani pryčny. Po týdnu Haška odvezli do Kielec. Tam po "měsíc trvajícím utrpení" se dozvěděl, že doklady svědčící o jeho přečinu se ztratily. Nařídili mu vynajmout byt, v němž měl zůstat týden. Policista mu "z restaurace naproti přinášel obědy a večeče a lahev vodky, kterou sám vypíjel". Pak byl Hašek jako nepohodlný cizinec deportován. V povídce "Procházka přes hranici" Hašek zamlčel, že po propuštění z ruského vězení v Kielcích a návratu do Krakova ho zavřeli ve vězení rakouském. Krakovská policie poslala pražské policii 28. července 1903 dotaz, zda Hašek je skutečně pražským občanem. Z tohoto data by vyplývalo, že lehkomyslný Pražák se ocitl v Kielcích koncem června a téměř celý červenec nevinně trpěl v kieleckém vězení.

V zachovaných aktech ruské policie z Kielec sice není Hašek uveden, ale vysvětlují proceduru ruských úředníků. Přes zelenou hranici přecházely z Rakouska do Ruska hlavně dvě kategorie osob. První z nich byli pašeráci, kteří ruské stráži platili. Otázka "imeješ rubla" byla tedy v ústech

ruské stráže naprostě normální. Naši mládenci neměli ani vindru, a tak byli zařazeni do druhé kategorie jako dezertéři. V té době každý měsíc utíkal přes hranici z Rakouska nějaký voják. Někdy to byl Polák nebo Rusín, ale nejvíce bylo Čechů z 12. pluku dragounů nebo 20. pluku pěchoty, které stály posádkou u hranice. Ruská stráž je poslala do Miechowa nebo Olkusze a odtamtud po výslechu do Kielec, kde byli na dobu dalších výslechů sice izolováni, ale jednalo se s nimi lépe než s jinými vězni. Proto měl Hašek byt ve městě a policista mu nosil oběd z hospody. Pak byli delikventi převáženi na velitelství vojenského obvodu ve Varšavě, kde z nich důstojníci ruské špiónáže vyžímaliby zbytek informací. Už z Kielec za nimi šlo doporučení, aby byli osídleni v některé vzdálené gubernii, např. astrachanské, samarské nebo kijevské. Ruské úřady měly s dezertéry svoje plány. Snad je školily jako vyzvědače, nebo je připravovaly pro případ války jako diversanty, kteří by působili na území Haliče a Čech.

V očích carských úředníků mohl být Hašek dezertérem, ale jeho chování během výslechu nebylo typické. Nebyl vojákem, nemohl tedy naříkat na těžkou službu ani poskytnout informace vojenského významu. Pravděpodobně též žádal, aby byl odeslán do Krakova, což se také nakonec stalo. Pravděpodobně se však domyslil, že na konci cesty, na které se ocitl, čeká salva popravčí čety nebo šibenice. Chtěl-li zradit "nejjasnějšího pána", jednání ruských úředníků ho odradilo. A byl - li z lehkomyslnosti, která ho celý život charakterizovala, zapleten do aféry s náhodným známým, tak ho to vylekalo, že proti své přirozenosti se snažil zatajit fakty a nejedno zamlčel.

RAFAŁ LESZCZYŃSKI

Z OBVODNÝCH VOLEBNÝCH SCHÔDZÍ

HARKABUZ

Volebná schôdza členov Miestnej skupiny našej organizácie v Harkabuze sa uskutočnila 11. novembra 1993 r. v obnovenej klubovni u kr. Františka Harkabuza. Po prednesení správy o činnosti za uplynulé volebné obdobie si krajania zvolili nový výbor, ktorého predsedom sa stal Roman Rapáč. Keďže zloženie výboru sa podstatne zmenilo, treba dúsať, že činnosť MS nebude spočívať len na niektorých jej členoch. Po voľbe dopisovateľa Života a delegátov na obvodnú schôdzku a IX. zjazd KSSČaS sa krajania zapojili do pomerne živej diskusie. Dotkli sa viacerých problémov súvisiacich s pôsobnosťou miestnej skupiny, ako aj celej Spoločnosti. Sú spokojní s vyučovaním slovenčiny na základnej škole, ktorú vede učiteľka zo Slovenska Katarína Šenkárová.

Dokonca im prisľubila, že raz v mesiaci bude do Harkabuza prichádzať aj učiteľka hudby, ktorá bude nacvičovať detskú spevácku skupinu. Kr. Fr. Harkabuz sa už teší, že pre tamojšiu folklórnu skupinu bude mať nových, hudobne pripravených členov. Pre harkabuzskú organizáciu je to veľmi dôležité, pretože svoju folklórnu skupinu musia založiť prakticky odznova.

Zhromaždení veľmi pozitívne hodnotili vlastivedné výlety a túre na Slovensko, ktoré organizuje obvodný výbor v Jablonke. Ochotne sa zúčastnia aj ďalších akcií tohto druha.

Obec Harkabuz patrí do podvŕšianskej farnosti, a práve preto sa časť diskusie upriamila na odstránenie dvojitého kríža z farského kostola v Podvŕšku. Krajanov zneapojuje skutočnosť, že v Poľsku dnes môže farár svojvoľne narábať s historickými pa-

miatkami a nikto nemôže proti tomu nič podniknúť. Je nepochopiteľné, že inštitúcia vojvodského konzervátora je v takýchto prípadoch úplne bezmocná. Vyjadrili väzne znepokojenie o ostatné slovenské pamiatky na Orave, ako nápisy, symboly, maľby a kresby, prícestné kamenné sochy so slovenskými nápismi a pod. Sú to nevyvrátieľné dôkazy slovenského pôvodu, ktoré hovoria o spolupatričnosti Oravy k Slovensku, a ktoré sú zároveň třírom v oku niektorých našich neprajnskov. Zhromaždení sa zhodli, že sa tohto problému dotknú aj na IX. zjazde Spoločnosti.

E.M.

JABLONKA

Jablonskí krajania sa zišli na volebnej schôdzi MS KSSČaS 12. decembra 1993 v klubovni miestnej skupiny. Zúčastnili sa jej predseda OV A. Andrášák a predseda ÚV E. Mišinec. Najprv predseda MS Alojz Bugajský prednesol správu o činnosti výboru v

uplynulom volebnom období, v ktorej uviedol všetky najdôležitejšie udalosti a úlohy, na ktorých sa výbor aktívne podieľal a súčasne zdôraznil výnimočne dobrú a osožnú spoluprácu miestnej organizácie s Obvodným výborom KSSČaS na Orave.

Zhromaždení jednohlasne udelili absolútorm ustupujúcemu výboru a zvolili nový, ktorého predsedom zostal naďalej A. Bugajský. Zvolili tiež delegátov na obvodnú schôdzku a na IX. zjazd Spoločnosti a samozrejme dopisovateľov Života.

Počas schôdze sa veľa diskutovalo o rámčovom programe činnosti MS KSSČaS v Jablonke na ďalšie obdobie. Prítomní sa uzehodli, že treba naďalej pokračovať v takých akciach ako napr. plné obnovenie Spolku sv. Vojtecha a miestnych odborov Matice slovenskej vo všetkých oravských obciach, organizovanie púti na Slovensko, prehľbovanie spolupráce so slovenskými organizáciami a úradmi v Trstenej, Tvrdošine, Námestove, Dolnom Kubíne, Čadci a ďalších mestách a obciach. Krajania chčú, aby každý rok mohol niekto z jabolonských krajanských detí ísť študovať na stredné, bud vysoké školy na Slovensku. V tejto súvislosti treba poznamenať, že doteraz naša Spoločnosť umožnila takéto štúdiá viacerým

uchádzačom z Jablonky, žiaľ, na schôdzi ich nebolo vidieť.

E.M.

ORAVKA

Predjazdovú kampaň KSSČaS v miestnych skupinách na Orave ukončila volebná schôdza v Oravke. Uskutočnila sa 23. januára 1994 vo vzdialenej osade Studžonky. Práve v tejto kopaničiarskej usadlosti v Oravke sú krajania najšúdržnejší. Zhromaždili sa v dome kr. Jozefa Otrembiaka, pretože sa rozhodli neprenajímať klubovňu, na ktorú im Gminný úrad v Jablonke vyrúbil daň presahujúcu symbolické nájomné.

Schôdze sa zúčastnili predseda ÚV E. Mišinec a predseda OV A. Andrašák, ktorých prítomnosť krajania ihneď využili a položili im množstvo otázok. Vzhľadom na to, že Studžonky sú dosť vzdialené od rušného života Krakova, Jablonky ale aj samotnej Oravky, krajania si so záujmom vypočuli informáciu o situácii v Spoločnosti. Zaujímali sa o.i. o blížiaci sa IX. zjazd našej krajanskej organizácie a ľutovali, že podľa stanov naň nemôžu vyslať viac ako jedného delegáta. Výrazne ich zaujala možnosť štúdia krajanských detí na stredných a vysoko-

kých školách na Slovensku. V Oravke sa však slovenčina nevyučuje, a to väzne obmedzuje šancu budúcich uchádzačov dostať sa do slovenských škôl. V tejto súvislosti treba objektívne poznamenať, že krajania pre udržanie slovenčiny, ktorá sa tam doneďalna vyučovala, neuroobili nič.

Zaujímali sa tiež o činnosť obnoveneho Spolku sv. Vojtecha na Orave a niektorí sa hneď rozhodli vstúpiť do tejto slovenskej katolíckej organizácie.

Spomedzi všetkých miestnych skupín KSSČaS na Orave má MS v Oravke najmenší predplatiteľ Života. Tento stav zapríčinili viaceré okolnosti, čo však krajanov v Oravke neospravedlňuje. Predovšetkým nevyberali predplatné v dedine, pretože by sami museli časopis roznašať. Vzhľadom na vzdialenosť je to pre nich nemalá záťaž. Dokonca aj tých párov exemplárov, ktoré si v Studžonkách objednali, im pošta nedoručuje. Sami si chodia pre Život na poštu do Jablonky.

Na záver schôdze prítomní zvolili nový výbor miestnej skupiny, delegáta na obvodnú schôdzku a IX. zjazd Spoločnosti a dopisovateľa Života. Predsedom výboru zostal naďalej Vladislav Otrembiak.

E.M.

TANAP NÁS POTREBUJE

"Poľnohospodárskym a lesným robotníkom a remeselníkom z Jurgova, Repísk a Čiernej Hory, ktorí chodia na práce do Javoriny, sa nebudú klásiť pri vykonávaní týchto prác žiadne prekážky." (článok IV., bod 1. prílohy A Krakovského protokolu, podpísaného 6. mája 1924 predstaviteľmi československej a poľskej vlády)

Body tohto protokolu boli za posledné dva roky mnogokrát citované nielen na Okresnom úrade práce v Kežmarku, ale aj na Ministerstve práce a sociálnych vecí SR.

Nová politická situácia so sebou automaticky priniesla aj zmeny v ekonomickej a sociálnej oblasti. Zmenili sa pomery na pracoviskách, aj tých nevýrobných, medzi ktoré patrí Správa Tatranského národného parku.

Naši krajania zo spomínaných troch spišských dedín sú už dlhé roky pracovníkmi TANAP-u a doteraz s prácou na Slovensku problémy nemali. Iba ak s poľskými úradmi, ktoré v 80. rokoch kontrolovali ich počet a vydávali povolenie na prácu len na 1 rok. Aj vtedy sa krajania odvolačovali na Krakovský protokol.

V roku 1992 sa situácia zmenila o 180° a tažkosti vznikli na Slovensku. TANAP z ekonomických dôvodov zrušil niekoľko robotníckych autobusových liniek, ktorými dochádzali miestni obyvateľia do práce - na týždňovky. Vzhľadom na vysoké ceny nocľahov prestali mať slovenskí robotníci o

prácu na úsekoch Javorina - Podspády záujem. Preto TANAP rozdelil našich krajanov na 3 pracovné skupiny - Javorina, Podspády a Ždiar, ktoré pracujú blízko hranice. Takto krajania dochádzajú do práce každý deň, samozrejme poľským autobusom, ktorý si hradia sami.

- TANAP má o nás záujem, - hovorí vedúci krajanských robotníkov Vojtech Chovanec z Jurgova. - Sú to kvalifikovaní robotníci - traktoriisti, kočiši, pšliari, údržbári-stolári. Vyhladávané sú najmä ženy, ktoré pracujú pri zalesňovaní a v lesných škôlkach.

Kde hľadať chybu?

TANAP je s našimi robotníkmi spokojný, len úrad práce v Kežmarku nie. V okrese je veľká nezamestnanosť, a preto sa snažia aj keď nie zlikvidovať, tak aspoň oklieštiť "poľskú" skupinu. Žiaľ, ako o "robotníkoch z Poľska" o našich krajanoch hovoria aj niektorí Tatranči. Skupina sa teda z roka na rok zmenšuje, lebo pravidelne odchádzajú niekoľko ľudí do dôchodku a stav sa nesmie dopĺňať. Najhoršie to bolo s tými pracovníkmi, ktorímu do dôchodku chýbali len 2-3 roky. Tí v roku 1993 už povolenie na prácu nedostali.

Pre názornosť uvediem znižovanie stavu krajanských pracovníkov TANAP-u v priebehu 11 rokov: 1983 - 290 osôb, 1986 - 240 osôb, 1990 - 179 osôb, 1993 len 104 osôb. Povolenie v roku 1994 dostalo 95 pracov-

níkov, z ktorých počas roka až 10 pôjde do dôchodku. Dochádza teda k prirodzenému triedeniu. Kde sú slová a body Krakovského protokolu?

Zaslúžený odpočinok

Asi 60% pracovníkov má viac ako 50 rokov. Bolo by to veľmi nefudské, keby im nedovolili pracovať, až do konca. Niektorí v živote nikde inde nepracovali, len v TANAP-e. Novú prácu by si už nenašli.

Komu sa šťastne podarilo dopracovať až do dôchodku, začína prekonávať skalistú cestu k jeho vyplácaniu.

- Teraz sú už aj úrady v Nowom Sączu zariadené počítačmi. Takže čakáme len štyri mesiace - informuje ma V. Chovanec. - Donedávna vybavenie všetkých formalít trvalo aj poldruha roka. Žiadosť sa podáva v Nowom Sączu, o ostatné sa postará Úrad dôchodkového zabezpečenia v Bratislave.

Kultúrno-sociálna starostlivosť

V Jurgove, Repískach a Čiernej Hore je okolo sto dôchodcov, ktorí naďalej platia odborárske členské príspevky. Ešte kým pracovali, plne využívali výhody odborového hnutia, v ktorom im prislúchali rovnaké práva ako slovenským občanom. Pán Chovanec spomína výlety do Bratislavu a Viedne, husacie hody v Skalici, ale aj vydané kultúrne podujatia z príležitosti dňa detí a dňa matiek.

A čo najviac chvália deti? Letné tábory v Kováčovej, kde má TANAP chatu. Tu vždy jeden turnus patrí krajanom. Bazén, spoločenské hry, športové súťaže, výlety - to nie sú hociaké spomienky. Minulý rok túto možnosť využilo 20 detí.

POKRAČOVANIE NA STR. 22

KRIKLÚNI

Dívač sa na svet, diviť sa svetu?

Divadielko, divadlo, mizneš nám zo sveta ako jarný sneh! Ako fa zachrániť, ako pritiahuť späť? Divadlo. Len v slovenčine sa vyskytuje také ľubožučné a výstižné slovo; v iných jazykoch vystupuje teatr, theatre, théâtre, teatret. Divadlo - dívač sa na svet, diviť sa svetu?

Švédsky kráľ Gustáv Adolf už v roku 1630 vydal dekrét, v ktorom nariadil zachovanie všetkých magických piesní, hier, kroňsk a povestí, dávnych bájí o drakoch, škriatkoch, obroch, slávnych hrdinoch.

Reč tu sice nie je priamo o divadle, ale čím pre nás divadlo naozaj je? Tým všetkým! Drieme v každej ľudovej pesničke, v každej zábave a hre; v každom z nás zurčí studnička potenciálneho herca, alebo diváka; každý môže byť účastníkom veľkého predstavenia.

Na Orave bol kedysi divadlo takmer v každej dedine - v Jablonke hrali dospelí, v Pekelníku pôsobilo divadlo pri škole v rokoch 1955-1966 a v Zubrici herci nacvičovali do polovice 60-tych rokov. Dnes na javisku vystupujú iba Podvlčania.

Herečka vždy a všade

Lýdia Mšalová z Hornej Zubrice si vyskúšala v divadle rôzne úlohy - bola scénografskou, herečkou i režisérkou, veľkou organizátorkou. Ako herečka po prvýkrát vystupovala v jablonskom lúceu, kde ju učila profesorka Svrčková. So svojimi prvými hereckými pokusmi zhodou

Grafika L. Mšalovej - Horozubrická kaplnka

okolnosť vystúpila hned na veľkej okresnej súťaži. Hrala starú usťrlanú ženu, ktorá ustavične hundrala a burcovala Ľudí proti zakladaniu JRD. Pani Lydka sa do tej úlohy tak vziaľa, že celý text na ruby obrátila, začala si vymýšľať a živo improvizovať. Diváci sa od smiechu až za bruchá chytali! Porota vtedy odmenila divadelný krúžok z Jablonky prvým miestom a Lýdiu Mšalovou cenou za ženský herecký výkon.

Keď sa po rokoch stretla so svojou obľúbenou profesorkou, pýtala sa jej, či sa z nej stala herečka. Nemilo prekvapená počula odpoveď nie. - *Ja som vás len ako herečku videla*, - povedala profesorka.

Vari pani Mšalová nie je herečka? Kto z nás by si nepamätaľ jej zábavné diskusné príspevky na poradách Života? Spfška jej vtipných poznámok sa objavuje z ničoho nič ako dážď z jasného neba. Prebudila by i mŕtveho, oživila aj neživé predmety - stoly, stoličky, okná, vešiaky.

Ježibaba, či slušné dievčatko?

- *Ja som taká dvojtvársna*, - hovorí o sebe pani Lydka. - *Učiteľ Miloš Borský, ktorý ma učil v prevej triede Ľutoval, že neodkryl môj talent. Vedela som aj tichučko, poslušne sedieť. Nik si nedomyslel, čo ja môžem vyvieť!*

Lýdia Mšalová v svojom živote navývádzala až - až. Vďaka nej úspešne fungovalo divadlo v Pekelníku, detský dramatický krúžok v Hornej Zubrici; to ona koncom 60-ych rokov znova oživila zubrnické divadlo a perfektne sa vziaľa do nejednej úlohy.

- *Takmer vždy som hrala ježibabu*, - priznáva sa bez okolkov pani Mšalová, - *mala som k tomu sklonky! Nikdy som nehrala mladú, takú, čo sa zaliečala. Nuž, vedela by som koketovať, ale hanbila by som sa!*

Mladých niet

Keď učila v Pekelníku, mala veľmi nadaných hercov, ktorí zožali nejeden úspech. - *Bol to ich úspech*, - zdôrazňuje skromne pani Lydka.

Dnes už okrem Podvlčka nik nenacvičuje, zmizli i divadelné súťaže. Mladí žijú na vysokých obrátkach, cestujú za prácou, sú roztrúsení po celom svete. Na divadlo už nemajú čas.

Keď koledníci chodia z domu do domu vyštípaní mrazom a prenikavým vetrom, keď prechádzajú cez dvory a polia, prinášajú so sebou okrem piesní, srdečných želaní i kúsok divadla. Mladí sa po rokoch vracačú z Ameriky a tí koledníci im do očí vháňajú slzy dojatia.

Nádej zomiera posledná

Určite poznáte známu bájku o psovi a vlkovi. Vyhladnutý vlk závidí tučnému psovi, že je ustavične sýty. Keď sa však dozvie, že okolo krku má stále uviazanú reťaz, odbehne do lesa spokojný so svojou

Lýdia Mšalová so svojím portrétom

slobodou. Dedinské divadlo je ako ten vlk - divoké, nespútané, živé. Zatiaľ mu ešte nik neuviazał na krk reťaz. S hladným žalúdkom sa mu sice presadzuje ťažko, ale zatiaľ ešte žije a dýcha medzi nami.

Pani Lýdia by ho chcela v Hornej Zubrici oživiť. Nádej zomiera posledná.

Koho tu zoberieme?

- *Hovorím svojej kamoške Vladu: Počuj Vladu, čo keby sme vystúpili s nejakou hrou? A ona na to: Ale koho tu zoberieme?* - spomína si pani Lydka. Naozaj koho, keď mladí poodchádzali za hranice a starí už nemajú pamäť? Lýdia Mšalová a Vladia Bogaczová však predsa len slabných adeptov hereckého umenia našli. Celkove 5 osôb. Koho? To zatiaľ ponecháme v tajnosti.

- *Všetci sa hodia a budú z nich výborní herci*, - tvrdí pani Mšalová. - *Nikdy som nechcela herca, ktorý mi správne po slovensky nepovedal! Čo sa budem na javisku hanbiť? Keď plietol slová... Čo mi z takého herca?*

Teraz bude treba ešte rozlúsknuť ťažký oriešok - nájsť hru, ktorá bude vyhovovať počtom i obsadením. Musí to byť samozrejme komédia, lebo tragédia na Spiši a Orave nechytá.

- *Chlapov stále chýba*, - smeje sa Lydka Mšalová, - neviem, či nájdem hru s dvomi chlapmi!

Nové divadelní nadšenci chcú nacvičovať už teraz, aby mohli na jar vystúpiť so svojou veselohrou. Keď nenájdú vhodnú hru, pospájajú niekoľko jednoaktoviek. Musia ešte vymyslieť názov nového divadla.

- *Krikľáni, - svedčilo by nám to?* - pýta sa Lýdia Mšalová.

Čo by nie? Divadlo, ktoré kričí, smeje sa a prebúdza k životu i iné divadlá. Divadlo, ktoré sa vráti k svojim koreňom.

Text a foto:
BEATA KLIMKIEWICZOVÁ

V CHUDOBE ŽIŤ A CHUDOBE SLÚŽIŤ

Cirkevný život na Slovensku bol po 2. svetovej vojne systematicky likvidovaný. Temer úplnému spustošeniu podľahli rehole, ktoré boli na jar roku 1950 zo dňa na deň zrušené. Väčšinu rehoľníkov národná bezpečnosť pozatýkala. Mnohým sa však podarilo ujsť a dlhé roky žiť v úkryte. Kláštory a cirkevný majetok prevzal štát a nakladal s nimi podľa "svojich potrieb". V lepších prípadoch sa v týchto objektoch zriaďovali ústavy sociálnej starostlivosti - ako domy dôchodcov, detské domovy a ústavy pre telese postihnutých. Našli sa však aj prípady - vobec nie ojedinelé, že sa do priestranných kláštorných sál nastáhovali jednotné rolnícke družstvá alebo výrobné družstvá.

Po politickom prevrate v 1989 a neskôr, po prijatí zákona o vrátení majetku cirkvi, sa situácia na Slovensku začala pomaly meniť. Ukázalo sa však, že z početných rehole, pôsobiacich na území Slovenska už od stredoveku, zostali mnohokrát len jednotlivci, ktorí začali boj o "svoje". Aby sa mohol obnoviť rádový život, sú predovšetkým potrebné priestory - čiže kláštory. Až potom sa môžu otvoriť semináre, gymnázia a internáty, kde sa budú na život v rehole pripravovať ďalší chlapci a dievčatá.

Pokiaľ tomu tak nie je, mládež, ktorá si zvolila duchovný spôsob života sa pripravuje v okolitých štôtoch, kde rehole neboli až tak prenasledované. Patrí sem predovšetkým Poľsko a obzvlášť Krakov.

Boli sme zvedaví, kolko mladých ľudí zo Slovenska študuje na bohosloveckých fakultách v Krakove. Ukázalo sa však, že nie je také ľahké sa s nimi stretnúť, a preto som využila príležitosť a pozhvárala som sa s bratom Leszkom Rześniowieckim, študentom 3. ročníka Bohosloveckej fakulty oo. Františkánov. Brat Leszek je sice Poliakom, ale rozpráva krásne po slovensky. Po zložení sľubu a vysvätení za knaza by chcel pôsobiť na Slovensku a ak by to bolo možné v Levoči.

Prečo práve na Spiši? Tam totiž pôsobia traja členovia rehole minoritov (jeden, posledný - 80-ročný Slovák otec Vavrinec a dva mladší - Poliaci, ktorých úlohou v súčasnosti je získať naspať kláštor v Levoči.)

Tŕnistá cesta

Na príklade minoritov (v Poľsku všeobecne známych ako františkáni) možno veľmi zreteľne dokázať, akú trŕistú cestu musia prejsť príslušníci rádov, aby nadviazali na násilne prerušený život v 50. rokoch.

V slovenskej tlači bol už problém minoritov opísaný a spomína ho aj brat Leszek:

- Pri násilnom odvlečení členov rádu do Podolinca, sa na slobode podarilo zostať len niektorým. Patrí medzi nich otec Vavrinec, ktorému ponúkli miesto na fare. Tam potom pôsobil dlhé roky ako diecézny knaz.

Brat Leszek píše diplomovú prácu pod názvom Novodobé dejiny františkánskeho rádu

v Levoči a podujal sa spísať spomienky najstaršieho minoritu na Slovensku. Nie je mu preto neznáma ani história posledných rokov františkánskeho kláštora.

Budovu prevzal okresný národný výbor a rozdelil ju na dve časti. V jednej zriadil ústav pre zrakovu postihnutých (rehabilitačné stredisko) a druhú časť v 82. predal výrobnému družstvu LUBID. Nový majiteľ (nepravý) tu začal vyrábať poistky.

Aby minoriti mohli vyvíjať akúkoľvek činnosť, potrebujú získať kláštor, ktorý im právom patrí a opraviť ho.

Sv. František a tri rády

Zakladateľom františkánskych rádov bol sv. František z Assisi (1182-1226). Ako syn bohatého kupca kráčal v otcových šlapajách, ale nedarilo sa mu šetrne hospodáriť s peniazmi. Rozdal ich, alebo minul s kamarátmu.

Františkov hýrvy život sa rýchlosťou zmenil po návrate z prehranej bitky, kde bol ľahko ranený. Začal žiť v chudobe a v jednoduchom habite opísanom šnúrou putoval po krajinе a hľašal božie slovo. Pridávalo sa k nemu stále viac ľudí, takže bol František prinuténý utvoriť rád. Nechcel mať kláštory, kostoly, knázov ani učencov. Bál sa, že hodnosť oslabí u bratov ideál chudoby. Tak vznikol v roku 1209 rád Menších bratov (Ordo Fratrum Minorum) - zvaných františkáni alebo minoriti.

V rámci 1. rádu sa v 16. stor. vyčlenili tri vetvy: - františkáni hnedí - observanti; najprísnnejšia vetva, kde rehoľníci žijú prísně podľa regula sv. Františka. Patria k nim bernardíni.

- konventuáli - menej prísní, zvaní minoriti, ktorí žijú v kláštorných spoločenstvach. Zapájajú sa do charitatívnej činnosti a práce s mládežou.

- kapucíni, ktorí sa vyčlenili o niekoľko rokov neskôr. Žijú veľmi prísnym životom a sú tiež veľmi obetaví.

2. rád tvoria sestry klarisky. Nesú meno sv. Kláry, ktorá v roku 1211 prijala z rúk sv. Františka rehoľný habit. Všade tam, kde sú františkáni, nechýbajú ani klarisky. Žijú uzavretým kláštorným životom a vrúcnymi modlitbami pomáhajú svojim bratom.

3. rád - laický čiže svetský, predstavoval v dejinách cirkev isté nôvum. Vznikol v roku 1221 a združuje ľudí, ktorí sa nezrieckli svetského života (napr. manželstva). Je veľmi početný a jeho členovia sa nazývajú terciári.

Františkáni na Slovensku

Celé územie, na ktorom pôsobia františkáni, už sám zakladateľ rehole rozdelil na provincie. Na čele stojí generál. Slovensko od začiatku prakticky patrilo do uhorskej provincie. Prvý kláštor bol postavený v roku 1238 v Trnave a koncom 13. stor. aj v Nitre a Bratislave. Okrem toho bolo na Slovensku ešte 14 kláštorov, z ktorých sa zachovalo len niekoľko.

Vráime sa však na Spiš. Doteraz obývaný je napríklad kláštor pri Poprade, kde žijú školské sestry sv. Františka.

Brat Leszek Rześniowiecki

Prvým minoritským kláštorom v Levoči bol Čierny kostol, ktorý ešte v 16. stor. obsadili jezuici a minoriti sa utiahli do dnes už neexistujúcej nemocnice. Bolo to v zhode s ich regulami - niesť ľudom pomoc a pokoj. Františkánske rády boli aj sú veľmi obľúbené a tak sa v 17. stor. našli dobrodinci, ktorí im nový kláštor postavili.

Ďalšie informácie mi už opäť poskytuje brat Leszek. - Slovensko po rozdelení s Českom patrí do krakovskej provincie. Je to preto, že na Slovensku temer nejestvuje rádový život. Keď sa obnoví, budú mať minoriti samostatnú provinciu aj tu. Zatiaľ na našej fakulte študuje 1 Slovák. V Krakove ich je však viac.

Minoriti žijú v ráde, kde sa nehľadí na národnosť. Kto ovláda jazyk, Božie slovo môže hľať kdekoľvek. Františkáni majú rozšírenú aj misionársku činnosť a ako sa nedávno ukázalo, môže byť aj nebezpečná.

- Pred 3 rokmi boli zavraždeni dva naši misionári v Peru. Zatkli a zavraždili ich komunisti. Je to tak nebezpečné mesto, že sme v Pariacote neobnovili misionársku činnosť. Ale ľudia sa modlia aj sami.

Prečo sa brat Leszek zaujíma o Slovensko? Keď bol študentom nižšieho seminára oo. Františkánov, stretol na duchovných cvičeniach mladých ľudí zo Slovenska. Tí ho zasa pozvali na podobné podujatie do Slovenského raja, ktoré sa konalo ešte za bývalého režimu, v tajnosti. Naše hory mu tak učarili, že ich navštieval v každej voľnej chvíli. A okrem toho, na Slovensku má pred sebou veľkú misiu. Organizoval a oživil činnosť rádu.

Ako si pritom minoriti počínajú? Organizujú cez prázdniny letné tábory pre chlapcov od 12 rokov, kde ich o.i. oboznamujú s poslaním sv. Františka. Pre širokú verejnosť usporadúvajú duchovné cvičenia, ktorých sa zúčastňujú všetci, čo chcú dosiahnuť duchovnú obnovu.

Dúsfajme, že sa to mladým bratom naozaj podarí a do Levoče sa vráti neodmysliteľný rehoľný život. Opäť bude na uliciach vidieť čierny habit s kapucňou a bielou šnúrou s troma uzlíkmi - slubom chudoby, čistoty a poslušnosti.

VLASTA JUCHNIEWICZOVÁ

MUŽ S ČAROVNÝM PRÚTIKOM

Voda -

životná nevyhnutnosť, alebo batôžek starostí? - Čo robiť s hnedou usadeninou v čajničku? - nariekajú Krakovčania. - Ako sa zbaviť neprjemného zápachu? - lamentujú Slezania. - Kúpiť čistiaci filter, alebo si nechať žalúdočné steny obrátiť tažkými kovmi? - bedákajú Varšavčania.

A čo Spišiaci?

V Jurgove má voda vynikajúce ekologické vlastnosti, plnia ju do fliaš a vyvážajú na Sliezsko. Ani Tribšania, Fridmančania a Nedečania sa na životodáru tekutinu neponosujú. V Kacvíne na jednu spoločnú studňu kedysi pripadalo niekoľko gazdovstiev, dnes hladina podzemnej vody klesá. Spôsobili to suché roky, alebo snáď výstavba Nedeckej priehrady?

V Čiernej Hore treba vodu hľadať na úpätiach svahov a stráňach. Najviac sa trápi rolníci v Repiskách-Grocholovom Potoku, a na Pavliskoch. Pred nejedným domom stojí dažďový sud. Keď nedá vodu zem, musí dať nebo. Ako si však poradiť

v suchých mesiacoch?

- V Čiernej Hore žije pán Ján, ktorý hľadá vodu prútikom, - hovoria dve jurgovské kmotry v kvetovaných šatkách. Keď vraj Ľudia nevedia kam z konopí, klopú na jeho dvore.

Klop, klop.

- Môžeme ďalej?

Teplá kuchyňa, vôňa medu, biela pec.

- Nech sa páči, vitajte!

Srdečná tvár, vnímavý pohľad nezábudkových očí, pohoda ducha, vnútorný pokoj. Sme u Jána Budza v Čiernej Hore.

- Ako som začal hľadať vodu? Nuž, to je dlhá história. Teda od Adama: Sme v jurgovskej mešťanke spolu s dvanásťročným Jankom, na začiatku štyridsiatych rokov, keď profesor Kováčik ušetroval svojim žiakom

ostre španielske hodinky.

Boli to hodiny telesnej výchovy, po ktorých boleli všetky svaly a kosti; telo skúvňalo, ako keby ho naťahovali na škrípec. Tie tvrdé "zaberáky" sa stali oporným pilierom profesorovej filozofie: "V zdravom tele zdravý duch." Žiaci si na ne čoskoro zvykli a slúbili, že do osemnásťich rokov nebudú piť, ani fajčiť. Väčšina z nich to dodržala dodnes.

- Slovenská mešťanka mi veľmi pomohla, - hovorí Ján Budz. Tam sa naučil kopať

studne a zakladať úle. Ako sa ukázalo neskôr, tie dve veci spolu úzko súviseli. Ale nepredbiehajme...

Pestrofarebné drevené úle sprevádzali Jána Budza od ranej mladosti až dodnes. Tie prvé zdedil po svojom otcovi; pochádzali z Kežmarku. Usídlili sa v nich však neobyčajne

bojové včely.

Nik sa k nim neodvážil priblížiť, pichali ako srne. Až keď ich Ján Budz previezol na svoje nové učiteľské miesto - do Čiernej Hory-Zahory, zvládneli a prekvapili svojho opatrovateľa. V tom roku sa stal medovým rekordérom.

Až neskôr sa však dozvedel, prečo. Začiatkom sedemdesiatych rokov vysielalo poznainské rozhlasové štúdio reláciu o rádiestézii. Začal čítať prvé knihy a časopisy. Tam našiel odpoveď aj na záhadnú zmenu medonosnosti svojich nepokojných včiel. Ovplynuli ju zrejme vodné žily, ktoré prebiehajú pod zemou v rôznej hĺbke. Ale čo slúži včelám, neslúži ľuďom a zvieratám. Kone pred silnými vodnými žilami stoja, ani čo by boli skamenelé a len bičom ich možno prinútiť, aby sa pohli ďalej. Ľudia reagujú neurózami, podráždenosťou a únavou.

Hľadanie vody

pripomína operáciu. Lekár môže stanoviť diagnózu len po dôkladnom vyšetrení. Ak sa pomyli, všetko úsilie vyjde navivoč. To je jeden z dôvodov, prečo vyznačovanie žíl nie je medzi rádiestami populárne. Málokto má odvahu niesť zodpovednosť za svoje tvrdenia. Kopanie studne je zdľahové a namáhavé, ale presne určuje, či sa rádiestá mylil, alebo nie.

- Ja hľadám s prútikom, - vysvetluje Ján Budz. - Musí byť svieži, a preto ho vždy odrežem na danom pozemku. Potom sa 20 minút sústredím a vyznačujem priebeh vodnej žily. Hľbku, v ktorej sa voda nachádza nemôžem odhadnúť olovnicou, preto vždy pracujem s prútikom.

Ján Budz sa nesústreduje dlhšie ako 20 minút, mohlo by to mať vplyv na jeho zdravie. Únava zvykne prerásť v nespavosť.

Raz vyznačoval studňu v Olcze a poradil tamojšiemu gazdovi, aby dno utvrdil hlinou. Ten ho však neposlúchal a naspodok dal cement, ktorý pil vodu ako špongia.

- Ja mám peniaze na cement, nie som odkázaný na hlinu, - ohradzuje sa gazda. - Hlina je lepšia - tvrdí Ján Budz, - voda

Takto Ján Budz hľadá vodu

potrebuje kyslik a pohyb, musí "žiť". Vodné žily

neprinášajú len osoh,

ale aj škodu. Ich vplyv na ľudský organizmus sa prejavuje najmä nedostatom spánku, a teda aj potrebného odpočinku. Ľudia sú často prekvapení, že ich sužujú choroby, ktorých príčinu si nevedia vysvetliť. Nezriedka to bývajú nádorové ochorenia. V jednej repišskej rodine oslabla z ničoho nič gazdiná. Bola biela ako stena, unavená, malátna. Neskôr sa ukázalo, že kuchyňa, kde trávila väčšinu svojho času, sa nachádzala nad vodným uzlom, čiže miestom, kde sa pretína niekoľko vodných žíl. Ako pomôcť v takej situácii? Najlepším riešením je sfáhovanie. Každý však nemá takú možnosť. Vtedy treba použiť

odžiarovače.

Môžu nimi byť granitové okruhliaky, ktoré sa nachádzajú v Bialke, ale aj voľne roztrúsené na poliach. Suché a zaprášené nevyvolávajú patričný úchinok, a preto ich treba čistiť a polievať vodom.

Amatérski rádiestíti by sa podľa J. Budza nemali zaoberať liečením.

- Ak chorý uverí nezodpovednému liečiteľovi, na lekársku pomoc už nemôže byť neskoro. Ľudia častokrát zo strachu oddajú návštavu u lekára a dávajú prednosť silným liekom s krátkodobým účinkom. Skutočné liečenie prebieha pomaly, vyžaduje si trpeznosť a vieri v uzdravenie.

Repišťania si iste pamätajú na rádiestku z Krakova. Táto

falošná vedma

poriadne prevetrala ich peňaženky, keď za každú návštěvu vyinkasovala 30 až 50 tiisíc zlých. S chorými sa vraj modlila a predpisovala im lieky, ktoré mohli aj bez receptu kúpiť v lekárni. Jej populárna diagnóza bola: "Ak choroba pochádza od človeka pominie, ak od Boha, tak nepominie."

"Ordináciu" v Repiskách navštěvovali húfne procesie z celého Spiša, Oravy, aj Podhalia. V zime bola cesta zatarasená kolónou áut a autobusov. Riaditeľstvo PKS sa s prosbou o pomoc obrátilo na miestnu políciu. Muži v uniformách už dlhšie šípili, že v daňových záležitostiach novodobej čarodejnice nie je čosi v poriadku. Po ich návštěve

falošná vedma záhadne zmizla. Ako prišla, tak i odišla. Nevedno kam, nevedno ako.

Telepatia je iná vec,

dodáva Ján Budz. - *Ked Poliaci v roku 1938 obsadili Javorinu, prestáhalo sa do Čiernej Hory Žid Rotman s rodinou. Jeho syn Rudi so mnou pásol kravy, a vtedy som sa od neho prvýkrát dozvedel o telepatii, čiže prenášanie myšlienok na diaľku. Čosi som sa od neho priučil a teóriu som si hned aj prakticky overil v našom kostole. Ako? Pozeral som sa niekomu na chrbát a úpenivo si želal, aby sa ten niekto obrátil. A predstavte si, fungovalo to! Mohol som mať vtedy asi dvanásť rokov...*

Nie, toto umenie dnes Ján Budz prakticky nevyužíva. Inak je to s psychoterapiou.

Lieči - ale iba sám seba

Čím? Silou vôle, vnútorným pokojom, optimizmom. Má 65 rokov, a dodnes nenavštívil zubára, počas 45 rokov práce v škole, zaznamenal len jednu hodinu absencie. Krédo profesora Kováčika "V zdravom tele zdravý duch" by sa podľa neho zišlo najmä dnes, keď sa ľudia stávajú čoraz viac otupení, ľahostajní a nervózni. Jediným východiskom častokrát býva emigrácia do zahraničia. A stačilo by tak málo - trocha silnej vôle, nádej a viera vo vlastné sily...

Text a foto: B. KLIMKIEWICZOVÁ

HRBOĽATÁ CESTA K SPOLUPRÁCI

Predaj mlieka je pre mnohých rolníkov na Orave odnedávna hádam jediným zdrojom príjmov. Nevedieť prečo, vždy bolo príliš lacné, ale v súčasnej dobe možno bez nadsázkys povedať, že sa zaň platí naozaj groše. V minulosti jediným odberateľom tohto produktu boli mliekárne v Novom Targu a Rabke, ktorým patrili aj zberne mlieka v jednotlivých dedinách. Určovali spôsob odberu, akosť (napr. podľa obsahu tuku vymysleli niekoľko tried) a samozrejme diktovali cenu. Dnes, v období trhovej ekonomiky, sa o oravské mlieko začali zaujímať ďalšie mliekárske závody, v tom aj zo Slovenska. Zatiaľ len jedna mliekáreň z Krakova začala pravidelne kupovať mlieko od viacerých oravských rolníkov, hlavne z Chyžného a časti Jablonky. Žiaľ, ani konkurencia nepriniesla, aspoň doteraz, výrazné zlepšenie finančnej situácie oravských producentov mlieka. Cenový rozdiel je nepatrý a navyše čoraz častejšie sa stáva, že za dodané mlieko rolníci nedostávajú načas peniaze. Týka sa to hlavne krakovskej mliekárne. Preto nečudo, že sa začali obzerať za spoľahlivejšími odberateľmi zo Slovenska. Veci sa ujal krajan Alojz Páleník z Jablonky.

Do Tvrdošína vedie kľukatá cesta

Tvrdošínska mliekáreň (akciová spoločnosť) má záujem o dovoz kravského mlieka z oravských dedín v Poľsku. Potrebuje však partnera, ktorý by na poľskej strane viedol

zberňu a bol zodpovedný za výkup a všetky organizačné záležitosti. Na túto úlohu sa podujal kr. A. Páleník, ktorému slovenskí partneri už na začiatku min. roka zverili vybavenie všetkých potrebných povolení od poľských úradov. Začal sa tradičný byrokratický kolotoč, ktorý žiaľ, nezmizol ani po zmene systému. Tých "párov" litrov mlieka, ktoré malo byť dodávané na Slovensko, sa zrazu stalo veľmi vzácnym tovarom. Za celý rok 1993 nikto - od miestnych úradov a vojvodských inštitúcií až po Veterinársky odbor Ministerstva poľnohospodárstva - neboli schopní vec kladne vybaviť. V hľbe papierov - všelijakých úradných odpovedí má A. Páleník prevažne také, ktoré kladú mnohoraké podmienky, za akých možno mlieko vyvážať na Slovensko. Splnenie týchto prevažne zdravotných podmienok si vyžaduje odbornú a úradnú pomoc, ktorú však príslušné sanitárno-veterinárské inštitúcie nie sú ochotné poskytnúť. Uvedieme jeden príklad. Aby sa mlieko mohlo vyvážať do cudziny, musí mať osobitný atest, že je zdravotne nezávadné. Samozrejme takýto atest si najprv vyžaduje odbornú analýzu mlieka. Krajan A. Páleník sa však nemôže doprosiť, aby mu Vojvodský veterinársky ústav v Novom Sáčci takýto výskum urobil. Podobných príkladov by sa našlo oveľa viac.

Možno, že na vine je aj sám A. Páleník, ktorý nemá skúsenosti, ako obísť byrokraciu a potrebné doklady vybaviť. Taktiež je možné, že ide o niečo úplne iné: podľa dokumentov, rozhovorov s rolníkmi a samotným podnikateľom možno s veľkou pravdepodobnosťou usúdiť, že v pozadí celej tejto záležitosti je vlastne "ochrana" dote-

rajších odberateľov. Prieči sa to samozrejme zásadám voľného trhu ale zdá sa, že to nikoho nezaujíma, nehovoriac už o tom, že takúto iniciatívu by zodpovedné orgány mali absolútne podporovať. Tie sa však správajú prinajmenšom čudne, keď napr. v liste z 29.09.1993 vojvodský veterinársky inšpektor Krzysztof Gryc píše, že nemôže urobiť analýzu mlieka oravských rolníkov, lebo s tým nesúhlasí mliekáreň v Novom Targu. Zdá sa to neuveriteľné, ale v tom je asi koreň veci. Len nechápem, ako je to možné, že po zrušení monopolov môže novotarská mliekáreň zakázať prípravu analýzy samostatnému Veterinárskemu ústavu v Novom Sáčci? Mimochodom je zaujímavé, či patričné hygienické služby preskúmali mlieko, ktoré nakupuje novotarská mliekáreň. Ak áno, celá záležitosť je bezpredmetná, lebo Vojvodský veterinársky ústav v Novom Sáčci potrebne údaje určite má, lenže nie je ochotný ich sprístupniť. Ide predsa o tých istých producentov.

Aby nebolo prineskoro

Hovorí sa, že už aj u nás zmizli hraničné bariéry, že medzinárodný obchod má otvorené dvere, ba navyše, že sa vážne rokuje o ekonomickej spolupráci pohraničných regiónov. Áno, diskusiám niet konca, slubné deklarácie sa zverejňujú, lenže realita je nadalej tvrdá. Na ukázanie tŕnistej cesty voľného pohraničného obchodu sme zámerne zvolili príklad s mliekom, lebo sa netýka iba samotného podnikateľa, ale sa vzťahuje na mnohých rolníkov. Predpokladám, že napokon sa všetko šťastne skončí, lenže vtedy to môže byť prineskoro, lebo sa cenové relácie natoľko zmenia, že vyvážanie mlieka na Slovensko sa prestane oplácať a oravskí rolníci budú opäť závislí na doterajších odberateľoch.

EUGEN MIŠINEC

NOVOZVOLENÉ VÝBORY KSSČaS

OBVODNÝ

VÝBOR NA SPIŠI

Anton PIVOVARČÍK - predsedca, Kacvín č.d. 43

František KOVALČÍK - podpredseda; Krempachy, ul. Dluga 58
Jozef KRIŠKÍ - podpredseda, Vyšné Lapše č.d. 87

Alžbeta KLUKOŠOVSKÁ - tajomníčka, Krempachy, ul. Nadmlynówka 5
Ján ŠEVČÍK - pokladník, Nedeca č.d. 246
Anna BENDIKOVÁ - členka, Nová Belá č.d. 93

Augustín FINDURA - člen, Nedeca-Zamok č.d. 14

Mária KAČMARČÍKOVÁ - členka, Tribš č.d. 90

František KANIUCH - člen, Nižné Lapše č.d. 197

Andrej KLIMČÁK - člen, Falštín č.d. 54
Ján PETRÁŠEK - člen, Krempachy, ul. Kamieniec 16
Ján REPIŠČÁK - člen, Repiská-Brijev Potok č.d. 44
Ján RICHTÁRIK - člen, Fridman, ul. Tysiäclecia 20
Ján SOLUS - člen, Repiská-Grocholov Potok č.d. 4

OBVODNÁ REVÍZNA KOMISIA
Jozef VOJTAS - predsedca, Jurgov č.d. 54
Žofia CHALUPKOVÁ - tajomníčka, Nová Belá č.d. 119
Mária HOLOVÁ - členka, Lapšanka č.d. 13
Ján KEDŽUCH - člen, Vyšné Lapše č.d. 50
František ŠIŠKOVIČ - člen, Kacvín č.d. 214

DELEGÁTI NA IX. ZJAZD
Anna BENDIKOVÁ, Nová Belá č.d. 93,
Žofia CHALUPKOVÁ, Nová Belá č.d. 119,
Vojtech CHOVANEC, Jurgov č.d. 121,
Mária KAČMARČÍKOVÁ, Tribš č.d. 90,
Ján KEDŽUCH, Vyšné Lapše č.d. 50,
Emília KOVALČÍKOVÁ, Krempachy, ul. Dluga 94,
František KUŽEL, Nedeca č.d. 120,
Štefan MAJERČÁK, Nižné Lapše, ul. Jana Pavla II 76,
Ján MOLITORIS, Kacvín č.d. 240,
Ludomír MOLITORIS, Krakov, ul. ſw. Filipa 7/4,
Anton PIVOVARČÍK, Kacvín č.d. 43,
Waclaw WITOCH, Varšava, ul. Wysockiego 16/65.

ORAVA

DOLNÁ ZUBRICA

VÝBOR MS

Vendelín VENGRÍN - predsedca, č.d. 212
Róbert KULAVIAK - podpredseda, č.d. 256

Jozef PEKARČÍK - tajomník, č.d. 60
Peter KULAVIAK - pokladník, č.d. 207
Mária ZUBRICKÁ - členka, č.d. 283

REVÍZNA KOMISIA

Ján BALÁŽ - predseda, č.d. 271
Vendelín BOSÁK - tajomník, č.d. 35
Ján NOVÁK - člen, č.d. 63

DELEGÁTI NA OBVODNÚ SCHÔDZU
Eugen KULAVIAK,
Albín PACHOLSKÝ, č.d. 255,
Mária ZUBRICKÁ

DELEGÁTI NA IX. ZJAZD
Vendelín BOSÁK, Róbert KULAVIAK

DOPISOVATEĽIA ŽIVOTA

Vendelín BOSÁK, Vendelín VENGRÍN

HARKABUZ

VÝBOR MS

Román RAPAČ - predsedca, č.d. 72
František HARKABUZ - podpredseda, č.d. 73
Česlav SONČEK - tajomník, č.d. 67
Ján MIGAS - člen, č.d. 65
Tadeáš HARKABUZ - člen, č.d. 68

REVÍZNA KOMISIA

Kristína RAPAČOVÁ - predsedníčka, č.d. 72
Mária KAPUŠČIAKOVÁ - členka, č.d. 69

DELEGÁTI NA OBVODNÚ SCHÔDZU
Roman RAPAČ, František HARKABUZ

DELEGÁT NA IX. ZJAZD

František HARKABUZ

DOPISOVATEĽ ŽIVOTA

František HARKABUZ

HORNÁ ZUBRICA

VÝBOR MS

Michal SOLAVA - predsedca, č.d. 96
Lýdia MŠALOVÁ - podpredsedníčka, č.d. 551
Vladislava BOGÁČOVÁ - tajomníčka, č.d. 49
Štefánia SOLAVOVÁ - pokladníčka, č.d. 96
Bernadeta BARTOSOVÁ - členka, č.d. 216

REVÍZNA KOMISIA

Ján PAVLÁK - predseda, č.d. 529
Helena KULÁKOVÁ - tajomníčka, č.d. 99
Milan MATONOG - člen, č.d. 111

DELEGÁTI NA OBVODNÚ SCHÔDZU
Helena KULÁKOVÁ, Lýdia MŠALOVÁ,
Vladislava BOGÁČOVÁ

DELEGÁTI NA IX. ZJAZD KSSČaS
Ján PAVLÁK, Eugen MIŠINEC

DOPISOVATEĽIA ŽIVOTA

Lýdia MŠALOVÁ, Michal SOLAVA

ORAVKA

VÝBOR MS

Vladislav OTREMBIAK - predseda, č.d. 22
Mária KOZÁKOVÁ - tajomníčka, č.d. 20
Zbyšek KULMÁN - člen, č.d. 29
Stanislav JURČÁK - člen, č.d. 18
Monika OTREMBIAKOVÁ - členka, č.d. 22

REVÍZNA KOMISIA

Jozef OTREMBIAK - predseda, č.d. 20
Stanislav KOZÁK - člen, č.d. 20

DELEGÁT NA OBVODNÚ SCHÔDZU
Vladislav OTREMBIAK

DELEGÁTKA NA IX. ZJAZD
Mária KOZÁKOVÁ

DOPISOVATEĽKA ŽIVOTA
Gražina KULMÁNOVÁ

PEKELNÍK

VÝBOR MS

Ján ŠVIENTEK - predseda, č.d. 29
Stanislav KLUSKA - tajomník, č.d. 75
Jozef SMIECH - pokladník, č.d. 183
Jozef KOTLÁR - člen, č.d. 241
Česlav STEFKO - člen, č.d. 29

REVÍZNA KOMISIA

Anna MAŠLÁKOVÁ - predsedníčka, č.d. 78
Alojz OTREMBIAK - člen, č.d. 246
Jozef ŠVIENTEK - člen, č.d. 126

DELEGÁTI NA OBVODNÚ SCHÔDZU
Stanislav KLUSKA, Anna MAŠLÁKOVÁ

DELEGÁT NA IX. ZJAZD
Ján ŠVIENTEK

DOPISOVATEĽ ŽIVOTA
Ján ŠVIENTEK

PODŠKLE

VÝBOR MS

Marián PYTEL - predseda, č.d. 107
Albín MOZDŽEN - tajomník, č.d. 125
Jozef PYTEL - pokladník, č.d. 108
Jozef MOZDŽEN - člen, č.d.
Gražyna PYTELOVÁ - členka, č.d. 108

REVÍZNA KOMISIA

Rudolf HOSANIAK - predseda, č.d. 105
Ján NAČASTA - člen, č.d. 159

DELEGÁTI NA OBVODNÚ SCHÔDZU
Marián PYTEL, Jozef PYTEL

DELEGÁT NA IX. ZJAZD
Albín MOZDŽEN

SPIŠ

FALŠTÍN

VÝBOR MS

Andrej KLIMČÁK - predsedá, č.d. 54
 Jozef JAŠONTEK - podpredsedá, č.d. 95
 Jozef GELATA - tajomník, č.d. 43
 František PIONTEK - pokladník, č.d. 97
 Jozef ČAJKA - člen, č.d.

REVÍZNA KOMISIA

Jakub HORNIČÁK - predsedá, č.d. 9
 Andrej HORNIČÁK - člen, č.d. 44
 Jozef JAŠONTEK - člen, č.d. 19

DELAGÁTI NA OBVODNÚ SCHÔDZU

Andrej KLIMČÁK, František PIONTEK

DELEGÁT NA IX. ZJAZD

Andrej KLIMČÁK

FRIDMAN

VÝBOR MS

František PLEVA - predsedá,
 ul. Sobieskeho 42
 Ján BRÍZEK - podpredsedá, ul. Sobieskeho
 72
 Ján PACIGA - tajomník, ul. Równia 11
 Ján RUSNÁČIK - pokladník, ul. Zastodolna
 44
 Ján RICHTÁRIK - člen, ul. Tysiäclecia 20

DELEGÁTI NA OBVODNÚ SCHÔDZU

František PLEVA, Ján RICHTÁRIK

DELEGÁTI NA IX. ZJAZD

Ján PACIGA, Ján RICHTÁRIK, Rudolf
 ŠOLTÝS, ul. Zastodolna 43

DOPISOVATEĽ ŽIVOTA

František PLEVA

NIŽNÉ LAPŠE

VÝBOR MS

František KANIUCH - predsedá, č.d. 197
 Ján HATALA - podpredsedá, č.d. 21
 Jozef REPIČÁK - tajomník,
 ul. Ogrodowa 2
 Štefan MAJERČÁK - pokladník,
 ul. Jana Pawla II. 76
 Stanislav PIRCHALA - člen,
 ul. Jana Pawla II. 72
 Ján MADEJA - člen,
 Mária KOVALČÍKOVÁ - členka,
 ul. Długa 102

REVÍZNA KOMISIA

Ján KARKOŠKA - predsedá,
 ul. Jana Pawla II. 27
 Pavol BRINČKA - tajomník,
 ul. Jana Pawla II. 63

Eduard HATALA - člen,
 ul. Jana Pawla II. 54

DELEGÁTI NA OBVODNÚ SCHÔDZU

František KANIUCH, Štefan MAJERČÁK

DELEGÁTI NA IX. ZJAZD

František KANIUCH,
 Adam ŠOLTÝS, ul. Jana Pawla II. 72

SLIEZSKO

VÝBOR MS

František ŠELIGA - predsedá, Tychy
 Jozef ŽELINSKÝ - podpredsedá,
 Bobrowniki
 Bronislav KNAPČÍK - tajomník, Mikolów
 Štefánia KNAPČÍKOVÁ - pokladníčka,
 Mikolów
 Jozef ČONGVA - člen, Katowice
 Eugen BUGAJSKÝ - člen, Tychy
 Cyril CERVAS - člen, Mysłowice
 Štefan ADAMČÍK - člen, Mikolów
 Anetta KUBÍKOVÁ - členka, Mikolów

REVÍZNA KOMISIA

Eugen ADAMČÍK - predsedá, Tychy
 Stanislav KNAPČÍK - člen, Bielsko-Biala
 Štefan KOVALČÍK - člen, Ruda Śląska

DELEGÁTI NA IX. ZJAZD

Eugen BUGAJSKÝ, Bronislav KNAPČÍK,
 Jozef ŽELINSKÝ

DOPISOVATEĽ ŽIVOTA

Jozef ČONGVA, Bronislav KNAPČÍK,
 Anetta KUBÍKOVÁ

VARŠAVA

VÝBOR MS

Ján ŠPERNOGA - predsedá, ul. Gwiazdista 27/307, 01-814 Warszawa
 Jarmila LEWANDOWSKA - podpredsedníčka, ul. Grzelszczaka 1a,
 m. 13, 00-318 Warszawa
 Viktor PYTEL - tajomník, ul. Oskara Lange 4/92, 02-685 Warszawa
 Ján GRIGLÁK - pokladník, ul. Urodzajna 6, m. 3, 02-954 Warszawa
 Tatjana WOJCIECHOWSKA - členka, ul. Egejska 11/63, 02-764 Warszawa

REVÍZNA KOMISIA

Žofia MIŁKOWSKA - predsedníčka,
 ul. Ogińskiego 3/73, 03-318 Warszawa
 Włodzimierz KANIEWSKI - člen,
 al. Niepodległości 71A/81,
 02-626 Warszawa

Milada SZWEDOVÁ - členka, ul. Boya Żeleńskiego 2/14, 00-621 Warszawa

DELEGÁTI NA IX. ZJAZD

Ján GRIGLÁK, Ján ŠPERNOGA

IN VINO VERITAS

Na poliach do diaľky od nás
 klas každý k zemi sa kloní...
 hej, boli junáci kedysi -
 dnes pohár o pohár zvoní.

Ulice mesta sú po nociach pusté,
 len sláčik cigána oblohu krája,
 kanálmi rútia sa žiale a žiale
 zo sŕdc, čo nežili v radostiach mája.

My, brat a ja, skrivené črtý,
 tu z tela trčia nám šípy
 a na perách znie pieseň o kráse,
 o vás, vy rodné, ďaleké lipy.

Sem prišli sme z asfaltu miesať chlieb
 po tej krivolakej púti.
 Nuž a tak tým údelom bitých pripime!
 Hore pohár, hoci plakať máš sto chutí!

MILAN PIŠÚT

NAŠA FOTOHÁDANKA

Naša snímka predstavuje známeho a obľúbeného amerického filmového herca, tvorca znamenitých úloh v takých filmoch ako Nahý inštinkt, Osudová príťažlosť, Wall Street a ďalších. Ak uvedieme, že jeho otec Kirk (...) bol taktiež znáym hercom (o.i. z kovbojských filmov), akiste uhádnnete, o koho ide. Napíšte nám jeho meno a pošlite na adresu: Redakcia Život, ul. Šv. Filipa 7/7 31-150 Kraków. Čakajú knižné odmeny.

* * *
 V Živote č. 2/94 sme uviedli fotografii Karola Strasburgera. Knihy vyrebovali: Mária Oskvarková z Harkabuza, Patryk Dewera z Fridmana a Marta Piąteková z Nedece.

KAREL POLÁČEK

HRÁČI

POKRAČOVÁNÍ Z PŘEDCHOZÍHO ČÍSLA

Byla to hra! Ovzduší bylo naplněno elektrinou. Při každé desítce, kterou jsme získali, se jasně obličeji měho spoluhráče. Moje klidná, sebevědomá hra vlévala mu důvěru v srdce. Když jsme konečně dostali čtyři desítky domů, tu se pan Dalibaba nezdržel a zvolal mocným hlasem:

- Stovka je v Trapezuntě!

Pan Menšík zakvílel:

- A já to cítím v kříži!

Otec se zasmál:

- Já to věděl, že to bude vachrlaté. Na mého syna je spolehnutí, copak o to...

Pamatují se, že se tenkrát sběhla celá hospoda, aby sledovala tuto památnou hru. Pan Menšík měl tři trestné. Když platil, tu pronesl dvojverš, které se pak často citovalo:

Sel tam honem,

a pak si zoufal nad talónem...

Měsíc stál nad radnicí a poléval náměstí zádumčivým, modravým světlem, když jsme kráčeli k domovu. Pan Dalibaba nás doprovázela. Byl krajně rozrušen a zaléval se vnitřním, hrívým smíchem.

- Ho, ho, ho, - hýkal, - to jsme mu to vykreslili... Tři zlaté platil jednomu každému... Povídá: Tak je to červená stovka se sedmou. Cha, cha... To nejde jen tak hrát červené stovky. Flek máš! Točit se nebudeš, to já vím. Kdepak! Hraješ s pány! Tři zlaté, pánové, to dělá dohromady devět zlatých. A to on si myslil, že si ponese domů zisky. Pořád se kasá: Copak to je, ještě jsem si nevydělal na útratu. Tady máš útratu!

Z nadšení rachal holí na železné závěsy. Ponocný Škoda napomenu. Když však mu vysvětlil přičinu své rozpustilosti, tu se ponocný podivil a pravil:

- Některí lidé hrají jako ponocní.

- Tak jest, - odvětil pan Dalibaba, - ale na nás si nepříšel. My nehrájeme o sirký. My víme, co kart obnáší. Já a tadyhle mladý pan Kobosil, my jsme hráči...

Nezdržel jsem se, abych mu nevytkl:

- A měl jste tolík řečí, když jsem ho trestal.

- No, no..., - mručel pan Dalibaba, - já jenom... Nevěděl jsem, že ráchte tak dobře ovládati hru...

Když jsme došli k našemu obydlí, stiskl pan Dalibaba tatíčkovi pravici a promluvil slavnostně:

- Pane Kobosile! Blahopřejí vám k vašemu synu. Seznal jsem, že v jeho ještě dětském těle vříz mohutný duch. Jen až kráčí dál po cestě tak slibně započaté. Bude okrasou naší milé rodné obce i chloubou všech krajanů. Je to hodný hoch svého důstojného otce. Když národ po třistaleté porobě...

Tu jej otec přerušil, neboť o panu Dalibabovi, jenž proslul jako slavnostní řečník při různých

příležitostech, bylo známo, že když dospel až k třistaleté porobě, neměla jeho řeč konce.

Poděkoval mu za blahopřání a rozloučili jsme se. Když jsme uléhali na lože, tu slyšeli jsme hlas, jenž výstražně se nesl zamklou nocí:

Sel tam honem,
a pak si zoufal nad talónem...

3 "Kdybych věděl, co nevím!" & Přibyli jsme do Příbramě & Moje nové působiště & Adolf byl zmaten

Nadešla chvíle, kdy mi bylo rozloučiti se s rodištěm. Dospěl jsem čtrnáctého roku, po prázdninách jsem měl jít do učení.

Dny posledních prázdnin byly naplněny medovým jasem. Před hostincem "Na blátičce" kvetl rudě oleandr, okna hostince "Na hradě" se pestřila voskovými květy fuchsii, zahrádka před hostincem "U svatého Havla" planula nádherou pivoněk. Štědrá příroda oděla všechny hostinské živnosti v mém rodném městě v pestrý háv, jako by je chtěla vyzdobit k nastávajícímu loučení.

Obdržel jsem dlouhé kalhoty na znamení dospělosti a s tatíčkem jsme pilně navštěvovali ona drahá nezapomenutelná místa. Bili jsme se "Na blátičce", mnohou šarvátku jsme prodělali "U zlatého havrana", vrhali jsme se v boj "Na hradě"... všecka tato místa byla němými svědky naši srdnatosti. Poslední partie vryla se mi obzvláště v paměti. Pan Dalibaba hlásil dvě sedmy. Červená nakonec, žaludská pomáhající. Tatíček nachmuřil obočí, pohlédl zamyšleně na plakát hospodářské výstavy, jenž zdobil zeď nad nálevním stolkem, a pak prohlásil suše:

- Trestám!

Pan Dalibaba těžce zasténal, přejel si čelo a vydechl:

- Kdybych věděl, co nevím!

Pan Menšík, jenž hrál s tatíčkem, tiše zaúpěl:

- Svatý Jene, patroně mně, stůj při mně, nebo budu zničen!

- Nebudejte, - povzbudil jej otec, - k dobrému se to obrátí.

V hostinci utichl hovor a bylo dusno jako před bouří. Všechno bylo rozechvěno, jen tatíček zůstal klidn; vynášel karty s popěvkem na rtech:

Já žalem se součím a v samotě lkám...

Hra skončila porážkou pana Dalibaby. Tatíček mu přebil pomáhající sedmu...

Pan Menšík zajásal:

- Děkuji ti, svatý Jene, že jsi stál při mně v těžké hodině!

- To jsem blázen, - prohlásil pan Dalibaba. - Pět trumfů a pět pomáhajících. Ještě jsem ložil. A přece jsem byl zmizerněn. Tak si to vylož, kdo může...

- Cs - cs! - divil se hostinský. A odebral se do kuchyně, aby oznámil tu novinu své manželce. Ta přichvátila a s tváří plnou nedůvěry dala si tu hru demonstrovat. Probrala se ze svého udivení, teprve když se z kuchyně ozval tragický výkřik:

- Paní hostinská, mléko vám uteče!

Pan Dalibaba, platě poplatky nebyvalé výše, vrčel:

- V tom jsou nějaká kouzla!

Tatíček neříkal nic, jen si spokojeně napcpával dýmkou a usmíval se do vousů.

To byla má poslední hra před vstupem do života...

Když jsme kráčeli k domovu, byla opět noc, ponovená do světlého kouzla. Měsíc stál nad radnicí, jakoby naboden na hrot hromosudu. Podobal se skleněné kouli, jež zdobí růžové keře. Ztichlou ulici zněly hluše naše kroky. Kdosi hrál na tahací harmoniku. A tehdy tatíček pravil:

- Zítra, Jindříšku, pojedeš už do ciziny. Nebudu tě mít na očích, ale já vím, že nezapomeneš mých poučení.

Přislibil jsem dojat.

- A zejména dnes, - pokračoval tatíček, - jsi viděl něco, co ti bude dobrým poučením pro život! Myslím totiž ty dvě sedmy.

Zapálil si trabuko a pokračoval:

- Jsou množí, kteří hrají příliš lehkomyslně dvě sedmy. Jako pan Dalibaba. Měl šest a šest. Dvě položil a prohrál. Proč, tází se? Protože mu scházely nejvyšší. Ty jsem měl já. Mimoto jsem byl na výnosu. Tím byla jeho zkáza zpečetěna.

Mocně zadýmal a dodal:

- Ano... tady přestává breket. Dvě sedmy, to je hra iracionální; tak říkajíc mystická. Nikdy nevíme, jak se to může skončit.

Jeho hlas se třásl vlahým tremolem, když pokračoval:

- Jednou jsem obdržel následující kart: čtyři nejvyšší červené, šest pomáhajících zelených. K tomu dvě esa. Ložím dvě zelené, hlásím dvě sedmy. Červené trumf, rozumíš? Kdybych hlásil zelené, pak jsem zničen, protože soused měl na mě čtyři červené. - Tak, tak... Flek, prý. Že flek? A já se točím. Hoho! Nemohl mne najít, protože jsem měl dvě esa co mittelpunkty... Vyrazil jsem mu dva trumfy dříve, než mně mohl na kůži...

Snivě zakončil svou řeč:

- Ano, bývaly doby...

Druhého dne mne odvázel tatíček do učení...

Přibyli jsme do Příbramě, kdež jsem měl nastoupiti místo u knihaře Vaňáška. Předtím, než mne otec přivedl k zaměstnavateli, stavěli jsme se na posilnění v hostinci "U českého dvora". Usedli jsme ve velkém sále, jehož čelo zdobí zrcadlo oslepené stříbrný. Občerstvili jsme se pokrmy a nápojem. K tatíčkovu dotazu nám sdělil obsluhující číšník, že se i v tomto městě bojuje u zeleného stolu, neboť Příbram je město veselé a blízkost Svaté Hory není na závadu tomuto světskému počínání. Zejména když přibudou obchodní cestující, pak se rozvine bujná zábava a jen prý ostřílený a rutinovaný hráč může tu urvat věnec slávy. Herna je vzadu a jde se k ní po několika schodištích.

Tomuto vypravování naslouchal tatíček se skeptickým úsměvem člověka, jehož nemůže něco hned tak udít. Pravil s lehkým povzdechem:

- Škoda, že musím odjet večerním vlakem. Moje zaměstnání mi nedá zdržovat se dluho mimo domov. Rád bych zde zapůsobil a ukázal naši třídu. Míním, že by moje rodná obec byla zde mnou důstojně reprezentována.

Nato odpověděl číšník tónem, v němž se povinná uctivost mísila s patrným přízvukem lokálního patriotismu:

- Obávám se, pane, že utkání se zdejšími válečníky by pro vás nebylo tak lehkou aférou,

jak se domníváte. Vězte, že zde byla již přemožena pražská škola, nehledě k porážkám, které utrpěli zástupci venkovského karbanu.

- Mluvil jste správně, pane vrchní, - odpověděl důstojně tatiček, - i chválím vás za vaši příchylnost k tomuto městu. Zajisté zasluhuje, aby nař bylo navršeno chvály v nejvyšší mře. Avšak takový spor by se nedal rozřešit pouhou teorií. Zde je zapotřebí skulk. Než, škoda planých řečí.

Zapravil útratu a pak jsme se zdvihli, abychom vyhledali dílnu pana Vaňásku.

Od tohoto okamžiku byl můj život nad pomyslení trudný. Nebylo jednoho paprsku, který by ozářil moji šedivou existenci.

Mistr byl přísný muž, jenž viděl v přísnosti své posláni. Přísná byla i jeho manželka a přísný byl tovaryš Adolf; ba i dítka byly na svůj věk přísné. Den byl přesně rozdělen na práci, jídlo a odpočinek. Obědvalo se za strohého ticha, neboť domácnost mistrova nemilovala hluku. Jen švarcvaldky na stěně krájely ticho suchým cvakotem.

Hostince a jiná zábava byly zde neznámy. Po večeři si mistr nasadil brýle a čel vážně v Naučném slovníku. Paní mistrová poklázel a pak se oddala ručním pracím. Adolf opisoval básně do nalinkovaného sešitu. Měl již množství takových sešitů, popsaných úhledným písmem. Rázem deváté hodiny jsme šli všechni spát.

V neděli odpoledne jsme chodívali všechni na procházku. Byl bych rád zůstal doma a oddával se svým mladickým vidinám, neboť tyto nedělní procházky byly nevyslovou trýzní. Avšak nebylo vyhnutí.

- Povinnost svou jsme vykonali, - říkával mistr přísně, - a nyní věnujme odpoledne zábavě.

I absolvovali jsme všechni tuto zábavu ve stejně pochodové formaci. Pořad průvodu byl takový: napřed kráčel chlapeček, veda se za ruku se sestřičkou. V určité vzdálenosti je následoval Adolf, v čistém svátečním úboru. Také já jsem se s ním vedl za ruku. Zadní voj tvořil pan mistr s paní mistrovou. Všechni jsme mlčeli, jen pan mistr rozmlouval vážným hlasem o chorobách, které stíhají lidské pokolení. Z průvodu vanul zatuchlý zápach klihu. Procházka se končila, jakmile se počala rozříhati světla v ulicích.

Při jedné takové odpolední procházce jsem se odvážil zeptat se Adolfa, hraje-li v karty. Nikdy nezapomenu na výraz zděšení, který se zjevil v jeho bledě modrých očích.

- Jakže? - vykotal.

- Karty-li hrajete, - vysvětlují, - jedniska, cvika, mariáš, či dardu?

Adolf byl zmaten, jako bych se jej otázel, hodlá-li se zúčastnit soutěže krásy. Změnil mne kose, pustil moji ruku a odstoupil ode mne.

- Jaký to nepořádek? - ozval se za námi ostrý hlas mistrův. - Do houfu! Zachovávejte vzdálenost! Držte krok!

Umlkl jsem. Adolf mne vzal opět za ruku. Jeho ruka se chvěla. I seznal jsem, že v jeho srdeči vzkličilo sírmě nedůvěry proti mně.

4 "Takové pokrmy jsou zdravé a nezadávají přičinu k bujnlosti" & Příběh páne Vaňásků a příběh tatičků & Sezná-

mení s panem Uliánem a s panem Freudensfeldem

I psal jsem domů:

Drazemilovaný tatínek a maminka!

Předem přijměte srdečný pozdrav se stálou vzpomínkou, jak se pořád máte a co děláte. Já se mám moc špatně, že vám to ani nemohu vypovědět. Neb mistr i mistrová, ba i tovaryš Adolf usilují o mou zkázu, takže bude-li to dluho trvat, přijdu skrze ně k zničení. Oni se umínilí, že zahubí mého mládě květ, a to zvláště mistrová, která strojí k obědu jenom jáhly a hrádky, nudle a rýži. Když jsem si stěžoval, dala tuto odpověď: "Takové pokrmy jsou zdravé a nezadávají přičinu k bujnlosti." Ale vždyť já nejsem bujný, ale práce si hledím a tiše se chovám. To však Adolf, náš tovaryš, způsobil, že mistr mi není nakloněn. Donesl mu, že jsem s ním promluval o kartách. Pročež pravil mi mistr jednoho dne: "Pozoruj, že máš zločinné sklonky. Kdo s kartami zachází, ten do pekelného sídla přichází. Karty již mnohem zahubily, čehož jest příkladů dostatek. Netrpím nočního toulaní, netrpím karbanu. Jesliž zpozoruj takovou prostopášnost, pak odepnu pásek." Tak pravil a velel mi, abych míchal klihy. Drahý tatínek, přeš, že máš suché lámaní, já o tom mluvil s panem vrchním z hotelu Jiskra, a ten pravil, že je to všechno od špatného lustu a sestrojení nebeských planet. "Proti tomu," děl, "jiné pomoci není, než teplo a příslušná dávka piva." Má to sám na sobě vyzkoušené. Draz rodice, děkuji Vám za buchu a poslám prádlo domů. Ještě jednou přijměte srdečný pozdrav od svého věrného syna

Jindřicha

Netrvalo dlouho a přijel tatiček do Příbramě. Objal jsem jeho drahou postavu, kterou rozšířila léta a blahobyt. Zaplakal jsem hořce. Ale tatiček mne potěsil slovy:

- Mil, synáčku, já tě nenechám v té pelesti lotrovské.

Zasmušen vyhledal mistra.

Mistr mu vyšel vstříc a pravil svým skřipavým hlasem:

- Dobře, že přicházíte, pane Kobosile. Sám jsem vám chtěl psát, abych vám oznámil, že se vás syn nachází na šikmě ploše.

Tatiček se lehce poušmál a děl:

- Dovolte mi otázat se, v čem pozůstává ona šikmá plocha?

- V čem pozůstává? - opáčil mistr, - pozůstává v tom, že vás syn je těkavý, práci hrubě odívá a nedbá mých naučení. Má hlavu plnou radovánek a neřestí.

- Nerozumím vám.

- Dostane se vám vysvětlení. Mého tovaryše Adolfa sváděl ke karbanu. Naštěstí se tento úklad minul cíle, neboť Adolf kráčí v mých šlépějích a pěstuje přísný životní názor.

- Karty?... - protáhl tatiček udiveně, - což vás Adolf nehraje v karty?

- Vykázel bych jej ze svého domu, kdyby tomu tak bylo, - odvětil mistr postupně.

- A což vy? Ani vy, ani vaše manželka se neoddáváte kartám?

- Zač mne máte, pane? - zježil se mistr.

- Nuže, - vece tatiček, prohlíží se nehty, - shledávám to nanejvýš podivným...

- Co je na tom podivného? Jsem zmaten vaší řečí, pane... Jsem velmi udílen. Očekával jsem pochvalu za to, že udržují vašeho syna v mezích a vychovávám jej v řádného muže...

- Pak ale mu nesmíte bránit, aby hrál v karty. Muž má být vychováván k bojovnosti. A jak má v dnešní době osvědčiti svoji bojovnost, ne-li u zeleného stolu?

- Popírám tuto teorii. Karty jsou díabolový obrázky a karban je jedna z nejhnušnějších neřestí...

- Váš názor překvapuje svou neobvyklostí...

- Naopak, vaše přesvědčení jest zkázonosné. Je-li vaše mínění názorem vašeho kraje, pak se děsim osudu tamních obyvatel...

- Moji krajané kráčejí v čele pokroku.

- Ó, žalostný to pokrok! Dovolte, abych vám vyprávěl příběh, jenž plně potvrdí pravdivost mého tvrzení.

Před lety žil v našem městě knihař, o kterém dlužno říci, že byl skvělou našeho stavu. Nedá se zrovna říci, že by si nehleděl řemesla. Avšak bylo o něm známo, že nejradiji vázal knihy obsahu světského, rozpustilého, ba i oplzlého, pohrdávaje četbou vědeckou i náboženskou. Tento knihař trávil noci po hostincích, oddávaje se karbanu. Bídny byl jeho konec. Řemeslo mu nešlo a živnost zničil. A nyní...

- Nuže? - táhal se tatiček.

- Potom, - pokračoval mistr, - nemaje řemesla, nemaje výživy, vrhl se do víru politického života. Dnes pak je poslancem, - dodal hrobovým hlasem.

Otec se poušmal, odkašlal a pravil:

- Váš příběh mne nepřesvědčuje. Dovolte, abych vyprávěl příběh z dávné doby, která sporný předmět postaví do jiného světla. Je to povídka historická:

- Ve staré době žila u francouzského dvora přesličná dívka, jménem Markéta. Byla dcerou hraběte z Valois. Jednoho dne spatřil Markétu, ana kráčela z kostela, jistý rytíř, jménem Rupert. Byl to jinoch ztepilé postavy, avšak chud jako kostelní myš, neboť zdědil po svém otci jen malý stateček blíže Dijonu, a toto otcovské dědictví bylo nadto úplně zadluženo. Rupert zahofel k Markétě milostnou vášní a ona jeho lásku opětovala. Byl jedně noci přistižen v ložnici krásné Markety. Otec, hrdý hrabě z Valois a královský podkoní, kázal jinocha uvrhnuti do věže. Tam trávil neblahý milenec strastiplné chvíle, očekávaje svůj hanebný konec na popravčím lešení. V onom temném vězení zrobil hrací karty, které sličně vyvedl svou vlastní krví na pergamenu. S těmi se strážcem svým, jenž slitování měl s jinochem nešťastným, kratochvíli měl. O tom se dověděl sám král a dal si karty ukázati. I podivil se spanilosti tohoto díla a slovem královským daroval jinochu život i slobodu. Rupert pak byl přijat do milosti královské; i vycvičil krále karbanu a tak mu kratochvíli způsoboval a trudnomyslost zaháněl. Byl pak povýšen do stavu hraběcího a v erbu měl čtyři esa. Pak Markétu pojal za choť, obdržel s ní rozsáhlé panství a až do konce svého života těšil se vážnosti. Byl nazván otcem karbaníkem...

POKRAČOVÁNÍ V PŘÍŠTÍM ČÍSLÉ

Hodia sa k sebe ako uliat! Anka Krištofeková a Dominik Surma

PRVÉ FAŠIANGY V KREMPACHOCH

Prvé... akože prvé? Čo je to za nezmysel? Vari sa v Krempachoch od troch kráľov, až do škarej, krivej či popolcovej stredy "nekarnevalovalo", nechodilo s basou - starou Barborou? Vari tu pred súdom nestál kohút ako "previniví sa proti svojemu stavu a na svoju hodnosť zapomenuvší kantor cirkevnej obce"? Vari parobci, najväčší figliari a žartovníci prestrojení za medvedov nechodili s ražňom po dedine spievajúc:

Fašiangy, turfce, Veľká noc príde,
kto nemá kožucha, zima mu bude;
ja nemám, ja nemám, len sa tak trasiem;
dajte mi slaninky, azda sa spasiem?

Vari sa nevystrájali hostiny a dievky prelezencené za cigánky a židovky nechodili po pýtaní?

Nuž, čo by nie. V Krempachoch to však vyzerala trošku inak. Ako? Podľa sa s nami pozrieť na prvé krempašské fašiangy, spievanky, hránky, vystrájanky, zabávanky... Aha, že sme ešte nevysvetlili, prečo prvé? Majte chvíľku strpenia!

Najprv sa musíme zastaviť u Krištofekovcov, kde stojí

Anka pred zrkadlom.

V celom dome je dnes, v sobotu, 5. februára, rušno. Anka Krištofeková vyťahuje zo skrine starý krempašský kroj. Starostlivo si oblieka bielu blúzku, zelený lajblík s drobnou hodvábnou výšivkou a širokánsku, ale krátku sukničku. Pristane? Jój, a ako!

Na druhom konci dediny nie je o nič menej živo. Dominik Surma si na hlavu nasadzuje čierne klobúčik, popravuje si zelenú súkennú vestu so žltosčervenou výšivkou, obúva čižmičky.

Hodia sa k sebe
ako uliat!

Ked' obaja vystúpia na pódiu Krempašského kultúrneho domu zaliati žiarou reflektarov, všetci od prekvapenia stíchnu. Nabitá sála praská vo švíkoch, pred dverami sa tlačí zástup zvedavcov, ktorým sa nepodarilo dostať dnu.

Na Orave dobre - spieva súbor Rombaň z Chyžného. Foto: M.Klimkiewicz

- Stretili sme sa na súťažnej prehliadke spevákov, ľudových rozprávačov, hudobníkov, tanecných a speváckych skupín, aby sme si pripomenuli, ako to vyzerala na Spiši od Troch kráľov až do karnevalu, - oznamuje účastníkom Anka a Dominik. - Srdečne vás vítame na "Fašiangoch - Ostatok 94" v Krempachoch!

- Je to prvé podujatie tohto druhu, - vysvetluje pri porotcovskom stole tajomník KSSČaS Ľudomír Molitoris, - ktoré organizuje naša Spoločnosť. Chceli sme zistiť, ako naď ľudia zareagujú. Ak sa osvedčí, budeme ho každý rok opakovat.

Už po vystúpení prvej detskej účastníčky - talentovanej Barbary Lorencovej, sa sálou ozývajú nadšené ovácie.

"Ešte som sa neoženil",

spieva Marek Brija a každý mu verí, ved chodí do ôsmej triedy základnej školy! Krôčik doprava, krôčik dolava - roztomili stúrodenici Grigušovci si rytmus pesničky určujú týmto jednoduchým tanecným pohupom. - Nehovor, že neprídeš! - zastraňa Jozef Petrášek. Slovenské evergreeny v Krempachoch? To tu ešte nebolo!

O tom, že rodina Majerčákovcov prenáša zlato v hridle

z pokolenia na pokolenie, sa môže každý ľahko presvedčiť. Zástupcovia troch generácií - Mária, Jozef a Monika predvádzajú divákom, v čom sú najväčší majstri. Najzierivejšou hviezdičkou je azda malá Monika, ktorú v prestrojení za cigánku, alebo "občianku rómskej národnosti" ak chcete, možno len ľahko rozpoznať. Odkiaľ sa v tej úľej postavičke berie tolko vtipu, presvedčivosti a hereckého talentu? Možno na Spiši vyrastá budúca veľká herečka...

Čo je to sex?

- pýta sa babka svojho vnuka. A ten zahanbený nevie čo si narýchlo vymyslieť a povie: - Hnačka. Ej, ten ale narobil problém svojej starej mame, keď sa išla stažovať farárovi na nepríjemnú chorobu, - chichúňa sa veselá Irena Kovalčíková. Diváci sa chytajú za bruchá, rehlia sa a rehúňajú, slzia a praskajú od smiechu! Zlutovanie pani Irenky, keď sa nám zaseknú sánky! Keď sa chcete dozvedieť, ako "chlap s babou žil a ako ju pozval do varšavského hotela", spýtajte sa Márie Grigušovej, ktorá vám iste vylíči všetky podrobnosti tak, ako to urobila pred krempašským hľadiskom.

- Drahí moji, ja vám poviem všeljakým jazykom,

- polsky, rusky i anglicky. Zahrám a zaspievam, čo mi na myseľ príde, - hodie si Ján Cervas z Novej Belej. - Cavernaj sa volám a 79 rokov chodím po svete. Viete ako straší v Kramnici?

- Nuž pomaly sa z týchto našich fašiangov stáva medzinárodná akcia, - žartuje Dominik, - toľko jazykov sa tu mieša!

Je čas na muziku!

Kto by nepoznal Františka Ščureka a Karola Slováka? Ich čardášové husličky každé srdce zahrejú. A malý Lukáš Petrášek z Krempách a Tomáš Vojtas z Jurgova už teraz kráčajú v ich šlapajách.

Viete, že trúbka je na Spiši už 70 rokov? Preto dostał priležitosť aj mladý Lukáš Vojtas z

Budúce krempašské krásavice

Jurgova. Nik nepochybuje, že má pľúca ako mechy.

V nedelu,

6. februára svieti slniečko, čistučký sneh oslepuje oči. Vonku je teplo a príjemne, ale Krempašania dávajú predsa len prednosť fašiangom - ostatkom. Spevácka skupina p. Cervas a p. Majerčáka z Novej Belej sa predstavuje známou slovenskou koledou: "Dnešný deň sa radujme..." A už na pódiu vystupujú vinšovníci:

*Idem vám vinšovať,
neviem ako začať,
ešte som maličká,
neviem rovno kráčať*

- priznáva sa Monika Majerčáková. Anna Klukošovská je väčšia beťárka:

*Opekace vám necháme
orešky si pozbierame.*

"Anička dušička,

kde si bola...", - spieva a tancuje skupina žiakov pod vedením Márie Gloodasikovej. Červené kroje so zlatou lemovkou hneď signalizujú, odkiaľ pochádzajú. Jasné, že z Jurgova. Detská Veselica z Nedeca "pásala ovečky v zelenom hájičku" a Betlehemici robili kotrmelce. Obe skupiny pripravila Žofka Bogačíková.

"Na Orave dobre, na Orave zdravo", - spievajú švrne devy a rúči šuhají z Chyžného. Kto by neveril tým sýtym a lúbozvučným oravským hlasom, ktoré prišli roztopiť spišské ľadu? Skupina ROMBAŇ p. Capiaka a p. Łaciaka nepotrebuje žiadne mikrofóny a reproduktory. Má silu svojich hlasov, to stačí.

Neboli by to správne krempašské fašiangy, keby na záver nevystúpili domáci. Akí sú? Medzi tanečníkmi najlepší!

- Som spokojný, - hovorí na záver podujatia Ludomír Molitoris. - Bol by som rád, keby sme mohli krempašské Fašiangy - Ostački organizovať každý rok.

Prvé - sa teda vydarili. Kohút sice nestál pred súdom, parobci, najväčší figliari a žartovníci sice nechodili po dedine pres trojení za medvedov a dievky po pýtaní, ale

Iudia sa z chuti zasmiali, zabavili, zatacovali si i zaspievali. Môže byť ešte niečo krajšie?

BEATA KLIMKIEWICZOVÁ
Foto: MIROSŁAW KLIMKIEWICZ

VÝSLEDKY

KATEGÓRIA SPEVÁKOV:

DETI A MLÁDEŽ:

1. Jadwiga a Martin Grigušovci z Krempách
2. Barbara Lorencová z Krempách
3. Uršula Grigušová z Krempách

DOSPEĽÍ:

1. Ján Kalata z Krempách
2. Mária Majerčáková z Novej Belej
3. Jozef Petrášek z Krempách
4. Jozef Majerčák z Novej Belej

KATEGÓRIA LUDOVÝCH ROZPRÁVAČOV:

DETI A MLÁDEŽ:

1. Monika Majerčáková z Novej Belej
2. Lucia Petrášková z Krempách
3. Martin Griguš z Krempách

DOSPEĽÍ:

1. Irena Kovalčíková z Krempách
2. Mária Majerčáková z Novej Belej
3. Mária Grigušová z Krempách

KATEGÓRIA HUDOBNÍKOV:

DETI A MLÁDEŽ:

1. Tomáš Vojtas z Jurgova
2. Lukáš Petrášek z Krempách
- Cestné uznanie: Lukáš Vojtas z Jurgova

DOSPEĽÍ:

1. František Ščurek z Novej Belej
2. Karol Slovík z Krempách
- Cestné uznanie: Ján Cervas z Novej Belej

Súrodenci Grigušovci preberajú zaslúženú odmenu

KATEGÓRIA TANEČNÝCH SÚBOROV:

1. Tanečný súbor z Krempách
2. Detská Veselica z Nedeca
3. Tanečno-spevácka skupina z Jurgova

KATEGÓRIA KOLEDNÍKOV:

1. Betlehemici z Novej Belej
- Betlehemici z Nedeca

KATEGÓRIA SPEVÁCKYCH ZBOROV:

1. Spevácka skupina z Novej Belej
- Rombaň z Chyžného

Jednotlivci budú ocenení vecnými cennami a tanečné a spevácke skupiny cennami vo výške: 1. miesto - 1.000.000 zlých, 2. miesto - 750.000 zlých, 3. miesto - 500.000 zlých.

Krempasanka jo se - spieva Uršula Grigušová

DONALD OLSON

ČARODEJNÍK

Nastúpil som do vlaku na stanici Paddington. Cieľom môjho putovania bol Broadlands, liečebňa na kentskom pobreží. Tam bol môj starý priateľ Adrian Selfridge. Slúbil som, že za ním zájdem pred svojím odchodom z Anglicka. Bol ako ja maskérom a kedysi v šesťdesiatych rokoch sme pracovali spolu na dvoch-troch hollywoodských filmoch.

V kupé bola okrem mňa iba jediná cestujúca, mladá žena, ktorá sa stále dívala von oblokom. Keď sa konečne ku mne obrátila tvárou, zažil som nečakaný šok. Ako keby som sa preniesol do dávnej minulosti.

Keď som svoju ženu Liotu pred dvadsaťmi rokmi stretol, nebola nijaká krásavica. Krásavicom veru nebolo možné nazvať ani toto dievča. To, čo upútalo moju pozornosť, bolo zvláštne rozloženie ľudských kostí, a u oboch žien takmer navlas rovnaké. Podobnosť bola ohromujúca, ako keby som videl Liotu z mladých čias.

Na vysvetlenie musím povedať, že ako maskér som dosiahol najväčší úspech vďaka Kasandre Donovej. V čase, keď som začal pracovať v Hollywoode, bola bezvýznamnou filmovou hviezdickou a keby nie mňa, bola by ňou asi aj ostala. Teraz som pre Kasandru nepostrádajúc, a kvôli tomu som aj v Anglicku. Všetka práca dobre platených filmárov by vyšla navnivoč, keby nebolo môjho umeleckého štetcu, ktorý Kasandrinu tvár pripravuje na stretnutie s nemilosrdným okom kamery.

Dievča, sediace oproti, si uvedomovalo, že ju pozorujem, a čoraz častejšie pritláčalo tvár na okenné sklo. Jej mimoriadne chudá postava bola určite dôsledkom hladovania a nie diéty. Lacné bavlnené šaty, taštička z plastu, ktorú zvieraťa v rukách. Všetko nasvedčovalo, že sa ocitla v ľažkostiah.

Strhla sa, keď som ju oslovil.

- Prosím? Čo ste povedali?

- Pýtal som sa, či neviete, kedy príde me na pobrežie.

Zo zvyku sa pozrela na prázdné zápästie. (Neskôr som sa dozvedel, že predala hodinky, aby si mohla kúpiť lístok na vlak.) Nie, nevie.

Nadviazali sme rozhovor a vysvitlo, že cestuje do Broadlandsu na návštevu k starej mame. Azda preto, že som bol od nej oveľa starší, a podľa prízvuku zistila, že som Američan, pocítila potrebu zdôveriť sa mi.

- Rodičia ma vyhodili z domu, lebo som ostala v druhom stave. Stará mama je mojom poslednou nádejou.

Odrazu zvrieskla. Obzrel som sa a videl som ženu so zahalenou tvárou nazerať do nášho kupé. O pár sekúnd tvár zmizla, ale

na dievča zapôsobila ako zlé znamenie. Rukami si zakryla tvár a rovlykala sa.

Celá záležitosť by sa tým pre mňa skončila, keby som ju, po svojej návšteve u Adriana, znova nestretol v bufete oproti liečebni. Výraz jej tváre jednoznačne prezrádzal, že jej cesta bola zbytočná.

- Nemôžem sa na starú mamu ani hnevať, - povedala. - Je už chúda celkom senilná. Keď som jej povedala o dieťati, iba sa usmiala a povedala: "To je skvelé." A keď som si od nej pýtala peniaze, dala mi desať penny!

- A... otec dieťaťa? - spýtal som sa. - Ten by vám nemohol pomôcť?

- Ten podlia! - zamrmrla. - Vôbec nechce priznať, že dieťa je od neho.

- To značí, že dieťa priviedete na svet?

- Nemám inú možnosť, lebo aj na potrat treba hromadu peňazí. A keď mi narastie bricho, ľahko si nájdem nejakú prácu.

Vtedy sa mi začal v hlave formovať nápad. Zatiaľ som jej nič nepovedal. Aby som ju trošku rozptýlil, rozprával som jej o svojej práci, o filmovaní, o Kasandre Donovej. Ale Betty Pruittová, tak sa dievča volalo, sa nemohla striať svojich pochmúrnych myšlienok. Pochytí ju nový záehvat pláču a odišla na toaletu, aby si odstránila stopy slz na tvári. Vrátila sa s čipkovanou vreckovkou v ruke.

- Hľa, - povedala s úsmevom, cudzí Ľudia sú ku mne milší ako vlastní rodičia. Bola totiž paní, ktorá ma tak vystrašila. Dala mi túto vreckovku. Vraj sa vracia z pohrebu.

Viezli sme sa späť do Londýna. Skôr než sme boli v cieli našej cesty, dozrel v mojej hlave plán. Pri rozlúčke som daroval Betty päťdesiat libier a dohovorili sme si schôdzku na Ficcadelly o tri dni neskôr.

Pri nasledujúcom stretnutí už bola optimistickejšie naladená, lebo sa jej, vďaka mojej finančnej výpomoci, podarilo prenajať malú izbičku. Navrhol som jej, že ju vezmem so sebou do Ameriky, pod podmienkou, že pre mňa urobí istú protislužbu.

Bola nadšená.

- Amerika! Oh, pán Parkhart, kvôli takému niečomu som schopná všetkého! Čo mám urobiť?

- Hrať úlohu mojej ženy. Iba na niekoľko dní. Záleží mi na tom, aby Ľudia videli, ako odchádzam so ženou z Londýna a ako s ňou prichádzam do Spojených štátov.

- A... ona je tu, s vami?

- Bola, - odpovedal som lútostlivou. - Iba niekoľko dní. Opustila ma. Ušla s mladším. Z ješťnosti a aj z určitých právnych dôvodov zatiaľ nechcem, aby sa o tom vedelo.

Očividne nič nechápala. Spýtala sa:

- Ale ved ona je odo mňa určite staršia?

- Je, - povedal som, ale ja som čarodejník, presvedčíš sa o tom.

Keď som so svojím náčiním prišiel do jej izbičky, Betty bola vzrušená ako ja. Otvoril som kazetu a vybral z nej farbičky, štetce, maskaru, rúže a krém. Potom som ju odviedol ku gauču, sadol som si vedľa nej, vzal som ju za ruku a vážnym hlasom som jej povedal:

- Betty, drahá, počúvaj ma pozorne. Povedal som ti, že ma žena opustila. V skutočnosti je však mŕtva.

Zachveli sa jej pery, ale nepovedala nič.

Vieš, Liota bola chorobne žiarlivá. Dva dni predtým, než som ťa stretol, sme sa strašne pohádali. Obviňovala ma, že mám pletky s istou bezvýznamnou herečkou. Dostala hysterický záehvat a ja som jej dal zauch. Bohužiaľ, silné. Spadla tak nešťastne, že hlavou narazila o roh mramorového stola.

Zhlboka som sa nadýhol a pokračoval som:

- Zmocnila sa ma panika, keď som videl, že nejaví známky života. Medzitým zabúchal na dvere sused, chcel vedieť, čo znamená ten lomoz. Podarilo sa mi ho dajako uchláčoliť, a potom som neskoro v noci odviezol Liotinu mŕtvolu ďaleko za mesto a zakopal. Dúfam, že ju nikdy neobjavia, ale aj tak žijem v ustavičnom strachu. Jedinou záchrannou by bolo, keby Liotu videli živú tu na letisku a aj po prilete do Kalifornie. Preto potrebujem tvoju pomoc, Betty.

Bola celkom bledá a dívala sa na mňa s úžasom. Chvíľu som bol presvedčený, že vybehne z izby a pôjde rovno na políciu. Nebol som si ňou priveľmi istý, ale spoliehal som sa na jej beznádejné situáciu.

Napokon sa na mňa súcitne pozrela a povedala:

- Nič vám nevyčítam. Sama si je na vine. Vy ste mi zachránili život a ja urobím pre vás všetko.

Ufavilo sa mi. Verila mi. Ale čo keby predsa len išla na políciu?

Bola to zábavná myšlienka. Policajti by zašli do môjho bytu a našli Liotu živú a zdravú. Ja by som poprel, že som Betty hovoril o nejakej vražde a oni by usúdili, že je blázinná.

S chuťou som sa pustil do práce na Bettyinej tvári. Pod mojimi rukami zmizla sviežosť mladosti, líc sa zaokrúhlili a objavili sa dokonale prirodzené vrásky okolo očí a úst.

Prečo by som predstieral skromnosť? Vo svojom remesle som ozajstný čarodejníkom. Keď som bol s prácou hotový a poodstúpil, aby som si overil výsledok, hľadela na mňa tvár mojej ženy.

Podal som Betty zrkadlo.

- Dobre sa pozri na seba, drahá. Takto budeš vyzerať o dvadsať rokov.

Na moje prekvapenie ticho vykríkla a ruka so zrkadlom sa jej zachvela.

- Vari je toto jej tvár? Naozaj teraz vyzierám ako vaša žena?

- Dokonale. Podobnosť by oklamala aj najbližších priateľov. Iba nesmieš rozprávať.

Poviem, že máš zápal hrdla. A teraz ma ospravedlň, mám dohodnutú skúšku u krajčíra. Uvidíme sa večer. Dovtedy si zvykaj na svoju novú tvár.

Neodpovedala mi. Stále sa zapodievala tým, čo videla v zrkadle.

Ked som vyšiel z krajčírskeho salónu, pršalo. Roztvoril som svoj nový dáždnik, na ktorý som bol veľmi pyšný. Venovala mi ho Kasandra pred odchodom do Anglicka. Na striebornom držadle bol vygravírovaný nápis: "Haroldovi s vďakou od Kasandry Donovej."

Bolo mi jasné, že najťažšia časť môjho plánu ma ešte len čaká. Teraz musí Liota naozaj zomrieť. Lietadlo, ktorým som mal odísť do Ameriky, malo odlet zhruba za štyridsaťosem hodín.

Mal som šťastie, že som v blízkosti svojho bytu našiel vhodné miesto na parkovanie. Ked som vystupoval z auta a roztváral dáždnik, zazrel som Liotu vychádzajúcu z domu. Mala plášť do dážďa dúhových farieb, ktorý si kúpila pred týždňom. Vďaka nemu som ju v tom hustom lejaku zbadal. Iba vtedy som si spomenul, že sme sa mali stretnúť vo francúzskej reštaurácii. Našťastie, ako zvyčajne, meškala.

Pobral som sa za ňou, ale skôr než som stačil na ňu zavolať, rozbehla sa krížom cez ulicu, nevenujúc pozornosť uháňajúcim autám. Vtedy mi napadlo, že by som svoj plán mohol uskutočniť oveľa jednoduchšie, než som si zaumienil. Nebude treba nijaké škrtenie pančuchou, skrývanie mrívoly v lese. Veď predsa nehody sa na verejných miestach stávajú každú chvíľu!

Už som ju takmer dohonil, keď zrazu vklzla do vchodu podzemnej dráhy. Zišiel som za ňou. Na chvíľu sa mi zdalo, že som ju v tej mase ľudí stratil, ale čoskoro som znova zazrel plášť dúhových farieb na opačnom konci nástupišta.

To, čo sa odohralo potom, bolo skôr vecou inštinktu, než uvedomelého konania. Ruky mi samovoľne zovreli držadlo dáždnika a vztyčil pred seba tak, že sa špička dáždnika dotýkala jej chrábata. V okamihu, keď sa z tunela vyrútil vlak, som dáždnik z celej sily vymrštil. Žena s výkrikom spadla a zmizla pod kolesami vlaku.

Obrátil som sa. Stál som zoči voči mužovi, ktorý sa na mňa s úžasom díval. Zdrapil ma za rukáv. Vytrhol som sa mu a bežal k východu, ale pritom mi dáždnik vytiahol z ruky. Neobzrel som sa. Bežal som čo najrýchlejšie k pohyblivým schodom.

Ked som prišiel domov, nalial som si dvojitý koňak a posadil sa na gauč, aby som sa trochu pozbieran. V hlave mi hučalo.

- Harold? Konečne si tu?

Na chvíľu ma napadlo, že ten hlas je výplodom mojej fantázie. Zažmúril som oči, ale keď som ich znova otvoril, stála predo mnou Liota.

- Pred hodinou sme sa mali stretnúť v reštaurácii. Vari si na to zabudol?

S veľkým vypätím sľ som sa snažil ovládať.

- Naopak, zrejme si na to zabudla ty.

- Nemohla som prísť, Harold. Mala som tu návštevu. Zdá sa mi, že tentoraz si načisto potratil rozum. Ako ti to len mohlo prísť na um? Dievča, ktoré tu bolo, vyzeralo ako moja dokonalá dvojnosťka. Vraj si jej narozával, že si ma zabil. Prečo?

Mičal som. Moja žena pokráčovala:

- Bud rád, že som ju prehovorila, aby nešla na políciu. Pochopiteľne, musela som jej vypísať šek. Dala som jej aj svoj nový plášť do dažďa. Nemyslím, že ju ešte dakedy uvidím, ale predsa som ju nemohla pustiť v tom dažďi tak naľahko.

- Ale, prečo sem vôbec prišla? - spýtal som sa nechápavo.

- Čo iné mala podľa teba urobiť? Povedal si jej, že som mŕtva a vtedy v zrkadle spoznala moju tvár a pochopila, že si alebo blázon, alebo klameš...

- Ako to, že spoznala? Veď ťa nikdy predtým nevidela!

Pohrdavo sa na mňa pozrela. Odišla do druhej izby a vrátila sa s tmavým závojom na tvári.

- Myslíš, že som ti verila, keď si mi pred pári dňami povedal, že ideš do Kentu navštíviť nemocného piateľa? Poznám ťa dobre. Sledovala som ťa od nádražia. Teraz mi je už jasné, že som sa mylila, ale keď som vtedy nazrela do kupé, bola som presvedčená, že je to zasa jedna z tvojich pochybných avantúr. Je mi takmer ľúto, že som nemala pravdu. Neskôr som to dievča stretla na toalete a všetko mi o sebe porozprávalo...

Spomenul som si, ako Betty prekvapene vykŕkla, keď som jej podal zrkadlo. Hlupaňa jedna, prečo mi nič nepovedala?

Detektív s policajtom prišli o pätnásť minút.

- Pán Parkhart, - povedal - svedkovia tvrdia, že máte prsty v istej nehode v podzemnej dráhe. Pôjdete láskavo s nami.

Začal som niečo nametať, ale detektív ma prerušil:

- Už sme sa zhovárali so slečnou Donovanou v hoteli Dorchester. Patrí vám tento dáždnik, však?

Minister Michał Jagiełło a red. B. Klimkiewiczová v redakcii. Foto: M. Klimkiewicz

MINISTER JAGIEŁŁO V REDAKCII ŽIVOTA

15. januára t.r. zavítal do redakcie Život a sídla Spoločnosti v Krakove Michal Jagiełło, námestník ministra kultúry a umeenia PR. S redaktormi Života prediskutoval postavenie Slovákov a Čechov v Poľsku, dotkol sa problémom iných národnostných menšíň a prisľubil podporu každej konkrétnej aktivite, ktorá by napomohla kultúrnemu rozvoju Slovákov a Čechov v Poľsku.

Michał Jagiełło priaznivo ocenil úroveň nášho časopisu Život, ako aj iniciatívu krakovskej televízie, ktorá od začiatku tohto roku vysiela pravidelné programy pre národnostné menšiny v Poľsku.

B.K.

priadne cukor, hoci vtedy sa častejšie sladilo sacharínom.

Dostať sa na jarmok to bola hotová krížová cesta. Ženy s nošami na chrbtoch museli vyraziť hneď po polnoci, aby na ráno stihli prieť do Rabky, ktorá bola najbližším mestom, vzdialeným asi 20 km. Chodievali samozrejme pešo, lebo autobusy vtedy ešte nepremávali. Na dôvažok nebolo ani riadnej cesty, a ženy chodili chodníkmi cez polia a lesy. Keďže museli prechádzať cez stakárske pozemky, stávalo sa, že ich majitelia pustili na ne psov bud' ich obrali o noše. Keď štastne došli do Raby Wyżnej, odtiaľ do Rabky viedla už vytvrdená cesta.

Ako sorn už spomenul, v Harkabuze nebolo cesty. Mali sme ju sice prisľúbenú, ba dokonca v roku 1936 začala aj jej výstavba, ale vojnová povíchríca práce zastavila. Po vojne, keď nás opäť pripojili k Poľsku, vrátila sa aj otázka výstavby cesty. Vela iniciatívy v tejto veci vyvinul richtár Harkabuza Jozef Sýkora. Jeho mnohoročné úsilie prinieslo úspech. Výstavba trvala pomerne dlho, snáď preto, že cesta viedla fažkým hornatým terénom. Keď stavbu konečne zavŕsili, občania Harkabuza a Bukoviny sa nevedeli natešiť. Akoby sa im otvorilo okno do sveta. Radosť bola tým väčšia, že neskôr začal k nám pravidelne premávať aj autobus. Získali sme spojenie nielen s Rabkou, ale aj s Novým Targom.

Ziaľ, všetko, aj to najlepšie, sa kedysi musí skončiť. Skončila sa aj radosť Harkabuzanov z novej cesty, a to pomerne rýchlo. Počas výstavby boli na vytvrdenie použité, prikryté tenkou vrstvou asfaltu tzv. mačacie hlavy, nevedno z akého dôvodu. Neprešlo vela času, a cesta sa zvlnila, asfalt začal praskáť, karnene vypadali a na vozovke sa porobili diery, jedna pri druhej. Dnes sa už vôbec nehodí pre automobily, ba aj obyčajné vozy sú ohrozené, že si niečo dolámu. Teraz sa používa len na zvážanie dreva. Treba ju nutne opraviť a opäťovne asfaltovať. Adresujem to vojvodským a gminným úradom.

Cesta bola teda vybudovaná, peniaze využité, ale výsledok je taký, že obyvatelia Harkabuza a Bukoviny musia opäť jazdiť veľkou okľukou - cez Podvilk a Spytkowice. Na naše sťažnosti však zatiaľ nikto nereaguje. Chcel by som tu ešte raz

spomenúť nášho dlhorocného richtára Jozefa Sýkora nielen za iniciatívu výstavby cesty (aj keď ju stavbári zbabrali!), ale aj iných objektov, medzi ďalším kaplnky. Bolo to v období totality, keď získanie povolenia na výstavbu sakrálneho objektu bolo priam nemysliteľné. A jednako richtár dokázal zmobilizovať našich chlapov a postaviť veľkú kaplnku za niekoľko dní. Zaslúži si veľké uznanie. Len škoda, že dnes už nereprezentuje našu obec ako richtár.

H.F.

JE NÁS VIAC

Popri miestnych skupinách KSSČaS pôsobia na Spiši a Orave miestne odbory Matice slovenskej. Tieto staro-nové organizácie sú oblúbené a vidieť to aj na rozširujúcej sa členskej základni.

V Jurgove má Matica slovenská asi 90 členov a po každom zorganizovanom podujatí príbúda niekoľko nových. Tak tomu bolo aj na novoročnom stretnutí, ktoré zorganizoval výbor MS pod vedením kr. Márie Glodasikovej. Podujatie sa konalo druhý vianočný deň m.r., čo výrazne povzneslo jeho svätočnú náladu. Deti predviedli scénku Ježiško v jasličkách, a potom prítomným slávnostne odovzdali matičné preukazy. Pri malom pohostení si všetci zaspievali koledy a tak sa rozlúčili so starým rokom a s nádejou privítali nový.

Čo je v Jurgove najviac potešujúce, že sa do organizácie prihlásujú aj mladí ľudia.

V.J.

LUDSKÉ PRÁVA A MASMÉDIÁ

boli hlavnou térou ďalšieho stretnutia novinárov, ktoré vo Varšave pripravila prof. Ewa Łętowska z Helsinskej nadácie ľudských práv v dňoch 28.2.-1.3.1994. Okrem problematiky siekt, náboženstva, cirkev a náhradnej vojenskej služby sa na nej hovorilo aj o národnostných menšíňach. V tejto časti stretnutia Lucyna Wierzycka, tiež z Helsinskej nadácie, informovala účastníkov o najnovších dokumentoch Rady Európy a OSN, ktoré sa týkajú dodržiavania práv národnostných menšíň. Jedným z nich bola i Európska charta menínových a regionálnych jazykov z roku 1992. Z všeobecných zásad vyberáme iba tie najdôležitejšie:

- Všetky iniciatívy, ktoré podporujú používanie národnostných a regionálnych jazykov nemôžu byť považované za prejavy diskriminácie väčšiny,

- Každý štát, ktorý chartu ratifikuje, musí propagovať národnostné a regionálne jazyky v týchto sférach verejného života: kultúra, osvetu, administratíva, masmédiá, ekonomika - a musí podporovať výchovu a vzdelávanie v národnostných a regionálnych jazykoch.

Z krajín stredovýchodnej Európy chartu podpísalo zatiaľ iba Maďarsko. Poľská republika pred podpísaním v poslednej chvíli cíula, hoci Hanna Suchocka bola veľkou popularizátorkou charty, keďže sama ešte pred menovaním do funkcie premiérky pracovala nad poslednou fázou dokumentu.

Iné dokumenty KBSE týkajúce sa práv národnostných menšíň, žiaľ, nemajú formu konvencie, ale deklarácií. Nevyžadujú podpis, ani ratifikáciu a nie sú záväzné. Medzi ne patrí napríklad Dokument kodaňského stretnutia KBSE z 29.6.1990, ktorý medziiným zahrňa aj tieto postuláty:

- národnostná príslušnosť je vecou individuálneho vedomia,

- neprípustné sú akékoľvek formy násilnej asimilácie (napr. administratívne členenie, atď),

- menšiny majú právo vzdelávať sa v svojom rodnom jazyku a používať ho vo verejnom živote i pri náboženských obradoch,

- štát by mal zabezpečiť úplnú a všeobecnú rovnosť príslušníkov národnostných menšíň výnimočnými prostriedkami (dotácia zo štátneho rozpočtu, tvorenie národnostných tried pri menšom počte žiakov, atď) čo NIE JE V ROZPORE SO ZÁSADOU ROVNOSTI A NIE JE UZNANÉ ZA DISKRIMINÁCIU VĀČŠINY.

Posledným dokumentom, ktorý na stretnutí predstavila Lucyna Wierzycka, bola Deklarácia práv príslušníkov národnostných, etnických a jazykových skupín z r. 1992. Znovu žiaľ ide o deklaráciu, a teda dokument s morálnym, či politickým, a nie právnym významom. Táto deklarácia medziiným predpokladá vytvorenie inštitúcie Vysokého komisára OSN pre národnostné menšiny.

Nám zatiaľ nezostáva nič iné, iba veriť, že všetky spomenuté deklarácie a konvencie sa v blízkej budúcnosti stanú normálnym štandardom v stredovýchodnej časti Európy a ich zámery budú realizované bez akýchkoľvek pochybností.

BEATA KLIMKIEWICZOVÁ

BUKOVINSKÝ ROZPOČTOVÝ POKER

Reformovanie štátnej správy smeruje - ako je všeobecne známe - k decentralizácii, teda k postupnému rozšíreniu kompetencie gminných samospráv ako samostatných administratívnych jednotiek. Hoci reformačný proces prebieha už štyri roky, ešte stále nie je do konca ujasnené, ako ďaleko budú siaháť tieto kompetencie. Vo svetle právnych predpisov samosprávy môžu na svojom území usmerňovať o.i. hospodársku, sociálnu a kultúrnu činnosť, a po jednom z vlaňajších rozhodnutí Sejmu sa teraz pod správu gmin dostáva aj školstvo. Samozrejme, činnosť gmin je závislá od prostriedkov, akými môže disponovať.

Dnes sa chceme krátko pozastaviť nad návrhom tohoročného rozpočtu v gmine Bukowina Tatrzańska (počas našej návštevy na

Hasičská zbrojnice v Repiskach-Brijovom Potoku

tamojšom gminnom úrade ešte neboli schválený). Je v značnej miere závislý od turistiky, ktorej význam v poslednom období sice klesol, avšak nadáľ je pozoruhodným zdrojom príjmov. Poznamenajme, že gminný úrad predložil tento návrh na diskusiu verejnosti.

Ako nám povedali vojt gminy mgr. Franciszek Jezierszak a gminný pokladník Ludwik Rzepka, prostriedky v gminnom rozpočte pochádzajú z troch zdrojov. Sú to vlastné príjmy gminy a prostriedky z finančného úradu - spolu 14 miliárd 524 miliónov zlatých. K tomu treba pripočítať subvenciu zo štátneho rozpočtu (o.i. na podporu školstva) vo výške 2. mld. 285 mln. zlatých. Teda celkove návrh rozpočtu zahŕňuje sumu 16 mld. 810 mln. zlatých. Mnohým z nás, obyčajných smrteľníkov, sa môže zdať, že je to priam astronomická kvôta. Avšak potreby tejto spišsko-podhalijskej gminy sú tak veľké, že ich aj tak bude ľahko uspokojiť.

Návrh rozpočtu bukovinskej gminy obsahuje až 18 bodov, z ktorých sme vybrali niekoľko najdôležitejších. Tak napr. na udržanie a opravu gminných ciest sa predpokladá výdat 2 miliardy 394 miliónov zlatých. Jednou z prvoradých úloh bude pomoc základných školám. Aj keď gmina ešte neprevzala školy v plnom rozsahu pod svoju správu, určila pre ne 2 miliardy zlatých. Ako sme sa dozvedeli, tieto peniaze budú vydané najmä na súrne opravy škôl v Bialke a Repiskách (škola č.2), na výmenu ústredného kúrenia a elektrického vedenia v Jurgove a na výmenu starých a zničených školských lavíc v Čiernej Hore (škola č.2).

Na kultúru sa v gminnom rozpočte predvída 680 miliónov zlatých, v tom na gminné knižnice 380 miliónov a na kultúrne centrum v Bukowine 300 miliónov.

Veľký význam sa v gmine prikladá sociálnej starostlivosti, preto na tento cieľ bola vyhradená suma 600 miliónov zlatých. Zato na potreby zdravotných stredísk vymedzili len 230 miliónov, čo sa nám zdá málo, tým viac, že gmina prevzala zdravotníctvo pod svoju správu.

Spomienme ešte otázky bezpečnosti v gmine. Tak napr. na protipožiaru ochranu je určené 600 miliónov zlatých. Napokon - ako sme sa od-

vojia dozvedeli - v návrhu rozpočtu zahrnuli aj nákup služobného vozidla pre miestny policajný zbor, hoci ten nepodlieha správe gminy.

JOZEF PIVOVARČÍK

ODIŠLI OD NÁS

Dňa 17. januára 1994 zomrela v Novej Belej vo veku 81 rokov krajanka

ANNA ZAREMBOVÁ

Zosnulá bola aktívou členkou našej Spoločnosti od jej vzniku, horlivou čitateľkou a propagátorkou Života. Odišla od nás vzorná krajanka, dobrá manželka, matka a babička. Nech odpočíva v pokoji.

* * *

Dňa 11. januára 1994 zomrela v Novej Belej vo veku 71 rokov krajanka

ANNA CHALUPKOVÁ

Zosnulá patrila k prvým členom našej Spoločnosti od založenia MS KSSČaS v Novej Belej, bola tiež dlhoročnou čitateľkou a propagátorkou Života. Odišla od nás vzorná krajanka, dobrá manželka, matka a babička. Nech odpočíva v pokoji.

MS KSSČaS
v Novej Belej

PREHLIADKA PRED OLTÁROM

Národnostná tematika v Poľsku sa čoraz viac dostáva do povedomia širokej verejnosti. Prispeli k tomu nepochybne i masmédiá, ktoré menšinám venujú oveľa viac pozornosti. V poslednom období sa k nim pripojila i krakovská televízia, ktorá každý štvrtok vysiela polhodinový program U seba, predstavujúci menšiny žijúce v juhovýchodnom Poľsku. Pribúdajú tiež rôzne prehliadky a iné kultúrne podujatia, venované kultúre národnostných menší.

Máme si čo povedať

13. februára tohto roka sa v kúpeľoch Wysowa nedaleko poľsko-slovenskej hranice uskutočnila prvá prehliadka kultúrnej tvorivosti národnostných menší žijúcich na území Nowosączského vojvodstva. Zorganizovalo ju Gminné stredisko kultúry a knižnic v Ujści Gorlickom za spoluúčasti Vojvodského kultúrneho strediska v Novom Sączi a Únie turistických gmin a oblastí so sídlom v Krynici. Prehliadky sa zúčastnil aj nowosączský vojvoda Wiktor Sowa, primátor Gorlic a Krynicy a vojťovia okolitých gmin.

Najväčším prekvapením bolo pre mňa to, že prehliadka sa konala v miestnom kostolíku Premenia Pána a o jej priebehu sa staral kňaz

Franciszek Malarz. Na "pódium" pred oltárom vystúpili štyri súbory, ktorých program trval skoro päť hodín. Ako prvá sa predstavila skupina pravoslávnej mládeže a hned po nej novobelský krajanský súbor Spiš pod vedením skúseného speváka a tanečníka Jozefa Majerčáka. Počas takmer hodinového vystúpenia predvedol obecenstvu pestru paletu slovenských kolied, vinšov a fašiangových piesní. Repertoár Bešanov sa zhromaždeným veľmi páčil a bol odmenený dlhotrvajúcim aplauzom.

Pekný dojem zanechalo aj vystúpenie rómskeho súboru Kale bala z Čiernej Hory, ktorý vedie Terézia Mirgová. Zaspieval cyklus veľmi melodických cigánskych pesničiek a balád. V jeho bohatom repertoári nechybali ani náboženské skladby. Prehliadku zavŕšilo vystúpenie znameniteľného speváckeho zboru Lemkovina z Gorlic. Vznikol v roku 1969 a doteraz dal už vyše 400 koncertov nielen v Poľsku, ale aj v cudzine. Vedie ho nadšenec folklóru Jarosław Trochanowski. Súbor predvedol rad pekných piesní oslavujúcich príchod Krista, návštevu Troch kráľov a iných vianočných skladieb, samozrejme v lemkovskej (rusnáckej) reči. Napriek jazykovým odlišnostiam máme si čo povedať, najmä vo sfére kultúry.

Križovatka kultúr

Niekto sa môže spýtať, prečo sa prehliadka konala práve v kúpeľoch Wysowa, kde sa liečia choroby tráviaceho ústrojenstva. Ako uvedol iniciátor podujatia, vojt gminy Ujście Gorlickie mgr. Józef Radzik, kedy si viedli tadiaľ obchodné cesty do Bardejova a Zborova na Slovensku, do Lvova a ďalej na juh. Práve tu sa prepájali rôzne kultúry. Preto miestna samospráva chce obnoviť tieto kultúrne tradície a možno aj ekonomicke styky. Poznamenajme, že v lete sa tu koná trojdňová folklórna slávnosť Lemkovská vatra, ktorej sa v minulom roku zúčastnilo skoro 15 tisíc osôb z Poľska a cudziny. Mnohí z nich sa sem prichádzajú stretnúť s príbuznými, keďže v roku 1947, v rámci akcie Wisła, takmer polovica tunajšieho obyvateľstva ukrajinského pôvodu bola nasilu presídlená do iných oblastí Poľska. Organizátori chcú, aby podobné podujatie bolo aj v zimnom období a aby sa ho v budúcnosti zúčastňovali aj predstavitelia ďalších národnostných menší v Poľsku.

Nowosączský vojvoda Wiktor Sowa vyjadril uznanie organizátorom podujatia a zdôraznil, že práve tu, kde sa prepletajú kultúry a národnosti, by všetci mali dbať o dobré spolunažívanie. Majú si čo povedať, a bolo by dobre, keby k tomu pristupovali bez predsudkov a predpojatostí. Aj tajomník ÚV Spoločnosti Ľudomír Molitoris vysoko ohodnotil úsilie samosprávy Ujścia Gorlického za prípravu podujatia. Zároveň vyjadril želanie, že záujem o národnostné otázky by mali prejavíť aj samosprávy na Spiši a Orave.

Text a foto: JOZEF PIVOVARČÍK

Novobelský zbor spieva koledy

Vystupuje Bratstvo pravoslávnej mládeže

TANAP NÁS POTREBUJE

DOKONČENIE ZO STR.7

Stretnutie s dôchodcami

Už k tradičným podujatiám, ktoré organizuje Správa TANAP-u pre svojich bývalých pracovníkov, je stretnutie s dôchodcami.

- Sú to veľmi vzrušujúce chvíle, keď medzi nás prídu predstaviteľia TANAP-u. Krajania si to veľmi väžia, - rozpráva Vladimír Chovanec, ktorý má na starosti organizáciu.

Posledné stretnutie bolo obzvlášť milé, lebo do Jurgova zavítal riaditeľ Správy TANAP-u Ing. Ivan Vološuk, CSc. Pri jehočom guláši a domácich záuskoch si všetci zaspomínali a s chutí zaspievali. Potešili sa aj darčekom - krásnym viačnočným obrusom. Je to prakticky jediný spôsob, ako krajanom podakovať za dlhorocnú prácu.

Pre dôchodcov zo Slovenska TANAP organizuje zájazdy. Pre našich by to bolo komplikovanejšie, keďže mnohí z nich už nemajú platné pasy.

Práca v TANAP-e nie je najľahšia. Je fyzicky namáhavá, pracuje sa v drsných podmienkach. Ale aj napriek tomu majú o ňu ženy aj muži zo Spiša záujem. S územím terajšieho Tatranského národného parku sú totiž bytostne spätí. Ved ich otcovia sem chodili ešte do svojej hory.

VLASTA JUCHNIEWICZOVÁ

ZÁHRADKÁRI V APRÍLI

Vrchol obdobia, v ktorom možno ešte uskutočniť väčšinu jarých prác spojených so sejboj, presádzaním a štepením. Je to mesiac rozpuku, klíčenia a pri konci i kvitnutia. Na všetkých ovocných drevinách sú už jasne rozoznateľné rastové a kvetné púčiky. Rastliny sice ešte čerpajú zo zimnej vlahy, ale pri nedostatku zrážok, sú už závislé, najmä ak boli presadené, od umelej závlahy.

V zeleninovej záhrade vysievame v tomto mesiaci (ak sme to nestihli urobiť skôr) petržlen, mrkvu, cibuľu a letný šalát. Postupne tiež všetky záhony vysadíme priesadami. Na vyhnojené možno dať kapustu, karfiol a kel, na menej hnojené kaleráb, ružičkový kel a šalát. V polovici mesiaca možno sadiť i predklíčené skoré zemiaky, ktorých zber môžeme ešte urýchliť ak pôdu prikryjeme čiernom fóliou. Na konci mesiaca až do júna, v rozpätí 10 až 14 dní vysievame postupne fazulu. Tako si potom zabezpečíme pravidelnú úrodu počas celého vegetačného obdobia. Niektorí záhradkári vysievajú koncom apríla uhorky a tekvice, samozrejme za priaživného počasia. Je to riskantné, lebo treba rátať s tým, že sa ešte v máji môžu vyskytnúť mráziky, najmä v horských oblastiach, ktoré môžu mladé rastlinky zničiť. Preto musíme byť pripravení na ich ochranu, predovšetkým dôkladným prikryváním fóliou. Všimli sme si, že sa niektorí záhradkári na Spiši a Orave pokúšajú dopestovať aj melóny. Koncom mesiaca je teda vhodný čas na ich sejbu - predpestovanie v parenisku alebo za oknom.

Starostlivosť o pôdu v tomto mesiaci spočíva o.i. v kyprení vzidených výsevov, v boji proti

burine a pôdnemu prísušku. Už teraz možno pripravovať záhony, na ktoré sa v máji bude vysádzať plodovú zeleninu. Pareniská treba často vetať a podľa potreby zaliavať, ale vždy v ranných a predpoludňajších hodinách, aby rastlinky do večera ešte pred prikrytím obschli.

V ovocnej záhrade treba v tomto mesiaci dokončiť výsadbu ovocných stromčekov a krov. Pred zasadnením je dobré korene namočiť do kaše z hliny, kravincov a vody a po miernom udupaní zeminy poliať vodou, aby sa pôda spojila a priestory medzi koreňmi zaplnili.

Apríl je vhodný mesiac na štepenie a preštěpovanie, predovšetkým jadrovín (jabĺik, hrušiek). Kôstkoviny sa štepí skôr. Štepíme rôznymi spôsobmi za kôru. Používame len zdravé, "uspané" vruble, narezané v zime zo zdravých stromov. Do hrubších konárov možno dať viac vrubľov po celom obvode, čím sa hojenie rany urýchli. S preštěpovaním jadrovín sa netreba ponáhľať, ale vyčkať na čas, keď podpník je v plnej miazge (keď zreteľne puč).

V tomto mesiaci upravujeme korunu ovocných stromov. Omladzujeme tiež staršie zdravé stromy s vyholenou korunou, a to hlbokým rezom až na kýptíky dlhé 30-40 cm. Podobne zrežeme aj stromy, ktoré chceme koncom augusta preočkovať na nové letorasty. Rany, samozrejme, treba poriadne pozatierať. Zároveň končíme ochranné postreky proti škodcom (rozhodne pred kvitnutím), ako aj hnojenie dusíkatými ľahko rozpustnými hnojivami (liadkami, zákvasom z trusu, močovinou alebo hnojovkou). Dávame jednu tretinu ročnej dávky.

Pre včelárov je apríl mesiacom plným práce, ale aj problémov. V prírode začína pribúdať včelej paše, prevažne peľovej (u nás pochopiteľne až koncom mesiaca), keď začína kvitnutie stromov a krov. Problémy prináša najmä počasie, ktoré v apríli býva vŕtkavé. Vo včelstve teraz prúdi čulý život. Znáška peľu a teplejšie počasie priaznivo vplývajú na plodovanie včelstva. Rozloha plodu na plástoch rapídne rastie a postupne sa liahne čoraz viacej jarých včiel. Včelár musí preto pozorne sledovať vývin včelstva a v prípade potreby dopĺňovať medové zásoby cukrovým sirupom, no a najmä utepliť úle, aby teplota neklesla pod 33° C. Treba tiež dbať, aby včelstvo malo pre plod dostatočný priestor. V prípade potreby treba do úla dať dodatočný nedostavaný plást z minulého roku a pri ďalšom rozširovaní pridať medzistenu.

Chovatelia hydin mávajú už v tomto období vyliahnuté húsatá a kačiatka. Prvé dva týždne im treba venovať zvýšenú starostlivosť, dobre ich ustajniť v suchom a teplom priestore a dbať, aby neprechladli. Je už načase začať hydine pridávať zelený krm. Nie je ho ešte vefá, ale možno dávať prakticky všetko, teda napr. mladý pýr, púpavu, príhľavu, mladý lopúch, samozrejme trávu, ba aj bodliaky. Všetko podávame pochopiteľne vždy len svieže. V tom čase sú sliepky v plnej znáške. Preto ich kŕmenie dávkujeme tak, aby sa znáška na patričnej úrovni udržala do jesene.

Ešte jedne poznámka. Keď niekomu sliepky alebo morky začali kvokať, možno ich donútiť, aby kvokať prestali. V takomto prípade treba sliepku alebo morku umiestniť do zavesenej kletky s roštovým dnom, kde sa nemôže rozsiedliť. Keď sa takto zakročí proti kvokavosti včas, o pár dní sliepka či morka prestane kvokať a obnoví znášku vajec. (js)

PODNEBIE SA MENÍ

V Poľsku, ale aj vo svete, už dlhší čas pozorujeme (ba aj pocítujeme) značné potečenosné nepravidelnosti, ktoré spôsobujú postupnú zmenu podnebia. Tento jav má viac príčin. K najdôležitejším patrí najmä prudké zmenšovanie sa lesných plôch, spôsobené často neracionálnym hospodárením (vyrúbavanie) v štátnych, ale aj súkromných lesoch, ako aj požiarmi. Okrem toho nám z roka na rok stúpa počet vozidiel so spaľovacími motormi, ako aj mnoho iných činiteľov, spôsobujúcich obrovský rast znečistenia v ovzduší, najmä kysličníka uhličitého a dusíka. V súvislosti s tým stúpa teplota vzduchu (podniebie sa otepľuje), kým na druhej strane v ovzduší klesá množstvo kyslíka. Následky sú mnohoraké: menia sa podmienky poľnohospodárskej výroby, ako aj zloženie rastlinstva, stupňuje sa výskyt onemocnení u ľudí a zvierat.

Pre čitateľov bude možno zaujímavé, aký vplyv na poľnohospodárstvo môžu mať spomínané klimatické zmeny podľa vedcov z pulawského Ústavu pestovania, hnojenia a pôdozna-

lectva. Z ich výskumov o.i. vyplýva, že sa v Poľsku potenciálna užitočnosť agroklímy výrazne zvýši, a súčasne sa vegetačné obdobie predĺži o 30 až 40 per. Klimatické zmeny budú mať mnohoraký vplyv na poľnohospodársku produkciu: zvýši sa úroda dnes pestovaných rastlín, ako aj možnosti pestovania takých rastlín, ako napr. kukurica, sója alebo slnečnica. Rozšíri sa sortiment rastlín, ktoré sa pestujú dnes, hlavne ovocia a zeleniny, naproti tomu výrazne poklesne produkcia zemiakov, doteraz v Poľsku veľmi populárnych. Zároveň sa badateľne rozšíri pasienkárstvo a s tým spojený chov.

V hodnotení vedcov sa tiež zdôrazňuje, že stúpnu možnosti využitia ľahkých a slabých pôd, kým na druhej strane sa v dôsledku zvýšených atmosférických zrážok značne zhoršia podmienky pestovania na ľahkých pôdach. V súvislosti s tým bude nutná výstavba melioračných zariadení.

Výskumní pracovníci z Puław však neuvedli, aký vplyv bude mať oteplenie ovzdušia na štruktúru poľnohospodárskej produkcie, medzi-

iným na možnosti pestovania obilní a ich jednotlivých odrôd, cukrovej repy, chmelu, ako aj na ovocinársku produkciu. Začneme u nás zanedlho pestovať citrusové ovocie?

Je to závažná otázka, keďže klimatológovia predvídadujú, že k výrazným zmenám podnebia dojde už v najbližších rokoch. A zatiaľ rolníkov ešte ani nenapadlo, že treba preorientovať filozofiu poľnohospodárskej produkcie, nielen vzhľadom na klimatické zmeny, ale dokonca i ekonomicke, ktoré aj keď trvajú kratšie ako klimatické, sú rovnako náročné.

Tak či onak sa nad výsledkami výskumov pulawského vedeckého ústavu, týkajúcich sa postupnej zmeny podnebia v Poľsku, treba vážne zamyslieť. A nielen zamyslieť. Poľnohospodárstvo treba už pomaly začať preorientovať, najmä v oblasti pestovania nových kultúr. A to si vyžaduje vhodnú prípravu a nastaňuje nové úlohy nielen pred rolníkmi, ale aj pred vedeckými strediskami, zaoberajúcimi sa zavádzaním poľnohospodárskeho pokroku.

Ako však naozaj bude, hádam najlepšie nám to vysvetli ten najpovolanejší - sama príroda, no a... ekonómia. (js)

KTO KOHO OKLAMAL?

V istej dedinke na Zamagurí - meno jej ani nemusím spomínať, lebo ju istotne poznáte - žili traja bratia kováči a jedna bohatá dievka.

Kováči, súci parobci, rozhodli sa naraz v jednej chvíli oženiť. Každý chcel bohatú nevestu, ale v dedine bola iba jedna. Tak začali za ňou chodiť, ale nič nepovedali, potajme si s ňou schôdzky dávali. A dievka to tak zaonáčila, aby sa nikdy dvaja naraz u nej nestretli. Posiedku si vyjednala s každým na inú hodinu. Neschela sa vyslať, ale chcela ich za nos chvíľu tăhať.

Pol roka tak chodili, a keď sa blížil koniec fašiangov, najstarší brat začal konáť. Raz o ôsmej večer sa pobral k dievke a popýtal ju o ruku. Dievka pristala pod jednou podmienkou:

- Len čo odo mňa oodídeš, chod' do kostola a mŕtveho, čo tam dnes zanesli, vyber z truhly a ľahni si namiesto neho. Ak vydriš do polnoci, budem tvoja!

Ako dievka žiadala, tak najstarší brat vykonal. Hned šiel do kostola a ľahol si namiesto mŕtveho do truhly, ba ešte sa vrchnákom prikryl, aby sa nebál.

O deviatej prišiel na posiedku prostredný brat. Aj on popýtal dievku o ruku a matka privolila. Ale bohatá dievka si dala podmienku:

- Pôjdeš do kostola, a to ihneď. Staneš si ku truhle a vydriš tam do polnoci, aby som vedela, že si ma chce poriadny chlap za ženu vziať!

Aj prostredný brat konal podľa slov dievky a ponáhal sa do kostola. Zdalo sa mu hračkou pri truhle stáť, ved' na vojenčíne inakšie veci skúsil. Stál pri truhle a rozmyšľal o blahobyt, ktorý mu bohatá dievka prinesie, a chválil sa v duchu, aký je rozumný a šikovný, keď si to vedel tak zariadiť.

Len čo od dievky prostredný brat odišiel, už na dverci klopal mladší. Aj on prosil matku, aby mu dala svoju dcéru za ženu. Mať privolila, ako ináč, keď bola s dcérou spriahnutá, a tešila sa, ako vypáli figel, čo vymysleli. Dievka takto oslovila najmladšieho:

- Chcem chlapa, a smelého, preto do kostola zájdi s reťazou, a len čo prekročíš kostolný prah, spusť reťaz na zem a tri razy obehní kostol bez toho, aby si sa naťkal!

Najmladší naradostený, že tak ľahko príde k bohatej dievke, letel domov po reťaz.

Zobral reťaz, potichučky vošiel do kostola, spustil reťaz na zem, a aby čo najrýchlejšie úlohu splnil, uháňal po kostole, ako mu para stačila. V kostole to len tak rinčalo a hrmeľo, akoby sa tu všetci čerti poschádzali a pustošili kostol.

Najstarší brat sa zlakol, že čerti prišli po nebožtúka, a teraz jeho omylom do pekla zavlečú. Zhodil vrchnák z truhly a vyškočil tak nešťastne, že brata, ktorý stráž držal, div nepriignavil. Prostredný brat zavreštal, a keď to najmladší brat počul, vyletel aj s reťazou z kostola. Upaľoval domov, čo mu len nohy vládali a pľúca stačili. Prostredný a najstarší brat hned za ním, a keď sa aj najmladší obzrel, dobre ho neporazilo, za sebou videl bežať dve postavy.

Len čo doletel domov a stačil sa skryť za pec, už sa aj stredný brat kľučky chytil. Aj tento počul, že za ním niekoľko beží, nuž dvere skoro s pántmi vyrazil. Skočil k peci, tam sa zrazil s najmladším bratom, zvrieskol a najstarší brat, ktorý práve dobehhol, vystrašený, čo sa doma robí, zapálil sviečku. A tak sa všetci traja spoznali.

Vydýchli si, chvíľu na seba hľadeli a zrazu sa rozosmiali. Potom sa začali jeden druhého vypytovať, čo sa ktorému prihodilo, a dostali sa až k bohatej dievke. Do smiechu i do plácu im bolo, že takto s nimi vybabrala, a hned sa dohadovali, ako sa jej pomstia. Po dlhom rozmyšľaní sa rozhodli, že ju vydajú za kominára. S tým aj zaspali.

Hned ráno sa vybrali po dedinách slobodného kominára zháňať Behali, vypytovali sa, až v podvečer sa najmladšiemu poštastilo jedného zohnať v tretej dedine. Zavolali ho k sebe domov.

Kominára posadili za vrchstola, nükali fajčivom, pálenkou a jeden cez druhého nahovárali mu bohatú dievku. Ale ten sa bránil:

- Ktoráže bohatá dievka pôjde za kominára, nepokúšajte!

Po dlhom prehováraní a poriadnej pijatike kominár zmäkol a dal sa nahovoriť.

Len čo pristal, už najstarší brat kone prihal a uháňal opreteky do mesta. V požičovni vypožičali za groš na dva dni generálsky oblek a parádny koč s koňmi. Kominára hned na mieste do uniformy navliekli a hybaj k bohatej dievke na pytačky.

Ako dochádzali k dedine, najstarší brat si priobil fúzy, klobúk do čela zacapil, zamaskoval sa a dvoch bratov poslal domov. Zastavil koč pred domom bohatej dievky, vbehol dnu a rovno k matke:

- Dobrý deň, mati, čo by ste nedali svoju pannu za generála? Pred časom prechádzal vašou dedinou a dievka sa mu zapáčila. Aby v hanbe neostal, poslal najprv mňa a ja za neho vašu dievku prosím! Matka celá šťastná vraví:

- Juj, keď sa trafia taký veľký pán, ako by som mohla ohrdnúť? Nech sa páči pánu generálovi dnu!

Keď kominár v generáliskej uniforme so sluhom vošiel, spustil hned, že nemá veľa času, iba dvadsaťtyri hodín a chcel by preto ihneď do kostola ísť:

- O týždeň, len čo sa cvičenie skončí, spravíme u mňa hostinu!

Matke sa zdal pekný, mladý, a nie lakomec, a tak ako vietor za dcérrou letela a nakázala jej, aby sa do svadobných šiat vystrojila:

- Prišiel generál, pekný, mladý, bohatý, o ruku ta pýta, a to hned. Ak neveríš, pozri oknom, tam stojí kočiar pripravený!

Mladá i so starou boli za minútku oblečené, sadli do koča, kočiš emukol a kočiar uháňal do kostola.

Farár bol generálovým súrením prekvapený, ale nechcel si s pánni začínať, nuž sa spýtal, kto

pôjde za svedkov. A tak za prvého svedka šiel najstarší brat, za druhého kostolník.

Ked už bola po sobáši, kominár v generáliskej uniforme začal zívať a robil sa, že je strašne unavený. Matka hned postlala v osobitnej izbe a dcéru i s generálom uložila do manželskej posteľ.

Večer sa prihlásil najstarší brat, prestrojený za sluha, a vráv takto matke:

- Musím generálovi uniformu vyčistiť!

Nečakal na odpoveď, pozbieran zo stoličiek generálsky odev a namiesto neho nechal dnu kominársky oblek aj s celým výstrojom.

Ráno ide svokra budí svojho generálskeho začka, ale keď sa rozliadla po izbe, div z nôh nespadla. Skríkla:

- Kto sem tie haraburdy nahádzal?

Kominár sa zobudil a pozerá na svoj čierny oblek a kominárske nástroje, čo sa v izbe väfali. Aj on skríkol a silnejšie ako svokra:

- Ja vám dám haraburdy, ved' je to môj oblek a náčinie!

Starej sa len nohy podlomili a zvolala:

- Preboha, ved' večer ste boli generálom!

Kominár sa pod fúzy usmial:

- Večer generálom, a dnes kominárom! Keby vaša dievka hrdá nebola, mohla mať iného. Ja inakšie šaty nemám, iba tieto. A teraz chytro bežte do obchodu, kúpte mi pekné šaty, ved' peňazí máte ako pliev! Ale beda, keď sa slovíčkom prerieknete, ako ste troch bratov kováčov odbavili, hned si natiahnete kominárske handry a rozkričíte sa, že nie som generál, ale kominár, a že vaša dcéra sa hanbila povedať, koho si berie, a tak kominára premenovala na generála!

Čo mala matka a dcéra robiť, poslúchli a začali nakúpili kopu pekných šiat, ako sa na generála patrí.

Tak si žili v jednej dedine traja kováči, ktorých dievka prekabátila, a kominár, ktorý zase prekabátil dievku. Keď sa stretli, usmievali sa na seba, ale nikomu nemohli povedať, ako sa to všetko stalo, a tak dodnes nerozhodli, kto vlastne koho oklamal.

Čo som vedel a videl, všetko som vám vyzoprával, ale nieže to dakomu vyklebetíte! Jazyk za zuby! Ani muk!

SPIŠSKÁ ROZPRÁVKA

KOUZELNÍK

Byl jeden kouzelník, jmenoval se Vykuk. Nebydlel v pustém hradě, ale prodával v obchodě na sídlišti. Princezny ani prince nezakládaly, čaroval jenom samá šprťouchlata a legrácky. Protože nikdo nevěděl, že je kouzelník, říkali mu všichni: "Pané prodavači."

Lidé stáli za sebou u pultu a čekali, až na ně přijde řada. Vykuk uměl vyčarovat úplně všechno. Zimní kabát, tkaničky do polobotek - zkráika, co kdo potřeboval. Každý byl s nákupem spokojený. Nikomu nevadilo, že přitom pan prodavač pořád mával nějakou hůlkou. Ovšem za malou chvíli, když zákazníci odešli z obchodu, začaly se jím dít podivné příhody.

Paní, co si koupila kabát, se odplnul sám od sebe límec, proměnil se v živou kunu a hop! - vyšplhal se na strom.

"Jé, ty máš v botách tkaničky kulaté jako žížaly!" divily se holčičce její kamarádky. Jen to dořekly, proměnily se tkaničky v opravdové žížaly, vyšněrovaly se z bot a zavrtaly se do země.

Kluk, který luxoval koberce, najednou míslo nového vysavače držel za chobot velikého slona.

Napálení zákazníci se zlobili, psali do knihy přání a stížností ostošest.

Za nějaký čas si však lidé na Vykukovy žerty zvykli. Rybáři k němu chodili pro tkaničky a libovali si, kolik ryb už na ně chytili. Krotitelé z cirkusu si odváželi do svých zvěřinců vysavače. Naopak zase, kdo potřeboval rohožku, koupil si krokodýla. Komu padaly kalhoty, požádal prodavače Vykuka o užovku.

Nikdo si už nestěžoval, nikdo se nezlobil. Občas také někdo napsal do knihy přání a stížností pochvalu. A protože tam byly delší dobu už jen samé pochvaly, dostal kouzelník Vykuk titul Vzorný prodavač.

ALEŠ FREL

HEDA PRŮCHOVÁ

Duben v příslovích

Vítr časy mění,
i sníh padne do osení.
Duben,
za kamny budem.

Skryjí-li se do žit vrány,
zavítá rok požehnaný.
Suchý půst,
úrodný rok.

Jak přijede svatý Jiří,
lezou z díry hadi, štíři,
trávu nezatlapu
ani čtyři.

ČO JE TO?

Trochu voda, trochu zem
a volá to: Nechoď sem.
(otalB)

Nie som človek,
predsa žijem, stále veľa
vody pijem.
(meZ)

Fajčí fajčiar
dlhé rôčky
bez tabaku,
bez fajôčky.
(nímoK)

Berieme ho,
ťaháme za uši,
a predsa sa nenahnevá.
(ceinrH)

RUDOLF DILONG

CHLAPEC

Najprv sa modlil u postieľky
a nedal Ježiškovi pokoja,
potom bol z neho bitkár veľký,
neskôr pchal prsty do stroja.

Sníval o hviezdnom orloji,
často sa zahfadieval do diaľky,
mal strašné túžby po zboji,
do sveta ušiel pre vás, rusalky.

Aj ja som raz chcel utiecť z domu,
vtedy som plakal prvýkrát,
korunu zlatú môjho stromu
videl som čoraz krajšie viať.

O šťastí sníval som jak chlapec
a hral sa s papagájom,
pri streke stál som hľadiac na pec,
čo hnala šírym krajom.

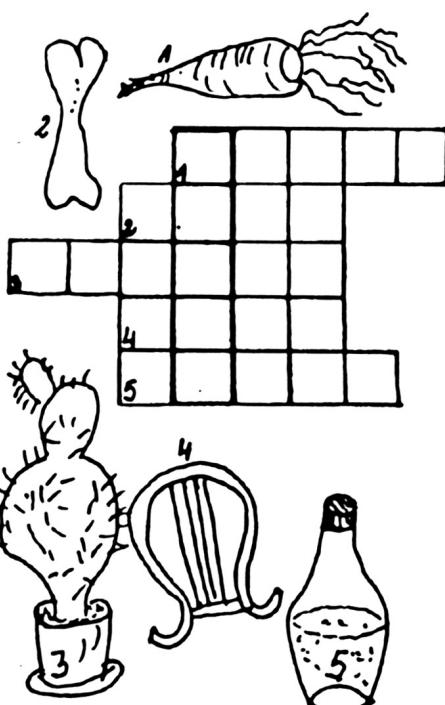
Vtedy som chcel ujsť, ale nato
anjeli ponúkli mi služby -
a ľudia nikdy nezvedia to,
aké má chlapec túžby.

NAŠA KRÍŽOVKA

V dnešnej krížovke vám dávame jednú hádanku. Keď sa vám ju nepodarí uhádnuť, pomôžte si krížovkou. Želáme príjemnú zábavu.

Hádajte, ktoré
kvietka
z kvetu na kvet
lieta?

Z najkrajších prác februárového čísla Života sme vyžrebovali tradične troch výhercov, ktorým zasielame slovenské knihy. Sú to: Adam Galovič z Kacvínna, Monika Kobyláková z Chyžného a Dorota, Tadeáš a Jozef Vojtyčkovci z Malej Lipnice.

Mala som milého zlatníka

Mierne

Ma - la som, ma - lq som mi - lé - ho zlat - ní - ko,
spa - dol do Hor - na - du z jed - né - ho mos - tí - ka:

tu - dia, tu - dia, ra - tuj - te ho,

môj zla - ty prs - tie - nok ved - la ne - ho!

OLYMPIJSKÍ MEDAILISTI

Neraz som už počul výroky, že televízia je najväčší zlodej času. Najmä rodičia sa na svoje ratolesti stážujú, že "furt len vyseďavajú pred obrazovkami". Niečo na tom určite je, ale na druhej strane práve vďaka televíznom prenosom môžeme prežiť mnoho vzrušujúcich chvíľ a nepriamo sa zúčastniť viacerých zaujímavých podujatí, akými boli napr. nedávno 17. zimné olympijské hry v Lillehammeri. Sám som bol svedkom, s akým záujmom a napäťom sledovali spišskí a oravskí krajania olympijské zápolenie a najmä zápasy slovenských hokejistov, ako sa tešili z ich výfazstiev a prežívali horkosť porážok...

A propos hokejistov. Patrili k najväčším prekvapeniam Hier. Nezlakli sa ani USA, ani neskorších finalistov - Švédska a Kandy, a presvedčivo vyhrali svoju skupinu. Napriek neskoršej, štvrtfinálovej prehre s Ruskom a trochu privyskej porážke s českými hokejistami (o 5.-6. miesto), zanechali veľmi dobrý dojem a dokázali, že patria k najlepším.

17. zimné olympijské hry - ako sa dalo očakávať - vyhrali športovci Ruska, ktorí získali 11 zlatých, 8 strieborných a 4 bronzové medaily, a len väčším počtom zlatých predbehli Nórsko (10+11+5), potom Ne-

mecko (9+7+8), Taliansko (7+5+8), USA (6+5+2), Južnú Kóreu (4+1+1) a Kanadu (3+6+4). Až sa nechce veriť, že sotva štvořmiliónové Nórsko, majúce sice v zimných športoch bohaté tradície, dokázalo tak úspešne súperiť s "velkými" tohto sveta - Ruskom, Nemeckom či USA.

Každé veľké športové preteky majú svojich hrdinov. Mali ich aj Zimné olympijské hry v Lillehammeri - mám na mysli športcov, ktorí vybojovali viac medailí v niekoľkých olympijských súťažiach, prípadne disciplínach. Vari najjasnejšie zažiarila talianska bežecká hviezda, 31-ročná Manuela Di Centaová, ktorá si z Nórská odviezla až 5 medailí - 2 zlaté, 2 strieborné a 1 bronzovú. O jednu menej, ale zato až tri zlaté medaily (a 1 striebornú) vybojovala ruská bežkyňa Ljubov Jegorovová, ktorá sa tým stala najúspešnejšou pretekárkou ZOH všetkých čias - má spolu 6 zlatých a 3 strieborné medaily. Taktiež tri zlaté a jednu striebornú medailu získal nórsky bežec Björn Dählie, ktorý sa podobne ako ďalší domáci trojnásobný medailista, rýchlokorečuliar Johann Olav Koss - držiteľ nových svetových a olympijských rekordov - stali nórskymi národnými hrdinami. Po tri medaily, aj keď z rôznych kovov, získala tiež švajčiarska slalomárka Vreni Schneiderová (1+1+1), bežec Vladimir Smirnov z Kazachstanu (1+1+1), ruský biatlonista Sergej Tarasov (1+1+1), nórsky zjazdár Kjetil A. Aamodt (-+2+1) a ďalší.

Veľkých mien, ktoré sa natrvalo zapísali do dejín ZOH, bolo napokon oveľa viac. Tak isto aj tých, ktorým to tentoraz nevyšlo, ako napr. "stopercentný favorit", taliansky slalomár Alberto Tomba, ktorý namiesto

"istých" dvoch zlatých získal len jednu striebornú medailu. Zdá sa mi, že tentoraz horšie dopadli reprezentanti Švédska, Rakúska, Švajčiarska a Fínska, ktorí donedávna dominovali v zimných športoch. Zato sa začali presadzovať iní, Slovinci, Francúzi, Číňania a ďalší. V športovom zápolení je zaujímavé a pekné hádam aj to, že do konca nemožno so stopercentnou istotou tvrdiť, že vyhrá ten alebo onen. Každý má šance. Veď kto mohol predpokladať, že zjazd v Lillehammeri vyhrá Američan Tommy Moe, alebo skókanskú súťaž na ZOH v Sappore Wojciech Fortuna.

Mám takú skrytú túžbu, že raz na Olympijských hrách bude štartovať aj mladý športovec či športovkyňa zo Spiša a Oravy. Veď aj my máme schopnú mládež. Kto vie, či to nebude už na budúcom ZOH v japonskom meste Nagano napr. nádejny skokan z Čiernej Hory, syn tamojšieho podpredsedu MS, kr. Andreja Mlynarčík, ktorý v súčasnosti trénuje v Zakopanom. Každý má šance. Dajme sa prekvapiť.

J.Š.

Hviezdy svetovej estrády

BONNIE BIANCOVÁ

Je to známa filmová herečka a súčasne speváčka populárnej hudby zo Spojených štátov. Svoje prvé skúsenosti pred kamerou získala už ako sedemnásťročná. Lory Lyy Bianco, lebo tak zní jej pravé meno, objavili na začiatku r. 1980 pri súťaži mladých talentov v Hollywoode. Krátko potom ju talianski speváci, skladatelia a producenti Guido a Maurizio Angelis (známi pod menom Oliver Onions) pozvali do Milána na nakrúcanie dlhohrajúcej platne. Tu sa jej vlastne naskytli dve životné šance: presadiť sa ako speváčka a súčasne uplatniť svoje herecké schopnosti vo filme.

Ešte počas nahrávania platne ju totiž objavil režisér filmu Cinderella '80, ktorý ju ihneď angažoval, aj keď nemala väčšie herecké skúsenosti. Povedal, že ho upútala jej vzhľad, vlasy, ale aj hlas, tzn. spev, využitý nielen v Cinderelle, ale aj v ďalších filmoch.

Vďaka úspechu v tomto filme, ako aj znamenitému vystúpeniu v Nemecku ju zanedlho spoznala skoro celá Európa. Najväčšej popularite sa tešila, pochopiteľne, predovšetkým v Taliansku. Jej domovom je odvtedy nielen Hollywood, ale aj Miláno, kde striedavo hráva. Poznamenajme, že po Cinderelle '80 a neskoršej filmovej piesni Stay, ako aj po ďalšom hite Miss You So už herectvo a spev v ďalšej činnosti Bonnie Biancové rozhdne nemožno oddeliť.

Potom prišla na trh ďalšia veľká platňa s titulom True Love Lory, ktorá poväčšine obsahuje piesne o láske. V nasledujúcom filme Molly O prevzala rolu talianskej čelistky Nicky, ktorá nasleduje do Spojených štátov rockovú hviezdu, aby tam

urobila kariéru. Aj tu o úspechu filmu rozhodlo v rovnakej miere jej herectvo, ako aj pôsobivý spev. (jš)

PRVÉ JARNÉ LÚČE

V čom ich privítame? Ak jar "prepukne" náhle, tak v sukni alebo v šatách. To nám vraj v tomto roku nehrdzí, a preto majme prichystané niečo univerzálnejšie a aj teplejšie.

K takémuto oblečeniu patria nohavicové kostýmy. Akoby sa s nimi v tejto sezóne

vrece roztrhlo. Kam sa obzrieme alebo nazrieme - všade nohavice. Na medzinárodných módnich prehliadkach nohavicové kostýmy tvoria aspoň polovicu predvádzaných modelov. Na stránkach magazínov pre ženy - sukne a šaty treba hľadať s lupou.

Kedže sa nohavicové variácie v móde natrvalo udomácnili, prizrime sa im bližšie. Poučené z minulej sezóny vieme, že nohavice môžu byť rôzne - od legginsov až po veľmi široké. Zmenili sa však saká. Sú rozhodne dlhšie ako vlani a svojim strihom pripomínajú pánske saká. A nie len strihom. Moderné sú pásiky - ako v 20. rokoch.

Nie všetky ženy majú rady strohú pánsku eleganciu. Radšej siahnu po mäkkých

priesvitných látkach ako žorzet, mušelin a hodváb. Tie sú tiež vhodné na nohavicový kostým, nesmieme však zabudnúť na podšívku.

Pre tie ženy, ktoré majú rady klasickú dámsku eleganciu sme vybrali biely kostým s vestou a zlatými gombíkmi.

Ste radšej za pohodlie a nekonvenčnosť? Všimnite si zaujímavú kombináciu vzorov - pásik, veľká a malá kocka. Ak máte náhodou o nejaké to kilo naviac, vynikajúco ho zakryje dlhšia široká košeľa.

A doplnky? Môžeme použiť všetko, čo nám len príde na um. Kravaty, klobúky, široké opasky, retiazky a reťaze, kvety...

Tak teda vítaj jar! (V.J)

WĘTERYNARZ

PORÓD U KRÓW

Objawem zbliżającego się porodu są zmiany w wyglądzie tylnej części ciała cielnej krowy. Zad jej jak gdyby zapada się, kości zadu silnie odstają. Wargi sromowe obrzędają, wskutek czego szpara sromowa ulega rozchyleniu i widać czerwonej barwy błonę śluzową. Ze szparą wypływa jasny, ciągliwy ślaz zwisający z pochwy. Innym objawem jest powiększenie się wymienia i pojawić się siary. Pewne znaczenie dla rozpoznania zbliżającego się porodu ma spadek temperatury ciała na 12-36 godzin przed porodem. Aby uchwycić ten moment, na kilka dni przed porodem należy co dzień mierzyć temperaturę. Poród u krowy najczęściej następuje w nocy. Tłumaczy się to tym, że w nocy zwierzę ma spokój i wszystkie siły może przeznaczyć na wydalenie płodu. Po pierwszych widocznych objawach następuje powolne rozwieranie się szyjki i przesuwanie płodu. Na te zmiany wskazuje zachowanie się zwierzęcia - rodząca krowa staje się niespokojna, przestępuje z nogi na nogę, pokłada się, postękuje. Ból są początkowo słabe, ale przybierają na sile. Skurcze macicy powodują ułożenie płodu w pozycji odpowiedniej do porodu. Płód otoczony jest błonami płodowymi zwany lożyskiem. Ucisk mięśni macicy w

czasie skurczów powoduje uciskanie pęcherza płodowego na szyjkę macicy i rozciagnięcie jej tak, że przewód szyjki i pochwa stanowią długą rurę o jednakowej szerokości.

Poród prawidłowy - Po rozwarciu szyjki macicy i dostaniu się pęcherza płodowego do pochwy, następuje właściwy poród, to jest wydalenie cielęcia z łona matki. Wskutek silnych skurczów mięśni macicy i brzucha, wywołujących tak zwane bóle porodowe, cielę zostaje wydalone z macicy. Przeciętnie trwa to około 3 godzin. Pomieszczenie powinno być do porodu odpowiednio przygotowane. Wskazane jest przeprowadzenie krowy do osobnego pomieszczenia, jeżeli jest to niemożliwe, trzeba oddzielić osobne stanowisko we wspólniej oborze. Stanowisko musi być obficie zaslane suchą słomą. Ponieważ w większości wypadków trzeba krowie pomóc przy porodzie, należy zawsze przygotować czyste linki, czystą oliwę lub odwar z siemienia lnianego oraz środki odkażające. Osoba udzielająca pomocy musi się do tego odpowiednio przygotować: a) obciąć krótko paznokcie, b) wymyć ręce ciepłą wodą z mydłem, c) przetrzeć ręce spirytusem. Wykonanie tych czynności jest konieczne. Jeżeli się je zlekceważały, można łatwo spowodować zakażenie wskutek wprowadzenia zarazków do dróg rodnych. Trzeba pamiętać, że w drogach rodnych w okresie porodu szczególnie łatwo może nastąpić zakażenie, które często kończy się padnięciem zwierzęcia. Zanim przystąpi się do wydobywania płodu, trzeba się zastanowić, co i

w jakiej kolejności należy robić. Wyciąganie cielęcia na siłę i za wszelką cenę, każde brutalne postępowanie może tylko zaszkodzić cielęciu i rodzącej krowie. Zbyt długie grzebanie ręką w drogach rodnych, gwałtowne szarpanie i pociaganie płodu mogą spowodować zranienie macicy, pochwy lub pęknięcie krocza, a tym samym utrudni lub uniemożliwi udzielenie pomocy przez lekarza.

Poród utrudniony - Jeżeli poród przedłuża się, można wprowadzić do pochwy dobrze wymyte i odkażoną rękę, aby zbadać czy ułożenie płodu jest normalne. Normalne położenie płodu jest wówczas, gdy cielę ma wyciągnięte przed siebie przednie nozki i położoną na nich głowkę, lub gdy ustawione jest pośladkami z wyciągniętymi do tyłu nozkkami. Rodzaj położenia płodu łatwo odróżnić po raciczkach. Przy położeniu główkowym podeszwy raciczek zwrócone są do dołu, przy położeniu zaś pośladowym odwrotnie - do góry. Jeżeli płód leży prawidłowo, a mimo to nie wychodzi na zewnątrz, trzeba zastanowić się nad przyczyną takiego stanu. Przyczyną mogą być zbyt słabe bóle porodowe lub za duży płód. Przy zbyt słabych bólach porodowych nakłada się na nogi cielęcia linki i równo, wolno, w chwilach gdy następują bóle, pociąga się ku dolowi. Nie wolno przy tym zbyt gwałtownie pociągać ani szarpać. Jeżeli przyczyną przedłużania się porodu jest zbyt duży płód, należy wezwać lekarza, gdyż najczęściej trzeba płód wydobywać częściami. Inną przeszkodą przy porodzie

ZUZKA VARÍ

ČO NA OBED?

POLJEVKA Z BARANINY. Rozpočet: 250 g predného baranieho mäsa, 1,5 l hovädzieho vývaru, 100 g koreňovej zeleniny, pór, 50 g cibule, 30 g masla, 100 g varených krúp, sol, bobkový list, zelená petržlenová vŕňať.

Očistené a umyté mäso vložíme do vlažného vývaru, osolíme, pridáme bobkový list a varíme do mäkkia. Uvarené mäso vyberieme, pokrájame na tenké rezance a zalejeme trochou vývaru. Na roztočenom masle speníme cibuľu, pridáme zeleninu pokrájanú na jemné rezance, krátko oprážime, podlejeme trochou vývaru a dusíme do mäkkia. Do precedeného vývaru vložíme pokrájané mäso, uvarené krúpy, udusenú zeleninu, podľa chuti dosolíme a ešte chvíľu povarieme. Pridáme petržlenovú vŕňať.

ČOP. Rozpočet: 600 g vykosteného jehnčieho hŕbetu, 100 g anglické slaniny (uzené), citrónová šláva, olej, hořčice, cibule, mletý pepř, sůl.

Z dobре očisteneho masa nakrájime priesvláknou plátečky, mŕmre je naklepeme, osolíme, opepríme, pokapeme citrónovou šlávou a olejem a necháme asi 4 hodiny pod pokličkou v chladničke odležet. Odležené maso napicháme

volně střídavě s plátky slaniny na 4 jehly a v dobře rozechářém oleji opékáme po všech stranách doměkkou. Klademe na horké talíře a doplňujeme hořčicí a jemně nakrájenou cibulí. Jako příloha jsou vhodné opékáné brambory a salát.

ŠALÁT S MUŠLIČKAMI. Rozpočet: 150 g cestovín (mušličky), 150 g šunky, 100 g konzervovej kukurice, 2 paradajky, 10 ks nakladaných zelených olív, petržlenová vŕňať, sol, korení, 2 stručky cesnaku, citrónová šláva, olej.

Cestoviny uvaríme a necháme vychladnút. Šunku pokrájame na tenké pásky, paradajky na kocky, olivy na kolieska, pridáme kukuricu, cestoviny a posekanú petržlenovú vŕňať. Zalejeme dresingom, ktorý sme si pripravili z cesnaku, oleja, citrónovej šlávy a soli. Dobre premiešame.

PALAČINKY ZAPEČENÉ S MASEM. Rozpočet: 150 g dušeného masa, kousek cibule, 20 g másla, 1,5 dl kyslé smetany, 20 g hladké mouky, mletá paprika, sůl, 30 g tvrdého sýra, šláva z dušeného masa.

Palačinky: 1 vejce, 1/4 l mléka, 100 g mouky, sůl, tuk na pečení.

Drobne pokrájenou cibuli zpěníme na másle, zasypeme moukou, osmahneme, zaprášíme mletou paprikou, po zpěnění zalijeme šlávou z pečeného masa a trochou vody, rozmícháme a povarieme v hustou omáčku. Přilijeme 3 lžice smetany a rozmícháme. Menší část omáčky promícháme s drobně pokrájeným masem,

zbytek smícháme se zbylou smetanou. Z mléka, vejce, mouky a soli připravíme palačinkové těsto a upečeme z nej čtyři palačinky. Potřebme je masovou náplní, stočíme, rozkrojíme na půlky a urovnáme na pánevku. Polijeme je připravenou omáčkou, posypeme strouhaným sýrem a zapečeme pod grilem nebo v hodně vyhřáté troubě, až se sýr roztaří. Ihned podáváme.

KURČA NA INDICKÝ SPÔSOB. Rozpočet: 1 očistené kurča, 80 g masla, 40 g cibule, 1 lyžička karfi, 10 g hladkej múky, 2 dl sladkej smotany, 100 g olípaných jablk, sol, 4 dl hydinového vývaru alebo vody.

Očistené a umyté kurča rozdelíme na štrvky, osolíme a z oboch strán opečíme na masle do zlata. Na masle po opekaní oprážíme do hneda cibulu pokrájanú nadrobno, pridáme karfi a pod pokrývkou udusíme do mäkkia. Počas dusenia podľa potreby dolievame vývar. Tesne pred dodusením pridáme postrúhané jablká. Udusené porcie kurča vyberieme zo štvavy, ktorú vydusíme na tuk, zaprášíme múkou, zalejeme vlažným vývarom, dôkladne premiešame a dobre prevaríme. Hotovú omáčku precedíme a zjemníme smotanou. Ako prílohu podávame dusený ryžu s karfi a zeleninový šalát.

MÚČNIKY

PIKANTNÉ PAGÁČE. 500 g hladkej múky, 100 g margarínu, 200 g oškvarkov, 2

jest nieprawidłowe położenie płodu, na przykład w poprzek, zawinięcie główki albo nóżki. W razie nieprawidłowego ułożenia płodu trzeba krowę tak ułożyć albo ustawić, żeby zad był wyżej, następnie umyć i odkożoną rękę wprowadza się do dróg rodnych i powoli spychać płód, żeby wyprostować zgietą kośćcynę czy główkę, która utrudnia poród. Spychać można tylko w chwilach, kiedy ustają skurcze macicy i krowa nie prze. Przy prostowaniu nóżek cielęcia trzeba całą raciczkę otoczyć dlonią, żeby nie poranić ścian macicy. Jeżeli kośćcyna ułożona jest prawidłowo, zaskakuje się na nią linkę jeszcze przed cofnięciem płodu. Pętlę linki zaskakuje się powyżej stawu pęcinowego. Przy zawinięciu główki, jeżeli nie można jej wyprostować ręką, nakłada się na nią linkę w ten sposób, aby pętla przebiegała przez pyszczek i za uszami. Trzeba uważać, żeby pętla nie zaciągnęła się na szyi, gdyż łatwo udusić cielę. Pociągać linkę mogą dwie, najwyżej trzy osoby. Jeżeli mimo to nie udaje się wyciągnąć cielęcia, trzeba wezwąć lekarza.

Krwawienie z dróg rodnych. Zdarza się w okresie cielności, częściej jednak po porodzie. Następuje ono na skutek upadku lub uderzenia zwierzęcia albo po brutalnym - na silę - odejmowaniu łóżyska. Jeżeli kwotek jest niewielki, należy na okolicę krzyża przykładać worek z lodem lub zimną wodą albo szmatę zmoczoną zimną wodą. Przy większym kwotku wzywa się lekarza.

HENRYK MĄCZKA

vajcia, 50 g droždia, 1,5 dl mlieka, 80 g cibule, 4 cesnaku, 30 g horčice, 30 g kečupu, mleté čierne korenie, soľ, žltok na potretie.

Z vlažného mlieka, droždia a cukru pripravíme kvások. Vykysnutý kvások pridáme k preosiatej múke, roztopenému tuku, vajíčku, soli. Vypracujeme polotuhé hladké cesto a necháme vykysnúť. Oškvarky pomelieme spolu s cibuľou a cesnakom na mäsovom mlynčeku. Dochutíme horčicou, kečupom, korením a soľou. Vykysnuté cesto dáme na pomŕčenú dosku, vyvalkáme na plát a celý potrieme oškvarkovou hmotou. Plát zložíme do tvaru obálky, vyvalkáme. Postup opakujeme dvakrát. Nakoniec z cesta vykrajujeme kolieska. Povrch potrieme rozšľahaným žltkom. Pečieme v dobre vyhriatej rúre.

TVAROHOVÉ ROŽKY. Rozpočet: 3 pohéry polohrubej múky, 250 g masla, 250 ml kyslej smotany, 1 žltok (bielok na natieranie), vanilkový cukor, 40 g kvasnic.

Múku spracujeme s maslom, pridáme žltok, vykysnuté kvasnice, vanilkový cukor a zvyšok smotany. Vypracujeme na redšie cesto, ktoré zalejeme studenou vodou a necháme oddychovať kým nevyškočí na hladinu. Vodu zlejeme a cesto po kúskoch valkáme a vyzrávame štvorce, ktoré plníme tvarohovou plnkou alebo lekvárom. Okraje preložíme a zlepíme. Povrch potrieme rozšľhaným bielkom a posypeme kryštáľovým cukrom. Pečieme v dobre vyhriatej rúre do ružova.

PRAWNIK

CO NOWEGO W PRZEPISACH?

W ostatnim czasie wprowadzono sporządzanie zmian w różnych ustawach, ale także i nowych przepisów. Omawiamy w dużym skrócie jedynie te, które wydają się nam najważniejsze z punktu widzenia interesów Czytelników.

NOWE ZASADY OC DLA ROLNIKÓW

Od 1 stycznia obowiązuje rozporządzenie ministra finansów (Dz.U., nr 134, poz. 653) w sprawie obowiązkowego ubezpieczenia rolników. Wprowadza następujące zasady:

- każdy rolnik, który prowadzi gospodarstwo o powierzchni co najmniej 1 ha i płaci podatek rolny, ma obowiązek ubezpieczenia,
- obowiązek także spoczywa na rolnikach dzierżawiących ziemię,
- oprócz obowiązkowego OC rolnicy muszą ubezpieczyć budynki gospodarcze od zdarzeń losowych i ognia,
- muszą także dodatkowo wykupić OC komunikacyjne, gdy posiadają pojazdy mechaniczne.

Za brak ubezpieczenia w przypadku prowadzenia gospodarstwa rolnego kara wynosi 375 tys. zł; budynków indywidualnych - 2 mln 25 tys. zł; komunikacyjnego - od 2 do 8 mln zł.

Maksymalne odszkodowanie z tytułu OC wzrosło do 11,5 mld złotych.

OBOWIĄZEK UREGULOWANIA CZASU PRACY

Dz.U. nr 132, poz. 634 zawiera Rozporządzenie Rady Ministrów o obowiązku uregulowania czasu pracy w państwowych zakładach pracy.

Mówi ono, że te zakłady, w których tygodniowy czas pracy jest krótszy niż 42 godziny, mają jeszcze do końca tego roku możliwość dostosowania organizacji pracy w swoim zakładzie do obowiązujących w tym zakresie norm.

Równocześnie rozporządzenie określa, jakich grup pracowniczych nie dotyczy tygodniowy wymiar czasu pracy.

DLA KSZTAŁCĄCYCH SIĘ DZIECI ROLNIKÓW

Dochodząc zasilek na kształcące się dzieci przysługiwał rolnikom do ukończenia przez dziecko 25 lat, a jeżeli ukończenie tego wieku przypadalo na ostatni rok studiów w szkole wyższej - do końca roku akademickiego. Teraz przysługuje on do czasu ukończenia nauki, ale nie dłużej niż do ukończenia przez kształcącego się 20 lat. Jeżeli ukończenie tego wieku przypada na ostatni lub przedostatni rok nauki w szkole, rolnik będzie otrzymywał zasilek do zakończenia odpowiednio bieżącego lub następnego roku szkolnego. Poprzednio zasilek ten przysługiwał tylko, "jeśli dziecko uczęszcza do szkoły". Teraz także wówczas, gdy kształci się w szkole lub na kursie kwalifikacyjnym przysposobienia lub doskonalenia zawodowego trwającym co najmniej 3 miesiące.

Zasadniczo, tak jak dotychczas, świadczenie to rolnik otrzymuje do ukończenia przez dziecko 16 lat.

LEGISLACJA W GMINIE

Ustawa o samorządzie terytorialnym daje każdej gminie prawo stanowienia przepisów obowiązujących powszechnie na jej obszarze. Do ich wydawania niezbędna jest podstawa prawa w postaci konkretnego upoważnienia zawartego w ustawie regulującej daną dziedzinę. Przykładowo przepisy ustawy samorządowej przewidują takie upoważnienie do regulowania wewnętrznego ustroju gminy, organizacji urzędów i instytucji gminnych, zasad zarządzania mieniem oraz sposobu korzystania z gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej. Ponadto rada może wydawać przepisy porządkowe niezbędne dla ochrony życia lub zdrowia obywateli oraz zapewnienia spokoju i bezpieczeństwa publicznego. Ma prawo obwarować je sankcją w formie grzywny wymierzanej według zasad kodeksu wykroczeń. Przepisy gminne ogłasza się w obwieszczeniach rozplakatowywanych w miejscowościach publicznych oraz w prasie lokalnej. Poza tym urzędy gminy powinny mieć w swojej siedzibie zbiór przepisów lokalnych dostępny dla wszystkich.

Prawo stanowione przez organy samorządu terytorialnego podlega kontroli pod względem legalności. Wójt albo burmistrz przedkłada uchwały rady do zatwierdzenia wojewodzie, który jest organem nadzoru. Uchwała sprzeczna z prawem jest nieważna. Wojewodowie mają 30 dni, by orzec o jej nieważności.

Przepis prawa gminnego z zakresu administracji publicznej może także podważyć obywatel, jeżeli uważa go za bezprawny. Przysługuje mu bowiem, w myśl art. 101 ustawy o samorządzie terytorialnym, prawo skargi do NSA. Jest to powszechnie dostępny środek kontroli legalności prawodawstwa gminnego.

- Zaskarzyć uchwałę do sądu może ktoś, kto uważa, że narusza ona jego konkretny interes prawnego, czyli związany z określonymi przepisami, a nie faktyczny. Najczęściej zaskarżane są uchwały wprowadzające opłaty, podatki lokalne, takie jak plany zagospodarowania przestrzennego itp.

Zanim mieszkaniec gminy uda się ze skargą do sądu, musi najpierw wezwać radę, która podjęła nielegalną jego zdaniem uchwałę, do wycofania się z niej. Powinien wskazać, co i z jakiego powodu kwestionuje. Gdy rada nie usunie naruszenia lub nie rozpatrzy sprawy w terminie, otwiera się dopiero droga sądowa. Ominięcie tej procedury sprawia, że NSA odrzuca skargi jako niedopuszczalne.

- Jeśli sąd uzna, że przepis gminny narusza prawo, to stwierdza w wyroku, że uchwała rady była nieważna od chwili jej powzięcia. Jeżeli natomiast uchwała zaskarżona była po upływie roku od jej uchwalenia, to NSA może tylko orzec jej niezgodność z prawem. Rada nie musi jej wówczas uchylić, ale, rzecz jasna, nie powinna przejść nad takim orzeczeniem do porządku dziennego.

HVĚZDY O VÁS

BÝK (21.4.-20.5.)

Měsíc bude celkem příznivý, v zaměstnání i v soukromém může očekávat kladnou změnu. Prožiješ úspěšnou společenskou událost nebo zlepšení finanční situace. Pro lásku a manželství je to velmi příznivé období. Zdravotní stav bohužel však nebude nejlepší, takže delší cesty a věší podnikání bude lépe odložit na pozdější dobu.

BLÍŽENCI (21.5.-21.6.)

Cekají tě větší spory, hlavně s partnerem. Snaž se být trpělivý, jinak věc může vést až k rozvodu. Také ztráty na majetku, které utrpíš, nebude snadné nahradit. Pokud jde o zdraví, může očekávat obrat k lepšímu, ale musíš poslouchat lékaře a nebrat své neduhy na lehkou váhu.

RAK (22.6.-22.7.)

První polovina měsíce bude dost napjatá - musíš vyřešit problémy z minulého období. Podáří se ti to, další dny přinesou uklidnění. Tvoje rodinnou situaci se výrazně zlepší, rovněž finance ti dovolí trochu lehkomyšlnosti - co kdybys se vydal na malou cestu do zahraničí? Taková změna by ti jistě udělala dobře!

LEV (23.7.-23.8.)

Můžeš předpokládat, že tvoje podnikavost a energie konečně přinese očekávané výsledky, především finanční. Dosavadní úsilí a překonávání překážek tě však psychicky unavilo, takže můžeš být podrážděný a nervózní. Krátký odpočinek to snadno napraví, tím spíše, že i v soukromém životě všechno půjde jako po máslu a zdraví ti bude sloužit.

PANNA (24.8.-23.9.)

Budu to pro tebe kritické dny, na nichž bude mnoho záviset. Nesoulad mezi tebou a tvými přáteli tě hluboce rozladí. Nebude to vlastně tvoje vina, ale situace se rozvine tak, že nemůžeš počítat s pochopením osob, s nimiž sis vždycky dobře rozuměl. Snaž se nedohnat věci na ostří nože, abys měl otevřená zadní vrátká.

VÁHY (24.9.-23.10.)

Dostaneš radostnou zprávu, která tě povzbudí k další činnosti. Ani na nedostatek finančních prostředků si nebudeš moci stěžovat. Dobrá příležitost k cestě, kterou už dávno plánuješ. Bude ještě příjemnější, pojedeš-li v dobré společnosti. A za tvé nepřítomnosti se samy vyřeší určité rozpory, které ti v práci kazily plány.

ŠTÍR (24.10.-23.11.)

Přijde čas na zlepšení zdraví - léčebný pobyt v lázních by ti udělal dobře. Strávíš ho družně a vesele a vrátíš se domů s novými silami a v dobré náladě. Díky tomu vyjasníš starý spor se staršími příbuznými, kteří ti svou nesnášenlivostí působili značné potíže. Rovněž děti ti udělají radost, a rodinné ovzduší bude plné tepla a srdečnosti.

STŘELEC (24.11.-21.12.)

V manželských, milostných a přátelských vztazích se něco pokazí - přijde období výrazného ochlazení. Vzájemné odcizení vyvolá nejistotu ve vztazích s partnerem. Nejlepší bude počkat. Jestli vám na sobě opravdu záleží, najdete k sobě cestu. Zatím věnuj větší pozornost a více času práci. Nedovolí ti to myslit na tvé starosti a pracovní úspěchy pozvednou tvou sebadůvku.

KOZOROŽEC (22.12.-20.1.)

Můžeš čekat změny v osobních záležitostech. Po nepříjemných událostech a nedorozuměních přijde klid a radost, zejména v rodinném kruhu. Také přátelé nezklamou a pomohou ti vyřešit některé pracovní a finanční problémy. Věnuj větší pozornost dětem - blíží se konec školního roku a u nich není všechno tak docela v pořádku.

VODNÁŘ (21.1.-18.2.)

Musíš počítat z většími starostmi, smutkem v rodině nebo medzi příbuznými, s výtkami zaměstnavatele. V zaměstnání převládne nervozita a větší starosti, ba i ztráty. Nic divného, že se nebudeš cítit nejlépe. Nic ti však nepomůže, dokud nevyřešíš problémy a starosti. Každá bouřka se jednou přezene, a až potíže skončí, budeš si moci dopřát odpočinek.

RYBY (19.2.-20.3.)

První polovina měsíce nebudé příznivá, zejména pro cestování. Pak se situace zlepší. V úředních záležitostech lze očekávat náhlý obrat k lepšímu. Starší lidi potěší dobré zdraví a ohleduplnost i srdečnost mladých, kteří jim pomohou i finančně. Opuštění a osamělí lidé prožijí nejednu radostnou chvíli.

BERAN (21.3.-20.4.)

Na obzoru se vynoří starosti se staršími lidmi, především ženami. Jejich neustálé nárfky a stížnosti ti půjdou na nervy, ale snaž se je pochopit. Zdravotní potíže, osamělost a finanční tísň dovedou zlomit každého, zejména pak starší osobu, která nemá dost síly, aby bojovala s protivenstvím. Tvoje srdečné gesto a dobré slovo může mnoho pomoci.

NÁŠ TEST

Máte zmysel pre poriadok?

Niektoľ ľudia majú všetko rozriedené a ich zmysel pre poriadok je natoliko automatický, že priam pripomínajú roboty. Na druhej strane sú napr. ľudia, ktorí nie sú schopní rozkrojiť obyčajnú tortu na päť rovnakých dielov.

A čo vy? Je váš život systematický, usporiadany, alebo žijete v neustálom zmätku a jednako vás to vôbec nezneponájkuje?

Nasledujúci test vám napovie, ako na tom naozaj ste. Na uvedených päťnásť otázok odpovedzte jednoducho ÁNO alebo NIE.

1. Máte pamäť na dátumy?
2. Ukladáte do skrine zvlášť uteráky a zvlášť utierky?
3. Musíte poznáť meno kvetu, ktorý sa vám páči?
4. Ste vásnivým zberateľom známkov, gombíkov, obrazov a pod.?

5. Riadite sa pravidlom o striedaní návštěv: teda raz my u vás, potom opačne?

6. Máte v zápisníku zaznamenané adresy svojich známych podľa abecedy?

7. Keď si nemôžete spomenúť na meno nejakého svojho známeho, dostávate sa do rozpakov?

8. Myslíte si, že každý jedinec patrí medzi presne definované typy (sangvinik, cholerik, melancholik, flegmatik a pod.)?

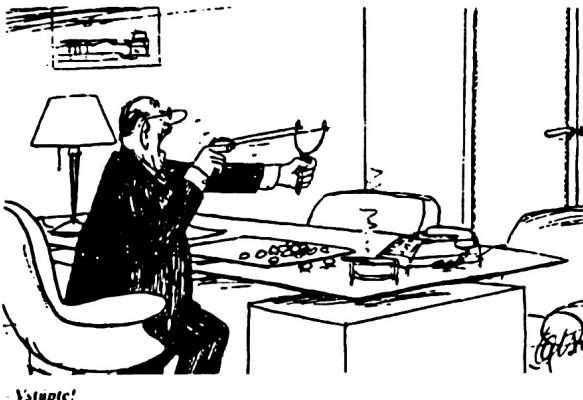
9. Ukladáte si podľa dátumov doklady, ktoré treba uschovať (napr. potvrdenky o zaplatení nájomného, výplatné pásky, zaplatené faktúry a pod.)?

10. Keď si kupujete los, beriete do úvahy čísla, ktoré vyhrali v predchádzajúcich ťažoch?

11. Máte radi nepredvídane, neočakávané udalosti?

12. Ste schopní vypracovať zoznam osôb, ktoré máte radi viac a ktoré menej?

13. Prikladáte veľký význam pravidlu "Každá vec má svoje miesto"?

MENO VEŠTÍ

MAREK - veselé, jasné, ružové a živé meno. Je to najčastejšie človek majúci tmavohnedé alebo čierne vlasy, urastenú ale štíhlou postavu a sivé, modré alebo dokonca čierne oči. Je to poriadny a citlivý človek, veľký dobrák, ktorý sa stará o všetkých ľudí okolo seba. Často prežíva osobnú tragédiu - a aspoň on to považuje za tragédiu, - máva totiž mladšieho brata alebo sestru, ktorí sú spravidla trochu krajší a snáď aj nadanejší ako on, hoci na druhej strane oveľa menej pracovití. Kedže sú chulosťnejší a často aj chorlavi, rodičia im venujú veľa starostlivosti a celú svoju lásku. Marek to sice statočne znáša, ale skryte veľmi trpí.

Treba zdôrazniť, že Marka majú veľmi radi jeho spolužiaci, kamaráti a učitelia za jeho živú povahu a veľkú nápaditosť. Základnú a strednú školu absolvuje veľmi ľahko. Je vynikajúcim organizátorom, dobrým odborníkom a starostlivým šéfom. Máva veľké úspechy u žien, ale jeho city sú stále. Hľadá lásku a priateľstvo, kym krásu žien je už ho na druhom mieste. Je v podstate humanistom, ale máva aj umělecké nadanie. Najčastejšie sa stáva novinárom, hercom, lekárom, dôstojníkom, ale niekedy aj inžinierom. Býva z neho priam dokonalý manžel a otec. Dokáže zarábať peniaze a čoskoro sa stáva pomerne zámožný. Najštastnejšie obdobie prežije medzi 30. a 40. rokom života. Najviac príkorí ho stretnie medzi 6. a 17. rokom života. Najčastejšie onemocnenia: neurózy, srdcové ťažkosti a choroby zažívacích ústrojov.

Marek sa žení pomerne neskoro s dobrou, milou, mûdrovou a inteligentnou ženou. Manželstvo je šťastné, manželia žijú v láske a vzájomnej dôvere. Spravidla obaja sa dožívajú vysokého veku. V pamäti priateľov sa Marek zapíše spravidla ako dobrý vlastenec, vynikajúca osobnosť, ktorá miluje svojich blížnych a žije pre nich. (jš)

SNÁŘ

Věřte snům? Ne? Ani my nevěříme, ale co to škodí podívat se občas do snáře. Je to přece jen zábava, a co když se vám dobrý sen vyplní? Tedy, zdílo se vám o:

Jeteli kvetnoucím - radostná budoucnost; čtyřlistném - štěstí ve všech směrech; poli jetelovém - dobrá shoda.

Jedu: vzít ho - sklidíš nevděk; dát ho jinému - upadneš do hladu, bídý.

Jeptiškách - nevěra milé osoby; mluviti s ní - přijdeš do jiného stavu; zpívajících - nemůžeš nalézt klid srdce; jeptiškou býti - zůstaneš svobodný; jedinou viděti - štěstí.

Jeslích plných - zisk a výhra; prázdných - zůstanou ti dlužní peníze.

Jeskyni - obdržíš vysvetlení.

Jestřábu - nemáš štěstí v loterii.

Ještěrce - skrytý nepřátele ti připravují nebezpečí.

Ješitnosti vlastní - sklidíš výsměch.

Jevišti - pomalu budeš získávat úspěch; sám na něm býti - není ti mluvena pravda.

Jezdci - budeš ctěn a vážen; padajícím z koně - škody; pomáhat mu do sedla - štěstí; nasedajícím na koně - ztratíš přítel.

Jízdě na koni - dojdeš vážnosti; spadneš přitom - neštěstí.

Jezdci na kole - nebud vysokomyslný.

Jezeru: loviti v něm - dostaneš zlou ženu; s jasnou vodou, kde je vidět až na dno - máš čisté svědomí; tichém a slunném - šťastné spojení; bouřlivém - mnoho potíží v lásce.

Ježkovi - máš důvod k žárlivosti.

Jídelně - budeš pozván k velké hostině.

Jinovatce na střechách a polích - ztruskotané naděje.

Jilmu - povedeš krásný život.

Jiskrách létajících - radost nad zdarem.

- Tvoja žena sa mi veľmi páči.
- Mne by sa tiež páčila, keby bola tvojou ženou .

* * *

- Mama, pred dverami stoja dvaja chlapci a spievajú.
- Tak daj každému päť frankov a povedz, nech idú preč.
- Nie som si istá, či pôjdu. Jeden z nich je totiž náš otec!

* * *

Šéf, to človek, ktorý vždycky prichádzí do dňove kanceláre, když ty se opozdís, a později, když ty přijdeš dříve.

* * *

Pokazila sa brána deliaca nebo od pekla a svätý Peter bol prinútený rokovať s Luciferom.

- Opraví ju musíte vy, - tvrdil strážca nebeských kľúčov.
- Ani mi na um nepríde, - odmieta kráľ pekla.
- Tak teda to dám k súdu, - rozčlujuje sa svätý Peter.
- Ak chcete, ale upozorňujem vás, že všetci súci advokáti sú u nás v pekle.

* * *

Mladý muž se ptá příteli:

- Kdy odešli hosté domů?
- Až se zlámala výrvka.

Lekár pritlačí stetoskop na persia peknej mladej pacientky:
- A teraz zreteľne a hlasno povedzte číslo svojho telefónu.

* * *

Do podniku pricházi elegantný muž, sedá si k baru a prosí barmanku:
- Budte tak laskavá a řekněte mi, až budu mít dost.

* * *

Dozorca zavedie kriminálnika do cely a utešuje ho:

- Len si pokojne odsed svoj doživotný trest a potom uvidíme, čo dálej!

* * *

Pokročilý věk u ženy začíná tehdyn, když úzký pas a široká mysl si začínají vyměnovat místo.

* * *

Ivan, keby si nemíhal peniaze na vodku už dávno si sa mohol v zlate kúpať.

- Ale ved ty nepiješ a nezbadal som, že by si sa v zlate kúpal.
- No hej, ale to sú neporovnatelné veci. Ty si slobodný a ja mám manželku!

14. Máte doma skrutky, klince a iné potreby pre domáce práce uložené podľa veľkosti?

15. Predmety, ktoré stále nosíte pri sebe, mávate vždy na tom istom mieste (napr. vreckovku, kľúče, zápalky a pod.)?

BODOVÉ OHODNOTENIE

Pri otázkach č. 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15 si započítajte za každé ÁNO jeden bod. Pri otázkach č. 3 a 11 si započítajte jeden bod za každé NIE.

Viac ako 10 bodov: Váš život je dokonale zaplánovaný. Máte veľký zmysel pre poriadok. Je to veľmi výhodné pre vaše obchodné záležitosti, ale oveľa horšie pre vašich priateľov, ktorímu sa zdáte príliš punktičkársky.

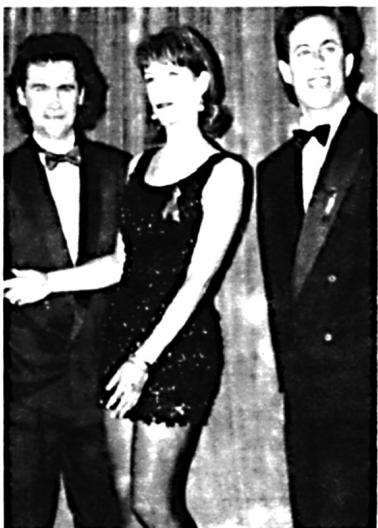
5-10 bodov: Ste bežný typ - poriadny v tom, čo vás zaujíma, a nedbalý v tom, čo je vám ľahostajné.

Menej ako 5 bodov: Mali by ste byť básnikom. Žijete totiž v akomsi duševnom zmätku, ktorý neobyčajne komplikuje váš život.

STÁVA SA - STALO SE...

68-ROČNÝ TONY CURTIS, známy predovšetkým z filmu Nieko to rád horúce, kde hral s Marilyn Monroeovou, sa stane onedľho otcom. Dieťa, ktoré čaká jeho terajšia manželka Lisa Deutch, bude o 35 rokov mladšie od jeho najstaršej dcéry Jamie Lee. V Poľsku sme ju videli vo filme Rybka menom Vanda.

Tony Curtis má šesť detí, ktoré pochádzajú z jeho troch predchádzajúcich manželstiev. Vo vzťahu k nim mal však vždy problémy. Jamie Lee neraz hovorila, že otčím, druhý muž jej matky, herečky Janet Leighovej je jej oveľa bližší, ako vlastný otec. Povráva sa, že vzťahy Tonyho k deťom sú poznačené jeho vlastným faškým deťstvom. Herec Bernard Schwartz (tak znie jeho pravé meno) bol synom krajčíra, emigranta z Maďarska, ktorý vyrástol v chudobnej štvrti New Yorku - v Bronxu. Život začínal ako člen pouličných gangov a zmenil ho až po vojne, kde slúžil v námorníctve. Doplnil si vzdelanie a zúčastňoval sa na prednáškach herectva. Po podpísaní kontraktu s Universal Studio sa rýchlo stal známym hercom.

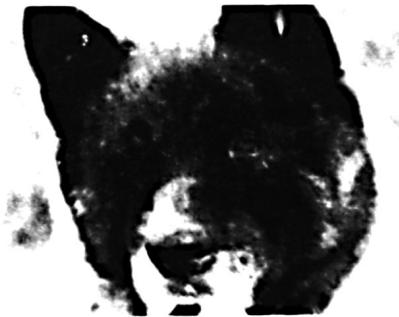
"Nebol som zlým otcom - bráni sa Curtis, - snažil som sa byť ich priateľom a súčasne som chcel, aby ma uznávali." S tým druhým to bolo horšie, hoci v poslednom čase herecká hviezda vychádza so svojou najstaršou dcérou dobre. Tony Curtis očakáva svoje siedme dieťa s veľkou radosťou a sľubuje, že bude ideálnym otcom. Na fotografii: Jamie Lee Curtisová

* * *

NAROZENINY, ROZVOD, PES... Jak ten čas utíká! Brigitte Bardotová, nesmírně populární světoznámá francouzská filmová hvězda, oslavila letos šedesáté narozeniny. Narodila se jako Camille Javalová v Paříži. Byla nejprve modelkou. Na obálce časopisu Elle ji uviděl režisér Roger Vadim a nadšen její dívčí tváříčkou, udělal z ní velkou hvězdu. Byl jejím prvním manželem. V letech 50. a 60. byla mezinárodní hvězdou a symbolem sexu. Říkali jí "nejlepší francouzský exportní výrobek". Čtyři milióny děvčat na celém světě jí chtěly být

podobné. BB se rozloučila s filmovým plátnem už v roce 1973. Pak proslula ako obránkyně zvířat. Popularizovala svou ideu i v televizi, ačkoliv predtím necháela na obrazovce vystupovať.

Loni se BB znova provdala. Jejím manželem se stal - po Vadimovi, herci Jaquesovi Charierovi, s nímž má syna, brazílskemu milionáriu a nemeckému průmyslovci Sachsovi - Bernard d'Ormale, politik, poradce krajné pravicového predstaviteľa Národní fronty Le Pena.

BB dnes říká: "Lepší by bylo zamilovat se do čisté bot." Manželství s Le Penovým poradcem způsobilo finanční ztráty ve fundaci na ochranu práv zvířat, jejíž spoluorganizátorkou je BB. To bývalá hvězda nemůže panu d'Ormalovi odpustit. Hrozí mu rozvod, ale zároveň tvrdí, že nechce zůstat sama, věří, že ještě potká "muže svého života". Bojuje nyní o život psa Taro, který v Americe pokousal desetiletou holčičku. Byl za to odsouzen k smrti, ale už tři roky strávil ve vězení ve statu New Jersey a čeká tam na vykonání trestu. "Pes už dost vytrpěl", brání ho BB. Na snímku: Odsouzenec Taro

* * *

KONČÍ SA ÉRA JACKSONA? Michael Jackson prežíva fašké chvíle. Vari sa končí jeho éra? - pýtajú sa americké aj európske noviny. Slávny spevák, známy svojimi čudáctvami, bol obvinený zo sexuálneho obtlačovania 13-ročného Jordana Chandra. Jackson tvrdí, že je to falosoň obvinenie, že on má deti rád. Súd v Los Angeles však berie vec vážne a vydal nariadenie na domovú prehliadku 15-izbovej Jacksonovej vily, hlavne spálne, ktorá má 100 m². Z domu odnesli 50 debničiek s fotografiemi, poznámkami a videokazetami.

Michael sa v tomto čase chystal na turné po celom svete, ktoré mu sponzorovala firma Pepsi Cola a nebol v USA. Znenazdania však nahral svoje vyhlásenie, ktoré vzápäť odvysielali americké rozhlasové stanice. "Moji priatelia a lekári mi poradili, aby som sa okamžite podrobil liečeniu, vzhľadom na môj zlý fyzický stav a závislosť od utišujúcich liekov" - oznamoval skľúčeným hlasom Jackson. Odvolal svoje vystúpenie a stačoval sa na poníženie a na cti utržanie. Vyhlásenie zakončil podlakovaním Liz Taylorovej za pomoc a dobrosrdečnosť. Koncern Pepsi Cola zrušil s Jacksonom dohodu o sponzorovaní, pretože sa turné doteraz neuskutočnilo. Na reklame Michael zarobil doteraz už 20 miliónov dolárov.

Kde je teraz M. Jackson? Povráva sa, že odcestoval v spoločnosti Liz Taylorovej a jej manžela do Európy. Pravdepodobne je v niektorom sanatóriu v Švajčiarsku. Doteraz o jeho pobytu ešte nič nevieme. Je vôbec možný víťazoslávny návrat na pódiu? Sú takí, čo pochybujú... Na fotografii: Michael Jackson

* * *

SKANDÁL V HOLLYWOODU. Filmový svet má novou senzaciu, o niž píši americké a evropské noviny. Hrdinkami senzace jsou dvě známé filmové herečky. Jednou z nich je původem Maďarka, Zsa Zsa Gáborová, proslulá méně svými uměleckými výkony, a spíše osmi manžely, obrovským temperamentem a skandály. Například loni před soudem odpovídala za spolíčkování policisty, který jí chtěl dát pokutu za překročení rychlosti. Datum jejího narození je tajemstvím. Dobře informovaní však tvrdí, že stále půvabné hvězdě je 73 nebo 74 let! Senzací byla její poslední svatba. Jejím aktuálním manželem je Němec, legitimující se titulem knížete Anhalt. Uzávalo se však, že se jmenuje Hans Lichtenberg, obchoduje vínem a knížecí titul kupil od zchudlé představitelky starého rodu, která ho za peníze adoptovala.

Druhou paní je 53-letá Elke Sommerová, dcera berlínského pastora, která v sedesátých letech udělala mezinárodní kariéru rolemi v italských, francouzských a pak amerických filmech.

Elke vystupovala v televizním pořadu s Zsa Zsa Gáborovou. Viděla, jak několik pánu pomáhalo Gáborové nasednout na koně, a pak k tomu veřejně podotkla: "Gáborová má tak tlustý zadek, že ji na koně musí posadit čtyři lidé. Chudák kůň!" Zsa Zsa se pocitila dotčena a nedávno to Elke oplatila. Nejprve v interview a pak v televizi vyprávěla, že Elke Sommerová žije v bídě, živí se pletením svetrů, jí v laciných hospodách, vypadá na sto let a je úplně holohlavá. Připojil se manžel Gáborové, který ukázal výjimečně nefotogenický snímek Elke. Ta se urazila a zažádala ho o urážku na cti. Žádala odškodnění 3,5 miliónu dolarů! Soud v Santa Monica její nároky uznal. Zsa Zsa a její manžel se chtějí odvolať. "Radši umru hlady, než abych jí dala jediný dolar!" tvrdí Gáborová.

Koledníci z Dolnej Zubrice klopú na každé dvere

Takto hrala Monika Žółkošová z Krakova

KRAJANIA V TELEVÍZII

Redakcia Život vo svetle televíznych reflektorov

Učiteľka Žofka Chalupková vysvetľuje krempašským žiakom história obce

Krajania František Ščurek a Karol Slovák z Novej Belej už pre televíziu vylúdili na husličkách nejeden slovenský čardáš

Dolnozubrickí koledníci sa nachodili až-až
Foto: M.Klimkiewicz

Renesančný kaštieľ zo 17. st. v Brodzanoch

DRUKARNIA

WYKONUJE WYSOKIEJ JAKOŚCI, SZYBKO
I PO UMIARKOWANYCH CENACH m.in.:

FOLDERY, KATALOGI, PROSPEKTY, SKRYPTY,
ETYKIETY, BIULETYNY, AKCYDENSY, ULOTKI

PONADTO PROPONUJEMY USŁUGI W PEŁNYM ZAKRESIE:

PRZYGOTOWALNI OFFSETOWEJ
INTROLIGATORNI - ZSZYWANIA BROSZUROWEGO
KOMPUTEROWEGO SKŁADU TEKSTÓW I GRAFIK
SITODRUKU

ZAMÓWIENIA PRZYJMUJE:

Biuro Zarządu Głównego TSKCiS 31-150 Kraków, ul. św.Filipa 7/4 tel./fax 34-11-27